

**T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI**

**ÜNİVERSİTE TAKIMLARINDA FARKLI
BRANŞLARDAKİ SPORCULARIN AHLAKİ OLGUNLUK
VE SOSYAL BÜTÜNLEŞME DÜZEYLERİ**

Doktora Tezi

Fatih EVLİ

Çorum 2018

**ÜNİVERSİTE TAKIMLARINDA FARKLI BRANŞLARDAKİ
SPORCULARIN AHLAKİ OLGUNLUK VE SOSYAL
BÜTÜNLEŞME DÜZEYLERİ**

Fatih EVLİ

**Sağlık Bilimleri Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı**

Doktora Tezi

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Faruk YAMANER**

Çorum 2018

KABUL VE ONAY

HİTÜ, Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün 170335108 numaralı Doktora Öğrencisi Fatih EVLİ, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "ÜNİVERSİTE TAKIMLARINDA FARKLI BRANŞLARDAKİ SPORCULARIN AHLAKİ OLGUNLUK VE SOSYAL BÜTÜNLEŞME DÜZEYLERİ" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

18 Aralık 2018

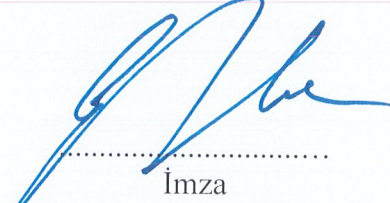
Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Faruk YAMANER
Hitit Üniversitesi

.....
İmza

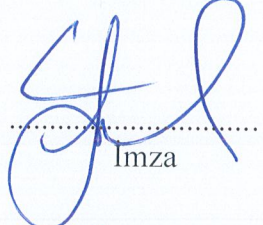
Jüri
Üyeleri:

Doç. Dr. Erkan DEMİRKAN
Hitit Üniversitesi

.....
İmza

Jüri
Üyeleri:

Doç. Dr. Yakup COŞTU
Hitit Üniversitesi

.....
İmza

Jüri
Üyeleri:

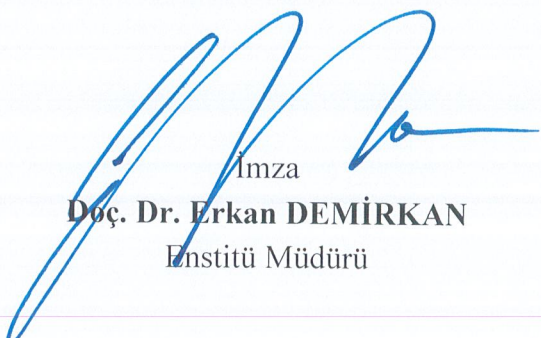
Dr. Öğretim Üyesi Celal TAŞKIRAN
İnönü Üniversitesi

.....
İmza

Jüri
Üyeleri:

Dr. Öğretim Üyesi Osman KUSAN
Gümüşhane Üniversitesi

.....
İmza

.....
İmza
Doç. Dr. Erkan DEMİRKAN
Enstitü Müdürü

ETİK BEYANNAMESİ

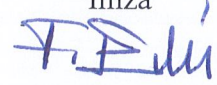
Doktora tezi olarak hazırlayıp sunduğum “ÜNİVERSİTE TAKIMLARINDA FARKLI BRANŞLARDAKİ SPORCULARIN AHLAKİ OLGUNLUK VE SOSYAL BÜTÜNLEŞME DÜZEYLERİ” başlıklı tez; bilimsel ahlak ve değerlere uygun olarak tarafımdan yazılmıştır. Tezimin fikir/hipotezi tümüyle tez danışmanım ve bana aittir. Tezde yer alan araştırma tarafımdan yapılmış olup, tüm cümleler, yorumlar bana aittir.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu beyan ederim.

18 Aralık 2018

Fatih EVLİ

İmza

ÖNSÖZ

Sporun, bireylerin gelişiminde ve toplumun şekillendirilmesinde önemine vurgu yapmak adına gerçekleştirdiğimiz araştırmamızda elde ettiğimiz bulguların literatüre katkı ve destek vereceğini ümit ederim.

Doktora sürecimin başlamasında ve araştırmanın gerçekleşmesinde desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen danışmanım Sayın Prof. Dr. Faruk YAMANER' e, sürekli olarak verdikleri destek ve katkılarından dolayı Dr. Öğretim Üyesi Hasan Erdem MUMCU' ya, Dr. Öğretim Üyesi Abdullah GÜLLÜ' ye, Dr. Öğretim Üyesi Yetkin Utku KAMUK' a, ölçeklerin uygulanma aşamasında desteklerini esirgemeyen farklı üniversitelerde görev yapan değerli meslektaşlarıma, Hitit Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi akademik, idari ve destek personeline teşekkür ederim.

Doktora çalışmamın ilk gününden bu yana her aşamasında yanımda ve destek olan sevgili eşim Meltem EVLİ' ye ve gelişiyile bana ve aileme umut olan biricik Kızım Eylül' e sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KISALTMALAR ve SEMBOLLER.....	viii
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
ÖZET.....	xi
SUMMARY.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	3
1.2. Çalışmanın Önemi.....	3
1.3. Problem Cümlesi.....	4
1.4. Alt Problemler.....	4
1.5. Hipotezler.....	5
1.6. Sınırlılıklar.....	6
1.7. Sayıtlar.....	6
2. GENEL BİLGİLER.....	7
2.1. Ahlak Kavramı.....	7
2.2. Psikanalitik Kuram.....	9
2.3. Sosyal Öğrenme Kuramı.....	11
2.3.1. Dikkat Etme Süreci.....	13
2.3.2. Hatırda Tutma Süreci.....	13
2.3.3. Yeniden Üretme Süreci.....	13
2.3.4. Motivasyon Süreci.....	13
2.4. Bilişsel Gelişim Kuramı.....	14
2.4.1. Gelenek Öncesi Düzey.....	16
2.4.2. Geleneksel Düzey.....	17
2.4.3. Gelenek Sonrası Düzey.....	17
2.5. Spor Ahlakı.....	19
2.6. Fair Play.....	20
2.7. Sosyal Bütünleşme.....	24
2.8. Sporda Sosyal Bütünleşme.....	27
3. MATERYAL ve YÖNTEM.....	31
3.2. Evren ve Örneklem.....	31
3.3. Verilerin Toplanması.....	34
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	34
3.3.2. Ahlaki Olgunluk Ölçeği.....	34
3.3.3. Sporda Sosyal Bütünleşme Ölçeği.....	35
3.4. Verilerin Analizi.....	37
4. BULGULAR.....	38
5. TARTIŞMA.....	70
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	80

ÖNERİLER	82
KAYNAKLAR	83
EKLER	95
EK 1 Kullanılan Ölçeklere Ait Güvenirlik Analizleri	95
EK 2 Kişisel Bilgi Formu	97
EK 3 Ahlakî Olgunluk Ölçeği	98
EK 4 Sporda Sosyal Bütünleşme Ölçeği	101

KISALTMALAR ve SEMBOLLER

IOC: International Olympic Committee

IPC: International Paralympic Committee

CAS: Court Of Arbitration For Sport

TÜSF: Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu

LSD: Least Significant Difference

AWC: Amsterdam World Cup

SD: Serbestlik Derecesi

ÇİZELGELER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 4.1: Katılımcıların Demografik Özellikleri.	38
Çizelge 4.2: Sosyal Bütünleşme Ölçeğine İlişkin Analiz Sonuçları.	40
Çizelge 4.3: Sosyal Bütünleşmenin Cinsiyet Değişkeni Farklılıklarına Ait T-testi Sonuçları.	40
Çizelge 4.4: Sosyal Bütünleşmenin Takım ve Bireysel Spor Değişkenlerine Ait T-testi Sonuçları.	41
Çizelge 4.5: Sosyal Bütünleşmenin Ailede Lisanslı Spor Yapan Birisi Olma Durumu Değişkeni Farklılıklarına Ait T-testi Sonuçları.	43
Çizelge 4.6: Sosyal Bütünleşmenin Yaş Değişkeni Farklılıklarına Ait Anova Testi Sonuçları.	45
Çizelge 4.7: Sosyal Bütünleşmenin Spora Başlama Yaşı Değişkeni Farklılıklarına Ait Anova Testi Sonuçları.	48
Çizelge 4.8: Sosyal Bütünleşmenin Gelir Durumu Değişkeni Farklılıklarına Ait Anova Testi Sonuçları.	51
Çizelge 4.9: Ahlaki Olgunluk Ölçeğine İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları.	53
Çizelge 4.10: Ahlaki Olgunluk Cinsiyet Değişkeni Farklılıklarına Ait T-testi Sonuçları.	53
Çizelge 4.11: Ahlaki Olgunluk Takım ve Bireysel Spor Değişkenlerine Ait T-testi Sonuçları.	54
Çizelge 4.12: Ahlaki Olgunluk Ailede Lisanslı Spor Yapan Birisi Olma Durumu Değişkeni Farklılıklarına Ait T-testi Sonuçları.	54
Çizelge 4.13: Ahlaki Olgunluk Yaş Değişkeni Farklılıklarına Ait Anova Testi Sonuçları.	55
Çizelge 4.14: Ahlaki Olgunluk Spora Başlama Yaşı Değişkeni Farklılıklarına Ait Anova Testi Sonuçları.	57
Çizelge 4.15: Ahlaki Olgunluk Gelir Durumu Değişkeni Farklılıklarına Ait Anova Testi Sonuçları.	59
Çizelge 4.16: Ahlaki Olgunluk ve Sosyal Bütünleşmenin Branş Grupları Değişkeni Farklılıklarına Ait Anova Testi Sonuçları.	61
Çizelge 4.17: Ahlaki Olgunluk ve Sosyal Bütünleşmenin Takım Branş Grupları Değişkeni Farklılıklarına Ait Anova Testi Sonuçları.	63
Çizelge 4.18: Ahlaki Olgunluk ve Sosyal Bütünleşmenin Bireysel Branş Grupları Değişkeni Farklılıklarına Ait Anova Testi Sonuçları.	65
Çizelge 4.19: Ahlaki Olgunluk İle Sosyal Bütünleşme Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Kat Sayısı Sonuçları.	67
Çizelge 4.20: Sosyal Bütünleşme Genel İle Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Kat Sayısı Sonuçları.	67

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1: Krejcie ve Morgan (1970) “Örnekleme Belirleme Tablosu” 33

ÜNİVERSİTE TAKIMLARINDA FARKLI BRANŞLARDAKİ SPORCULARIN AHLAKİ OLGUNLUK VE SOSYAL BÜTÜNLEŞME DÜZEYLERİ

ÖZET

EVLİ Fatih. Üniversite Takımlarında Farklı Branşlardaki Sporcuların Ahlaki Olgunluk ve Sosyal Bütünleşme Düzeyleri, (Doktora Tezi), Çorum, 2018.

Bu çalışmada amaç çeşitli spor branşlarında üniversite takımlarında yer alan öğrencilerinin ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerinin incelenmesidir.

Araştırmanın evrenini 2015-2016 eğitim öğretim yılında Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu tarafından gerçekleştirilen, halk oyunları, futbol, basketbol, voleybol, hentbol, atletizm, güreş, taekwondo ve cimnastik branşlarında, TÜSF faaliyetlerine katılan 25 farklı üniversitenin öğrencileri (n=548) oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, öğrencilerin sosyodemografik özelliklerini belirleme amacı ile 12 sorudan oluşan kişisel bilgi formu, Ahlaki Olgunluk Ölçeği ve Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS 19,0 paket programında yapılmış, tanımlayıcı istatistikler, bağımsız t-testi, tek yönlü ANOVA testi ve LSD testi uygulanmıştır.

Araştırmada katılımcıların cinsiyet değişkeni üzerinden ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeyleri incelenmiş ve erkek katılımcılar lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Spora başlama yaşına ilişkin yapılan incelemede ise spora başlama yaşı küçüldükçe ahlaki olgunluk düzeylerinde artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ailesinde lisanslı spor yapan bireylerin bütünleşme düzeylerinin bulunmayanlara göre daha düşük olduğu bulgusu elde edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen takım sporları içerisinde ahlaki olgunluk düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamış ancak halk oyunlarının sosyal bütünleşme düzeyleri bakımından futbol ve hentbol göre anlamlı şekilde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Taekwondo, araştırmaya dahil edilen bireysel sporlar içerisinde ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeyi en yüksek branş olduğu sonucu elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahlak, spor, sosyal bütünleşme.

MORAL MATURITY AND SOCIAL INTEGRATION LEVELS OF DIFFERENT SPORT BRANCHES IN UNIVERSITY TEAMS

SUMMARY

EVLI Fatih . Moral Maturity and Social Integration Levels of Different Sport Branches in University Teams, (PhD. Thesis), Çorum, 2018.

The aim of this study is to investigate the levels of moral maturity and social integration of the students who take part in university teams.

The study population includes 25 different universities' students who take part of university competitions that includes folk dance, football, basketball, volleyball, handball, athletics, wrestling, taekwondo and gymnastics branches that performed by Turkish University Sports Federation. The sample consists of randomly selected (n=548) students. As the data collection tool, the study covers personal detail questionnaire of 12 questions identifying sociodemographic characteristics of the students, Moral Maturity Scale and Social Integration in Sport. Statistical analysis of the data was done with SPSS 19.0 packet program including descriptive statistics, independent t-test, one-way ANOVA test, LSD tests and multiple regression test.

In the study, the moral maturity and social integration levels of the participants were examined and a significant difference was found in favor of male participants. In the study on the age of onset of sport, it was concluded that as the age of onset of sports decreased, the moral maturity levels increased. It was found that the integration levels of the individuals who have licensed athletes in their family are higher than those who do not. There was no significant difference in moral maturity levels among team sports included in the study, but it was concluded that folk dances were higher in terms of social integration levels than in other branches. Taekwondo, as a result of the moral maturity and social integration level among the individual sports included in the study, has been obtained.

Key Words: Moral, sports, social integration.

1. GİRİŞ

Üniversitelerde eğitim gören öğrenciler birçok konuda birbirlerinden farklı özelliklere sahip olabilmektedir. Sahip oldukları bu farklılıkları da buldukları üniversitelerde yaşayabilmektedir. Bu farklılıklar din, dil, ırk, mezhep, etnik köken, siyasi görüş hatta takım taraftarlığı gibi konularda olabilmektedir. Türkiye’deki zengin kültürel yapının bir yansıması olan bu çeşitlilik üniversitelerde de kendisini gösterebilmektedir.

Bireyi sürekli değişiklik gösteren sosyal çevrelere katılmasını sağlayan bir etkinlik olması özelliğiyle kişinin sosyalleşmesinde önemli bir rolü olan spor, kişinin kendi etrafındaki kısıtlı çevresinden kurtularak farklı ortamlarda, farklı kişilerden, inançlardan, düşüncelerden insanlar ile iletişim içerisinde bulunmasına, onlardan etkilenmesine ve onları etkilemesine imkan vermektedir. Bu yönü ile sporun, yeni dostluklar kurulmasına, pekiştirilmesine ve sosyal kaynaşmaya destek sağladığı söylenebilir (Küçük ve Koç, 2004).

Bilim ve teknoloji alanındaki ilerlemeler, sanayileşme ve şehirleşme ile birlikte toplumda sosyal, ekonomik ve kültürel değişimler meydana gelmiştir (Kaya, 2008). Günümüzde maddi kültür hızla değişmekte ancak manevi kültür ve bunun dayanağını oluşturan ortak değer ve hükümler maddi kültür kadar hızlı değişmediğinden bu aradaki fark toplumda bazı çözümlere sebep olmaktadır (Kurtkan, 1974). Sosyal bütünleşme, toplumu oluşturan bireylerin, sosyal grupların ve farklı kurumların birbirleriyle bağımlılık ve uyum içerisinde belirli bir düzen çerçevesinde birbirlerini destekleme ve tamamlama sürecini ifade eden bir kavramdır (Kaya, 2008).

Ait olma ihtiyacı, toplumun temelini oluşturan ailede, mahallede, eğitim kurumlarında ve toplumda karşılanması gereken bir ihtiyaçtır. Ait olma ihtiyacı, bireyin kendisini ait hissettiği gruptan ayrılmamak için suç işlemeyi bile göze alabileceği kadar güçlü bir ihtiyaçtır. Eğitim kurumlarının önemli bir parçası olan üniversitelerle birlikte diğer tüm kurumlar da bu ihtiyacı karşılamak için, bireyleri toplum içerisinde doyuma ulaştırmalıdır (Akbaba, 2005). Ancak bu ifade, bireyin sosyal bütünleşmenin tesis için gerekli olan davranışları ve tutumları, dahil olduğu küçük oluşumların menfaatleri için terketmemesi şeklinde desteklenebilir. Sosyal

bütünleşme, toplum içerisindeki her bir sosyal oluşumun kendi hakkında vardığı şuurun, kendi birliği hakkındaki bilincin yoğunluğunun, toplumdaki bütünleşmeye zarar vermeyecek seviyede olmasıdır (Erkal, 2009).

Sosyal bir varlık olan insan yaşamının her döneminde farklı gruplar içerisinde yer alabilmektedir. Bu gruplar aileden başlayarak mahalle arkadaşlığı, okul, erkekler için askerlik, üniversite ya da iş hayatı olarak çeşitlendirilebilir. Rekreatif amaçlı ya da bir meslek olarak gerçekleştirilen spor faaliyetleri, toplumun her kesiminde ait olma ihtiyacına cevap verebilecek niteliklere sahip olabilmektedir.

Spor, insanların yaşamında doğrudan yer almış, fiziksel ve sosyal gelişimine de katkı sağlayan sosyal bir olgudur (Yıldız ve Çetin, 2018). Aynı zamanda spor, sağladığı uygun çevre ile de eğitim ve sosyal bütünleşme amaçlarına hizmet eder (Tomova, 2012). Alışılmışın dışındaki bazı geleneksel alışkanlıkları ve bireylerin kendine özgü davranışlarını olumlu şekilde etkileyen eğitimsel, kültürel ve sosyal toplum aktiviteleri formunda olmalıdır (Simion, Mihaila, Cretu, Roşu, 2010).

Sporun her geçen gün daha yaygın hale gelmesi ve toplum içerisinde gördüğü ilginin artması, farklı kültürlerden insanların dahil olduğu bir uğraş haline gelmesi de sporun toplumsal bir olgu olduğunun göstergesidir (Yılmaz, 2006). Tüm bu özellikleriyle spor, sosyal bütünleşmenin toplumdaki tesisinde önemli bir rol üstlenebilmektedir.

Toplum içerisinde sosyal bütünleşmenin oluşması noktasında insanların birbirleriyle olan ilişkilerini düzenlemek için ahlak kavramı da önemli rol oynadığı söylenebilir.

Ahlak, bir toplumda ortak olarak kabul edilen davranış kurallarının tümüdür. Uygulamada 'iyi davranış' olarak nitelendirilen bu ahlak tanımı, davranışların ahlak kuralları bakımından değerlendirilmesini de sağlar. Yine bu ahlak tanımı; 'iyi davranış kurallarının öğretilmesi' manasını da kapsamaktadır (Koç, Çolak, Kocaman, Bayraktar, 2009). Toplumda birbirlerinden farklı bireylerin, birlikte ve saygı çerçevesinde hayat sürebilmesi için de iyi davranış olarak nitelendirebileceğimiz ahlaki değerlere de sahip olmasının önem arz ettiği düşünülmektedir.

Spor, içerisinde barış, hoşgörü, eşitlik, ve saygı gibi insan onuruna yakışır kavramlarla birlikte; hüznün, keder, stres gibi yine insana özgü olan kavramları da içeren bir etkinlik olarak, insanın bütün varlığını etkileyen bir kavram olma niteliğini

halen devam ettirmektedir. Hangi seviyede ve biçimde olursa olsun sporda, (sporcu, antrenör, yönetici, hakem, seyirci vb.) bir disiplin içerisinde, dürüst, ahlaki, erdemli, saygılı ve hoşgörülü davranma konusunda dikkat edilmesi gereken konu şu olmalıdır: Kurallar yazılı olsun ya da olmasın, doğruluk ve şeref kavramlarının gerekleri yerine getirilmelidir (Pehlivan, 2004). Zira, ahlaki olarak nitelendirilen davranışların, normal davranışlardan ayrıldığı husus, övülmeye ve güzeldir demeye layık olması noktasındadır (Mutahhari, 2008).

Bireyin içerisinde yaşadığı çevre ile olan uyumunu kolaylaştıran ve ahlaki olarak nitelendiren birçok unsuru barındırdığı düşünülen spor kavramı, spor faaliyetlerini çeşitli düzeylerde gerçekleştiren bireyleri ile birlikte, gerek sosyal bütünleşme gerekse sosyal bütünleşmenin sağlanmasında önemli bir unsur olan ahlaki olgunluk düzeyini olumlu olarak etkileyecek bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Araştırmanın da konusu olan, spor gibi toplumun büyük bir kesimine hitap eden aktiviteler, ahlaki olgunluğu ve sosyal bütünleşmeyi sağlayabilecek unsurların başında gelebilir. Takım arkadaşlığı, sportif başarı hedefi gibi kavramlar bireyleri birbirlerine bağlamakta etkili olabilir. Aynı takımda yer alan fakat birbirlerinden pek çok konuda farklı olan öğrenciler bu farklılıkları problem olarak değil çeşitlilik olarak görebilir, enerjilerini mensubu oldukları takımın başarısı için harcayabilirler.

1.1. Çalışmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Türkiye’ de farklı coğrafi bölgelerde eğitim veren üniversitelerin spor takımlarında yer alan öğrencilerinin ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerini incelemektir. Üniversitelerde eğitim gören öğrencilerin, toplumun yakın geleceğinde söz sahibi olabilecekleri ve üniversitelerin öğrenci profili bakımından birçok farklılığı barındırdıkları düşünülerek araştırma evrenini TÜSF faaliyetlerine belirlenen yıl ve branşlarda katılan üniversiteler oluşturmaktadır. Araştırma, üniversitelerin bireysel veya takım sporlarında yer alan sporcu öğrencilerinin çeşitli değişkenler açısından ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerini incelemeye yöneliktir.

1.2. Çalışmanın Önemi

Türkiye’ de kültürel ve sosyal açıdan birçok farklı grup yer almaktadır. Kentleşme kültürünün etkisi ve teknolojik gelişmelerle birlikte bireylerin farklılıklara

olan saygısı azalabilmektedir. Toplumda sosyal bütünleşmenin sağlanmasında önemli bir unsur olan bireylerin ahlaki olgunluk düzeyleri bu farklılıklara duyulan saygının artmasında önemli bir etkidir. Bireylerin, farklılıklara duyduğu saygının azalması toplumda çatışma ortamının artmasına da sebep olabilmektedir. Spor gibi toplumun büyük bir kesimine hitap ettiği düşünülen aktiviteler, bu aktivitelere dahil olan bireylerin, kişisel gelişimlerini ve sosyal bütünleşmeyi sağlayabilecek unsurların başında geldiği düşünülmektedir. Takım arkadaşlığı, sportif başarı hedefi gibi kavramlar bireyleri birbirlerine bağlamakta etkili olabilmektedir. Aynı takımda yer alan fakat birbirlerinden birçok konuda farklı olan sporcular, bu farklılıkları problem olarak değil çeşitlilik olarak görebilmekte, enerjilerini mensubu oldukları takımın başarısı için harcayabilmektedir. Araştırma, farklı üniversitelerden araştırmaya dahil olan öğrencilerin sportif branş çeşitliliği, araştırma evreni ve örneklem sayısı açısından bugüne kadar yapılmış diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Gerek örneklem sayısı gerekse sportif branş çeşitliliği dikkate alındığında ortaya konacak bilimsel veriler alan literatürüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3.Problem Cümlesi

Toplumun bir parçası olan üniversitelerin spor takımlarında yer alan öğrencilerin, takım sporları, bireysel sporlar, yaş, cinsiyet, spor yaşı, ailesinde lisanslı birey olma durumları açısından incelendiğinde bu değişkenlerin ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerine etki edip etmediği araştırmanın temel problemi şeklinde ifade edilebilir.

Üniversite takımlarında, bireysel ve takım sporlarında yer alan öğrencilerin, belirtilen değişkenler açısından ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeyleri araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

1.4. Alt Problemler

1. Takım sporu ve bireysel sporlarda yer alan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Takım sporlarında yer alan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Bireysel sporlarda yer alan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

4. Takım sporu ve bireysel sporlarda yer alan öğrencilerin sosyal bütünleşme düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

5. Takım sporlarında yer alan öğrencilerin sosyal bütünleşme düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

6. Bireysel sporlarda yer alan öğrencilerin sosyal bütünleşme düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

7. Ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerinde cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir fark var mıdır?

8. Ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerinde yaş değişkeni açısından anlamlı bir fark var mıdır?

9. Ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerinde spor yaşı değişkeni açısından anlamlı bir fark var mıdır?

10. Ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerinde ailede lisanslı sporcu olma değişkeni açısından anlamlı bir fark var mıdır?

11. Ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerinde gelir durumu değişkeni açısından anlamlı bir fark var mıdır?

1.5. Hipotezler

H1: Takım sporu ve bireysel sporlarda yer alan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H2: Takım sporlarında yer alan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H3: Bireysel sporlarda yer alan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H4: Takım sporu ve bireysel sporlarda yer alan öğrencilerin sosyal bütünleşme düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H5: Takım sporlarında yer alan öğrencilerin sosyal bütünleşme düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H6: Bireysel sporlarda yer alan öğrencilerin sosyal bütünleşme düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H7: Ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerinde cinsiyet değişkeni açısından anlamlı fark vardır.

H8: Ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerinde yaş değişkeni açısından anlamlı fark vardır.

H9: Ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerinde spor yaşı değişkeni açısından anlamlı fark vardır.

H10: Ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerinde ailede lisanslı sporcu olma değişkeni açısından anlamlı fark vardır.

H11: Ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerinde gelir durumu değişkeni açısından anlamlı fark vardır.

1.6. Sınırlılıklar

- Araştırma, Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu tarafından 2015- 2016 eğitim öğretim yılında gerçekleştirilen halk oyunları, futbol, basketbol, hentbol, voleybol, güreş, taekwondo, cimnastik ve atletizm branşları ile sınırlıdır.

- Araştırmaya dahil olan katılımcılar; üniversite öğrencisi olmak, belirlenen spor branşlarının bir tanesinde üniversite takımlarında sporcu olarak görev alma şeklinde sınırlandırılmıştır.

- Araştırma 18- 28 yaş aralığı ile sınırlıdır.

- Araştırmada kullanılan ölçekler Kişisel Bilgi Formu, Ahlaki Olgunluk Ölçeği ve Sporda Sosyal Bütünleşme Ölçeği ile sınırlıdır.

1.7.Sayıtlar

- Araştırmaya katılan örneklem grubunun tüm evreni temsil ettiği var sayılmıştır.

- Araştırmaya dahil olan öğrencilerin uygulanan ölçeklere sağlıklı ve içtenlikle cevap verdikleri var sayılmıştır.

- Araştırmaya dahil olan öğrencilerin üniversite öğrencisi ve kendi üniversitelerinin belirlenen takımlarında spor yapan öğrenciler olduğu var sayılmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1.Ahlak Kavramı

Birçok kuşaklar için ahlak, sosyal ilişkilerin tanımlanmasında ve geliştirilmesinde önemli bir yer teşkil etmiş ve sosyal bilimler bunu “ ahlaki bilimler “ olarak adlandırmıştır (Kohlberg, 1964). Ahlakın konusu insan davranışlarıdır. Ancak insanın her davranışı değil, iradeli, bilinçli, iyi ya da kötü olarak nitelendirilebilecek, toplum içinde uyması gereken kurallara uygun davranışlardır (Aydın, 2011). Bu kurallara uyma hususunu Freud süperego ile ilişkilendirmiş, iyiyi kötüyü, yanlışla doğruyu dürtüsel doyumla açıklamış, süperegonun öncüllerini korku ve utanç olarak ifade etmiş, bireyin sorumluluk ve ahlak duygularını süperego ile açıklamıştır (Freud, 2016). Ahlak konusu işlendiğinde akla ayıplanma, kanun korkusu gibi kavramlar gelebilmektedir. Ancak korkudan ziyade ahlak kavramının bireyin kişilik yapısıyla özdeşleşmiş olması daha sağlıklı sonuçlar ortaya koyabilir. Bireyin kişilik yapısıyla özdeşleşen bu davranışların, onların güzel ahlaklı ve faziletli olmalarını, bununla birlikte kötü işlerden sakınmalarıyla birbirlerinden farklı olmalarını sağladığı söylenebilir (İbni Haldun, 2016). Ahlakı, kurallara zorla boyun eğmekten ziyade, bilerek ve isteyerek davranış sergilemek şeklinde izah etmek daha doğru olacaktır (Saruhan, 2012). Bireyin kendi iradesini ortaya koyarak sergilediği bu davranışlar, doğumdan itibaren sosyal çevrenin sürekli etki ve eleştirileriyle ortaya çıkan bir duygudur. Birey, çevresinden aldığı tepkilerle belirlediği davranışlara ait ilk izlenim ve bilgileri kullanarak ahlaki davranış ve kuralları oluşturur. Bir birey veya bir topluluğun tarihin içerisinde belli bir döneme ait eğilim, düşünce, inanç, töre, alışkanlık, buyruk, norm ve yasakların gerekliliklerine göre düzenlenmiş ve gelenekleşmiş yaşama biçimine ahlak denir (Özlem, 2015).

Tanımlarda da ifade edildiği şekliyle bireyin herhangi bir korku gözetmeksizin kendi iradesini ortaya koyarak sergilediği ahlaki davranışların gelişmesinde başta aile olmak üzere sosyal çevresinin etkili olduğu söylenebilir.

Aile, insanın doğup büyüdüğü, bakımının sağlandığı sosyal yapının temeli olarak ifade edilebilir. Toplum içerisinde, gelenek ve görenekleri, ahlaki ve kültürel değerleri yeni nesillere aktaran ve çocukları topluma hazırlayan en temel kurum ailedir. Aile, ahlaki gelişim sürecinin ahlaki bakımdan en önemli otorite kaynağıdır. Erken çocukluk dönemlerinde, toplum normlarını ve ahlaki değerleri aktarmak için çocuğa gerekli olan model ve örnekleri aile sağlar, onu doğru davranış için motive

eder. Aile aynı zamanda davranışların kazanılmasında ödül ve ceza yöntemlerinin kullanıldığı ilk ortamdır (Şengün, 2007). Toplumun temeli olarak ifade edilen aile, toplumca belirlenmiş hak ve ödevlere sahip bireylerin oluşturduğu ortak değerleri olan bir gruptur. Çocuğun bedensel, ruhsal ve sosyal gelişiminin sağlanmasında, sıcak bir aile ortamı önemli bir unsurdur. Böyle bir ortamı sağlayarı ilk ve temel topluluk şüphesiz ailedir. Herkes, ailesinin bedensel özellikleri gibi, düşüncelerini, inançlarını, tutumlarını da taşır. Çünkü bütün bunları çoğu zaman bilinçsizce, ailenin hayatından ve uygulamalarından alır (Aydın, 2003).

Ahlak gelişiminde ailenin yanında bireyin sosyal çevresi ve yetiştiği kültür de önemli olabilmektedir. Ahlak öncelikle bir kültür çevresi içerisinde kabul görmüş, belirlenmiş ve tanımlanmış değerler bütününe; bu kültür içerisindeki bireylerin bu değerleri nasıl yaşatacakları ve söz konusu amaçlara nasıl ulaşacaklarını ortaya koyan kuralların tamamına gönderme yapar (Türer, 2015). Bahsi geçen bu değerlerin içeriği kültürlere göre değişiklik gösterir. Bundan dolayı kültürel değerlerle ilgili çalışmalar bireyin kendi sosyal çevresiyle nasıl etkileşimde bulunduğunu ya da problemleri çözmek için kendi sosyal dünyasıyla nasıl ilişki kurduğunu tek başına anlatamaz. Bu durum, evrensel olan kültürler arası gelişim sırası içerisindeki ahlak yargısının gelişim yapılarını analiz etmeyi gerektirir (Kohlberg ve Hersh, 1977).

Aileden, sosyal çevreden ve bireyin yetiştiği kültürden etkilenebilen ahlak gelişiminin kısa vadede ortaya çıkmadığı söylenebilir. Ahlaka ait olan kavramlar, çeşitli dönemler sonunda olgunlaşır. Doğrunun yanlıştan ayrılması ve doğru olanı uygulamak zor kazanılan bir niteliktir. Ahlak kavramını, herkes kendine göre yorumlamış bunun yanında ahlaklı davranış anlayışı, tarihin çeşitli dönemlerinde de değişiklik göstermiştir. Ahlakla ilgili genel bir anlaşmanın, iyi ve kötü davranışın ne olduğu konusunda herkesin ortak olduğu bir temelin olmadığı görüşüne karşılık, ahlakla ilgili ilkelerinin değişmeyen değerler olduğu görüşü de savunulmuştur. Kişilerde var olan tutum, inanç ve değerler sistemi, değişmeye oldukça dirençli olmakla beraber, geçirilen değişik yaşantılar, inanç ve değerler sisteminde değişikliklere yol açabilir (Kabaday ve Aladağ, 2010).

Tarihi süreç içerisinde ahlaki gelişimi tanımlayan, gelişim unsurlarını farklı değişkenlerle açıklayan kuramlar üzerinde çalışılmıştır. Bu kuramlar, ‘Psikanalitik

Kuram, “Toplumsal Öğrenme Kuramı”, “Bilişsel Gelişim Kuramı” olarak tanımlanabilir.

2.2. Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuram, 20. yüzyılın başlarında Sigmund Freud tarafından geliştirilmiştir. Freud’ un asıl çalışma ve ilgi alanı ahlak gelişim değildir. Bunun yanında kendisi tarafından geliştirilen psikoseksüel gelişim kuramlarında, kişiliğin oluşumu ve cinselliğin gelişimi noktasında iyi- kötü, vicdan, suçluluk gibi ahlaki kavramların kuram içerisinde önemli konumda olduğu görülmektedir. Bundan dolayı psikanalitik bakış açısının ahlak gelişimi üzerinde de ortaya çıkardığı önemli sonuçlar bulunmaktadır. Psikanalitik kuram özelinde kurallar ve vicdan gelişimi, çocuklukta fiziksel cezannın etkisi gibi konularda önemli çalışmaları bulunmaktadır (Çam, Çavdar, Seydooğulları, Çok, 2012).

Bu kurama göre, bireyin kişiliği, id, ego ve süperegö'nün birleşiminden ortaya çıkmıştır (Freud, 2016).

Bu kuram bağlamında, kişilik ve ahlak gelişiminin temelini ilk beş yılda tamamladığını, altı yaşından sonra ise kuramsal bakımdan kayda değer bir gelişimin olmadığı görüşünü savunmuştur. Ancak, Peck ve Havighurst gibi bazı araştırmacılar bu kuramı katı ve dar olarak nitelendirmiş, genişletilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Altı yaşından sonra gelişmediği savunulan ahlak konusundaki bazı temel kavramların gelişiminin devam ettiğini ortaya koymuşlardır. Neo-Freudcu olarak da bilinen Erikson ve Sullivan, Freud'un dar biyolojik gelişim çerçevesinin dışına çıkarak sosyal etkenlere de önem vermişlerdir (Özen, 2011). Muhammed Kutub, Freud’ un ahlak gelişimi ile ilgili görüşlerine karşı görüşler ortaya koymuştur. Freud’ a göre ahlak ilminin tanımı çerçevesinde, ahlaki manada vicdan yoktur fikrine, ahlakın en basit derecesinin bile bir kabalığın timsali olduğu görüşüne karşı çıkmıştır (Kutub).

Freud, içgüdüsel dürtülerin kökeni olan id’ i, kalıtımla geçen, doğuştan var olan, yapıda yerleşmiş bulunan herşeyi içeren tamamen bilinçdışı bir parça olarak tanımlar. İd, ruhsal aygıtın güç kaynağıdır. Bilinçdışının tüm özelliklerine uyar. Bu nedenle gerçeklikle ve dış dünya ile bağı yoktur. Burada egonun yardımıyla boşaltılabilen iki temel dürtüsel enerji vardır; cinsellik ve saldırganlık (Freud, 2016).

İd, bireyin doğumundan itibaren tüm ruhsal yapısını içerir. Saldırganlık, sınırsız istek ve cinsel dürtülerin kaynağını id oluşturmaktadır. Bilinç ve kurallar

bütünlüğünün var olmadığı id aynı zamanda toplum gerçeklerinden de habersizdir. Her dönemde isteklerinin gerçekleşmesine yönelik zevk ve doyum temelinde hareket eder (Şengün, 2008).

Ego, ruhsal yapının düzenleyici ve uyum sağlayıcı parçasıdır. Bu görevi şu yetkileriyle gerçekleştirir;

İçten gelen dürtüsel gereksinimler,

Dış dünyanın koşul ve durumlarını algılar,

Sentez yeteneğiyle dürtüleri üst benliğin istekleri ve çevrenin durumuna göre düzenler ve uygun bir niteliğe sokar. Yürütme yetkisiyle istemli davranışı eyleme geçirir. Kısaca benliğin görevi organizmayı acıdan koruyarak doyuma ulaştırmaktır. İd tarafından dayatılan dürtüler bekletilmeyi istemez, derhal doyum ve haz ister. Çocukluk çağındaki davranış bu kalıba uyar. İsteği yerine getirilmeyen çocuk beklemek bilmez, ağlayarak tepki koyar. Bu durum erken çocukluk yıllarında id' in ego üzerinde baskın olduğunu gösterir. Zamanla çocuk dürtülerle baş etmeyi öğrenir ve egosuna güç kazandırır. Buradan varılan sonuç, id' de egemen olan haz, ego'da ise gerçeklik ilkesinin üstün olduğudur. Gerçeği değerlendirme yetkisinde kayıp, aslında egonun kudretini yitirmesidir (Freud, 2016).

Süperego; bir çocuk yaşamının ilk yıllarında iyiyle kötüyü, yanlışla doğruyu sadece dürtüsel doyumuna göre değerlendirir. Zamanla başta anne ve baba olmak üzere toplumdaki gelen uyarılarla benliğin bir parçası değer yargılarını içeren özel bir bölüm olarak ayrılmaya başlar. İşte bu süperegodur. Süperego gelişiminin öncülleri korku ve utanç duygularıdır. Kısaca süperego insanın vicdanıdır ve yaşantıdaki belirtisi suçluluk duygusudur (Freud, 2016).

Psikanalitik kurama göre, süperego vasıtasıyla topluma ait kurallar kişiliğin bir parçası haline gelir. Bu sayede birey hiç kimsenin kendisini dışarıdan izlemediği durumlarda bile, kendi kendisini kontrol ederek topluma ait ahlaki kurallara uyar. Güçlü bir ego, id'den gelen tüm güdülerle süperegonun kimi zaman aşırı denebilecek yasakları arasında sağlıklı bir denge kurabilir. Bu şekilde tanımlanan bir durumda ahlaki ve psikolojik sağlık ile ilgili olarak olumlu şeyler söylenebilir. İd' in istekleri ile süperego yasakları arasındaki dengenin bozulduğu durumlarda, süperego ağır basarsa, kişi suçluluk hissedebilir, id' in ağır bastığı durumlarda ise kontrolsüz davranışlar görülebilir. Psikanalitik görüş, süperegodan ziyade "egonun gücü"

üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunun yanında çocuk yetiştirme ile ilgili yöntemlerin ve özellikle çocuğa uygulanan ceza ve bunun vicdan gelişimine etkisi çeşitli araştırmalara konu olmuştur (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

Freud, dıştan gelen uyaranlar sonucu yetişkin değerlerinin herhangi bir değişikliğe uğramadan çocuğun süperegosunu oluşturduğunu savunmasına karşın Piaget, bir hazmetme sürecinden söz etmiş, dıştan gelen kuralların durumsal özelliklere göre değişebildiğini ifade etmiştir (Kaya, 1993). Freud'un ahlak kavramını açıklarken, suçluluk, utanç ve aşağılık duyguları aracılığıyla cinsel ve saldırgan dürtülerin süperego ile kontrol edilmesi ifadesini kullanmıştır. Asıl olarak insanı, sosyal olmayan, katı, baskın bir karşı güçle zaptetmek zorunda olduğu, biyolojik ihtiyaçları karşılama ihtiyacında olan bir varlık şeklinde ifade eder. Süperegoyu tanımlarken, özümşenen ahlaki değerlerden, nasıl davranması gerektiğini belirleyen önceden belirlenmiş kurallardan ve anne babasından edindiği yasaklardan oluşur ifadesini kullanmıştır. Sonraki dönemlerde ortaya çıkan gelişime bağlı değişiklikler süperegonun kazanımlarına zarar vermez. Süper ego, anne babadan ve birey için önemli olan kişiler tarafından aktarılan, içselleştirdiği kültürünü içerir (Çiftçi, 2003).

2.3. Sosyal Öğrenme Kuramı

İnsanların birbirinden etkilenecek öğrenmesi ilgili olarak ilk çalışmalar John Dewey tarafından gerçekleştirilmiştir. John Dewey'e göre bireyin öğrenme etkinlikleri, ezberden ve kalıplaşmış şekillerden ziyade çevresinden etkileşim sonucunda ve birey tarafından keşfedilerek gerçek yaşantıya dönüştürülmesi şeklinde olmalıdır. Böylece sosyal etkileşimi sonucunda düşüncelerini ve deneyimlerini paylaşarak zaman içinde kendine has belleği oluşturur (Dewey, 1996).

Sosyal öğrenme kavramı ilk olarak 1947' de Julian Rotter tarafından kullanılmıştır. Rotter geliştirdiği kuramında, bireyin kişiliğinin kendisi ve çevresi arasındaki etkileşim sonucu ortaya çıktığını ifade etmiştir. Bireyin davranışlarının çevreye karşı olan istemsiz tepkilerden oluşmadığını, verdiği tepkilerin bireyin önceki öğrenme deneyimleri ve yaşam öyküsüne bağlı olduğu fikrini ortaya koymuştur (Rotter, 1966). Rotter, bireyin, kendi yaşamına etki eden olayları kontrol edebilme yeteneğine sahip olduğuna ve bilinçli bir varlık olduğuna vurgu yapmış, bunun yanında dışarıdan gelen uyaranlar ve pekiştiricilerin de insan davranışlarını etkileyen önemli unsurlar olduğunu belirtmiştir. Bireyin kişiliği, çevresi ile kendisi

arasındaki ilişkiyi temsil etmektedir. Bireyin sahip olduğu davranışları anlayabilmek için sadece kendisini değil çevresini de göz önünde bulundurmak gereklidir (Bayrakçı, 2007).

Bireyler yaşadıkları toplum içerisinde diğer insanları izleyerek ve onları gözlemleyerek, yaptıkları davranışların onaylandığını ya da ceza gördüğünü izleyerek öğrenirler. Sosyal öğrenme “insanları izleyerek çevreden öğrenme” veya “toplum içinde ve toplum için öğrenme” şeklinde de tanımlanabilir. Hayat içerisinde bazı beceriler deneme-yanılma ile öğrenilirken, bazıları ise başkalarını gözlemleyerek öğrenilir. Her koşulda deneme-yanılma ile öğrenmek mümkün olmamaktadır (Bayrakçı, 2007).

Günümüzde sosyal öğrenme kuramı ile ilgili olarak en çok bilinen araştırmacının Albert Bandura olduğu söylenebilir. Başlangıçta sosyal öğrenme teorisini Bandura, bireylerin nasıl öğrendiklerini açıklamakla kalmıştır. Daha sonra taklit ve gözlemin insanın öğrenmesinde yetersiz olduğunu farketmiştir. Bunun üzerine Bandura teorisini düşünme, hafıza, dil ve sonuçların tahmin edilip değerlendirilmesi gibi bilişsel süreçleri de kapsayacak şekilde genişletmiştir (Malone, 2002).

İnsanlar, çevresel olaylar tarafından düzenlenen içsel davranışları sadece izleyen ve bununla yetinen varlıklar değildirler. Davranışlarında ve yaşamlarının gidişatında bilinçlidirler. Yaşamlarına yön vermek, memnuniyet, amaç ve görevlerine ulaşmak için duyuşal, motor ve beyinsel sistemlerini aktif olarak kullanırlar (Bandura, 2001). Bu sistemler vasıtasıyla da bireylerin sergilediği birçok davranışın, farklı bireylerin yaptıkları hareketleri gözleme ve modelleme yoluyla kazandığını ifade etmiştir. Davranışların birçoğu, kısmen de olsa modelleme vasıtası ile öğrenilebilir. Anne ve babalarını kitap okurken izleyebilirler, matematik problemlerinin çözümlerini izleyebilirler veya cesurca ve korkusuzca yapılan bir hareketi gözlemleyebilirler. Benzer şekilde saldırganlık da modeller yoluyla öğrenilebilir. Araştırmalar, çocukların agresif ve vahşi modelleri gözlemlediklerinde saldırganlıklarının arttığını göstermektedir. Modelleme kavramı, ahlaki düşünce ve ahlaki davranış da etkilemektedir. Bireyin ahlaki yargıları, doğru veya yanlış kavramları modeller aracılığıyla gelişir (Bayrakçı, 2007).

Model alma şeklindeki öğrenme, bilgi aktarımı kullanılarak ortaya çıktığı ifade edilebilir. Birey, gözlemini gerçekleştirdiği esnasında olumlu davranışlara

örnek olan, kendisine uygun gördüğü davranışların temel düzeydeki temsillerini kazanabilir. Buna bağlı olarak sosyal öğrenme kavramında modelleme olgusu birbirleri ile ilgili dört alt kavram ile yönetilir.

2.3.1. Dikkat Etme Süreci

Birey, model davranışlarının önemli özelliklerini tanımadığı ya da buna dikkat etmediği durumlarda sadece gözlem yolu ile davranışlarında çok fazla öğrenme gerçekleştiremez. Öğrenmenin işlevsel bileşenlerinden birisi olan örneklem üzerinden öğrenme dikkat etme süreci ile ilgilidir. Bireyi model ile bir araya getirmek, yakınlıklarını sağlamak tek başına katkı sağlamaz. Bu yakınlık esnasında birey modelin sayısız karakteristik özelliklerinden kendisi için uygun olanları seçecektir ya da kaydetmeye değer bulduğu model ile ilgili tavrı tam olarak benimseyecektir (Bandura, 1978).

2.3.2. Hatırdatutma Süreci

Bireyin, model aldığı kişi ile akılda kalıcı bir hatırası yok ise onun davranışlarından ileri düzeyde etkilenmesi söz konusu olmayacaktır. Model öğrenme ile ilgili olarak ana işlevlerden birisi de bir veya birkaç defa tekrar edilen modellenmiş faaliyetlerin uzun süre akılda kalması hatırlanması ile ilgilidir. Modelin bir rehber ve uygulayıcı olarak faaliyette bulunmadığı durumlarda, birey modelin davranışlarını tekrar ederse, model yanında olmadığından davranış şekli hafızasındaki sembolik formlara dayanacaktır. Bu da daha önceki etkilenmelerin, hareketlerin kalıcı olmasını başarabileceği anlamına gelmektedir (Bandura, 1978).

2.3.3. Yeniden Üretme Süreci

Modelleme olgusu içerisinde üçüncü bölüm yeniden üretme sürecidir. Bu süreçte birey, modelin açık olarak yaptığı hareketleri sembolik gösterimler vasıtasıyla ortaya koyar. Modele ait olan davranışları kendine özgü özellikler de katarak yorumlar (Bandura, 1978).

2.3.4. Motivasyon Süreci

Birey modele ait davranışları başarılı bir şekilde kazanıp, özümseyip uygulayabilir. Ancak bu davranışlar olumsuz uyarıların ya da geri dönüşlerin olduğu dönemlerde nadiren açık olarak uygulanır. Bireye olumlu uyarılar sağlandığı durumlarda ise daha önceden gözlemsel olarak kazanılmış davranışlar hemen fiile dönüşecektir (Bandura, 1978).

Bandura, davranışların model alınarak öğrenilmesi ile ilgili olarak “Bobo Doll Deneyi” ni geliştirmiştir. Bu araştırma çocukların üç farklı gruba ayrıldığı bir çalışmadır. Gruplardan ilki saldırgan olan yetişkin modeli ile, ikincisi pasif aile modeli ve üçüncüsü ise yetişkin model ile etkileşimde bulunmuştur. Kontrol grubu olarak belirlenen grup ise etkileşime maruz bırakılmamıştır. Araştırmada, gruptaki üyelerin hangi model bireylerle etkileşim içerisinde ise onların davranışlarını yapacağı varsayılmıştır. Pasif gruptaki çocukların modeli, barış içerisinde oynamayı, saldırgan gruptaki çocukların modeli ise birbirlerine sözlü ve fiziksel olarak saldırmalarını söylemektedir. Daha sonra tüm çocuklardan bir bebek ile oynamaları istenmiştir. Çocukların bebek ile oynama şekli izlenmiş ve hipotezi doğrulayan sonuçlar elde edilmiştir. Araştırmaya göre bireyin öncelikle model davranışlarını gözlemlediği, bununla birlikte davranışın çevre ve toplum tarafından ne şekilde yorumlandığı ve nasıl tepki verildiğine de dikkat ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre toplum tarafından verilen tepkiye göre bireyin istenmeyen davranışlardan uzak durup, olumlu tepki verilen hareketlere devam ettiği görülmektedir (Bandura, 1977).

2.4. Bilişsel Gelişim Kuramı

Ahlak gelişiminin bilişsel gelişim noktasında ele alınmasında Piaget öncü olmuş, sonrasında ise Kohlberg bu kuramı geliştirmiştir. Ahlak gelişimi konusunda önemli çalışmaları bulunan Piaget ve Kohlberg, bireyde ahlak kavramının gelişigüzel değil, bir takım evrelerden geçerek oluştuğu fikrini savunmuşlardır. Bireydeki ahlaki yargı kavramı, zihinsel gelişime doğru orantılı olarak artmaktadır. İnsanlardaki var olan ahlaki gelişim konusundaki eksiklikler, eğitim vasıtası ile azaltılıp, ahlaki açıdan gelişimleri desteklenebilir. Bireyin, içinde bulunduğu toplumun adalet anlayışı, cinsiyeti, ebeveyn eğitim durumu ve aldığı eğitim gibi konular ile ahlak gelişimi arasında da ilişki bulunmaktadır (Kabaday ve Aladağ, 2010).

Piaget ahlaki gelişime bilişsel perspektiften bakmış ve incelemiştir. Çocukların ahlaki gelişimlerini incelemek için çeşitli hikayeler kullanmış ve oyun oynarken çocukları gözlemlemiştir. Piaget bu kuram içerisinde “dışa bağımlı” ve “özerk” olmak üzere iki evre üzerinde yoğunlaşmıştır (Çam, Çavdar, Seydooğulları, Çok, 2012).

Piaget, iki tür ahlaki dönemden söz etmektedir. Dört yaşından sekiz veya on yaşına kadar olan çocukların bulunduğu ahlaki dönemi, “heteronomi” olarak nitelendirmiştir. “Heteronomi” terimi başkalarının yasalarına boyun eğmek

anlamındadır. Küçük çocuklar, büyüklerin koyduğu yasalara boyun eğmektedir. Bu dönemdeki çocukların otoriteye saygısı, yetişkinlerin kurallarına kutsal ve değişmez olarak saygı duymasına neden olmaktadır. Bu dönemde ahlaki davranışlar yetişkinlerin onayına göre değerlendirilmektedir. Çocuklara göre yanlış davranışlar, yetişkinler tarafından cezalandırılan davranışlardır. Bu dönemdeki çocuğun zihinsel sınırlılıkları, onun yanlış davranışları, niyeti ya da maksadını düşünmeksizin sonuçlarına göre değerlendirmesine neden olmaktadır. Çocuk ahlaki değerlerin kesin ve evrensel olduğuna inanmaktadır. Piaget' e göre, ikinci ahlaki dönem, sekiz yaşından sonra gelişir ve buna "otonom" adını vermiştir. Piaget otonom ahlaki, kendi yasalarına uyma olarak tanımlamaktadır. Otonom ahlak, zihinsel gelişmenin yanısıra, akranlar arasındaki karşılıklı saygının gelişmesinden dolayı oluşmaktadır. Kurallara, grup anlaşmalarının bir ürünü ve iş birliğine dayanan davranışların vasıtası olarak saygı duyulmaktadır. Bu dönemdeki çocuklara göre, davranışların sonuçları değil niyet önemlidir. Ahlaki yargı konusunda gelişen çocuklar, başkasının bakış açısına ve isteklerine değer vermekte ve başkalarının da kendilerini anlayabileceği ve kendilerine değer verebileceğini anlamaktadırlar. Önceleri kuralların kesin ve değişmez olduğunu düşünen çocuk, bu dönemde kurallardan sapmaların her zaman dürüst olmama şeklinde değerlendirilmeyeceğini gözlemlemektedir. Ayrıca gruptaki herkes, dürüstlüğüne ne olduğu konusunda fikir birliğine vardığında, yeni bir kuralın oluşabileceğini öğrenmektedir. Bu dönem adalet, karşılıklı haklar ve zorunluluklardan doğan düşüncesi yer almakta ve adaletin, yapılan zararların tazmini işlevi gördüğüne inanılmaktadır (Aydın, 2011).

Başlangıçta Piaget' nin tanımladığı ve sonrasında Kohlberg tarafından araştırılıp geliştirilen ahlaki gelişim kavramı, yalnızca önemli kültürel değerlerde bilgi artışı değil aynı zamanda bireyin kişiliğindeki ve düşünce yapısındaki dönüşümleri de temsil eder (Kohlberg ve Hersh, 1977). Bu dönüşümleri Piaget, çocukların kurallara uyma alışkanlığını nasıl kazandıklarını incelemesine karşın, Kohlberg, ilkelere dayalı ahlaki yargının gelişmesinde çocuklardan çok ergenler ve yetişkinler üzerinde yoğunlaşmıştır. Ahlaki gelişim düzeylerini belirlerken, ahlaki değerlendirmeler yapılması gereken hikayelerden yararlanmış (Aydın, 2011). Hikaye şeklindeki bu testlerin temelinde ahlak ikilemi oluşturma amacı bulunmaktadır. Deneklerin verdiği cevaplar üzerinden ahlaki gelişimlerine ilişkin bir sonuca ulaşmayı düşünmüştür (Wright, Croxson ve Özgen).

Kullandığı bu hikayelerden aldığı cevaplara göre Kohlberg, bireyleri altı ahlaki yargı evresi içerisinde incelemiştir. Bu altı evreyi de, üç düzeyde tanımlamıştır. Bu düzeylerin hepsi birbirleri ile ilişkili ve önce gelen düzey kendinden sonra gelen düzey için bir temel oluşturduğu fikrini savunmuş, evrelerin hiyerarşik bir bütünleşme içerisinde olduğunu söylemiştir. Kohlberg'in kuramındaki üç ahlaki gelişim düzeyi, ahlak gelişiminin kapsamını belirlemektedir (Başalan İz, 2009).

2.4.1. Gelenek Öncesi Düzey

Bu dönemde çocuk, kültürel kuralların ve işaretlerin iyi- kötü, doğru- yanlış olarak belirlediği kavramlara duyarlıdır. Ancak aynı anda işaretleri, hareketleri, fiziksel veya hedonistik sonuçları açısından ya da kural ve işaretleri belirleyen fiziksel güç açısından da yorumlar (Kohlberg, 1971).

Gelenek öncesi düzey iki aşamada incelenir.

Aşama 1: Ceza ve itaat oryantasyonu: Eylemin fiziksel sonuçları, bu sonuçların insani anlamı veya değeri ne olursa olsun, iyiliğini veya kötülüğünü belirler. Cezadan kaçınma ve iktidarı sorgulamayan münferit cezalar, ceza ve otorite tarafından desteklenen temel bir ahlaki düzene saygı bakımından değil, kendi haklarıyla değerlendirilir (Kohlberg ve Hersh, 1977).

Ahlaki yargı, davranışların ödül ya da ceza görmesine dayanır. Bu aşamadaki bireyler, otoriteye itaat eder ve cezadan kaçınırlar. Doğru olan, kurallara ve otoriteye bağlıdır. Uygun davranılmadığı zaman, yanlış hareket edilmiştir ve karşılığı cezadır. Ceza almamak için otoriteye itaat gerekir. Özellikle insan ve eşyalara maddi zarardan kaçınılır. İnsan ya da eşyaya zarar verilmişse ceza, zararın doğal sonucu olarak değerlendirilir. Ahlak gelişiminin bu evresindeki birey, yakalanmadığı sürece kopya çekmeyi doğal bir davranış olarak değerlendirir (Aydın, 2011). Bu aşama kurallara uyma güdüsü bakımından ele alındığında *ceza almamak için kurallara itaat et* şeklinde ifade edilebilir (Wright, Croxen ve Özgen).

Aşama 2: Enstrümantal göreceli yönelim. Doğru eylem, kişinin kendi ihtiyaçlarını ve zaman zaman başkalarının ihtiyaçlarını uygun bir şekilde yerine getirmesidir. İnsan ilişkileri, pazardakiler gibi değerlendirilmektedir. Eşitlik, karşılıklık ve eşit paylaşım unsurları mevcuttur, fakat her zaman fiziksel, pragmatik

bir şekilde yorumlanırlar. Karşılıklılık, "sırtımı kaşırsan sırtını kaşırım" meselesidir, sadakat, şükran veya adalet meselesi değildir (Kohlberg ve Hersh, 1977).

Bu aşamada birey için doğru olan şey, insanların ihtiyaçlarını da dikkate alan, somut ve adil karşılıklı alışveriştir. Ne kadar verirsem o kadar almalıyım şeklinde bir yargıya sahiptir (Aydın, 2011).

2.4.2. Geleneksel Düzey

Bu düzeyde, bireyin ailesinin, grubunun ya da ulusunun beklentilerini korumak, doğrudan ve bariz sonuçlardan bağımsız olarak, kendi başına değerli olarak algılanmaktadır. Tutum, yalnızca kişisel beklentiler ve sosyal düzene uygunluk değil, aynı zamanda ona bağlılık, düzeni etkin bir şekilde sürdürme, destekleme ve haklı çıkarma ve içinde yer alan kişi ya da grupla özdeşleşme biçimidir. Bu seviyede, aşağıdaki iki aşama vardır;

Aşama 1: Kişilerarası uyum veya "iyi çocuk - güzel kız" yönelimi. İyi davranış, başkalarını memnun eden veya onlara yardım eden ve onlar tarafından onaylanan davranışlardır. Temel ya da doğal olarak nitelendirilen klişeleşmiş imgelere üst düzeyde uyum vardır. Davranış genellikle niyetle değerlendirilir. Bu aşamada temel anlayış cezadan kaçış şeklindedir. Ortaya koyulan davranışın maddi ve fiziksel sonuçlar ile psikolojik sonuçların ayrımı yoktur (Kohlberg, 1971).

Aşama 2: "Yasa ve düzen" oryantasyonu: Otoriteye, sabit kurallara ve sosyal düzenin sürdürülmesine yönelme vardır. Doğru davranış, kişinin görevini yerine getirmekten, otoriteye saygı göstermekten ve verilen sosyal düzeni kendi iyiliği için sürdürmekten ibarettir (Kohlberg ve Hersh, 1977).

Toplumsal sistemin korunması temelinde ahlaki yargı, yasalara uygunluğa dayanır. Bazı durumlar vicdani değerlerle çatışsa bile toplumsal düzeni korumak ve toplumun refahının devamı yönünde davranış sergilemek gerekir (Aydın, 2011).

2.4.3. Gelenek Sonrası Düzey

Bu düzeyde, bu ilkeleri elinde bulunduran grupların veya kişilerin yetkilerinden ayrı olarak ve bu gruplarla kişinin kendi kimliğinden ayrı olarak, geçerliliği ve uygulaması olan ahlaki değerleri ve ilkeleri tanımlamak için açık bir çaba vardır. Bu seviyede ayrıca iki aşama vardır:

Aşama 1: Sosyal sözleşme, yasal yönelim, genel olarak faydacı tepkiler: Doğru eylem, tüm toplum tarafından eleştirel olarak incelenen ve üzerinde mutabakata varılan genel bireysel haklar ve standartlar açısından tanımlanma eğilimindedir. Kişisel değerlerin ve görüşlerin göreceliliği konusunda net bir farkındalık ve uzlaşmaya varmak için usul kurallarına karşılık gelen bir vurgu vardır. Anayasal ve demokratik olarak üzerinde anlaşılan bir şey dışında, hak kişisel “değerler” ve “fikir” meselesidir. Sonuç, “yasal bakış açısına” vurgu yapmaktır; ancak, sosyal hizmetin rasyonel düşünce temelinde değişme olasılığına da vurgu yapmaktır. Yasal alanın dışında, özgür anlaşma ve sözleşme, yükümlülüğüdür. Bu aşamada temel düşünce, herşeyinin önünde insanın var olmasıdır. Bireyin menfaati ve hakları için kurallar ve yasalar değiştirilebilirler(Kohlberg ve Hersh, 1977).

Aşama 2: Evrensel etik ilke yönelimi: Doğru, vicdanların kararıyla, mantıksal kavrayışa, evrenselliğe ve tutarlılığa hitap eden özerk etik ilkelerine uygun olarak tanımlanır. Bu ilkeler soyut ve etikdir. Bunlar evrensel adalet prensipleri, insan haklarının karşılıklılığı ve eşitliği ve insanların bireysel olarak haysiyetine saygıdır (Kohlberg ve Hersh, 1977).

Kohlberg’ in ortaya koymuş olduğu bu aşama çok tartışılmıştır. Zira bu düzeyin toplumda çok az insanda gözlemlendiğini ileri sürmüştür. Kişinin, adalet, eşitlik, insan hakları gibi evrensel kavramlara dayalı olarak kendi ahlak ilkelerini oluşturduğu bu aşama, birçok kişi tarafında ulaşılamayan bir aşamadır (Aydın, 2011).

Toplumun her alanında olduğu gibi sporun içerisinde de ahlaki kural ve kavramların varlığı ve bunlara uymanın zorunlu olduğu söylenebilir. Sporun tarihsel süreçte, günümüze gelene kadar rakiplerin haklarına saygı gösterme kavramı çerçevesinde pek çok uluslararası kuruluş (IOC, Uluslararası Spor Federasyonları, IPC, CAS vb.) çalışmalar yürütmüştür. 1896’ dan bu yana devam eden modern olimpiyatların kurucusu olan Coubertin, insanlar arasında var olan gerilimlerin ve düşmanlıkların rekabet ruhu sayesinde azaltılabileceğine inanyordu. Coubertin, dünya uluslarının barışla ve sükunetle katıldığı yarışmalar planlamayı hedeflemiştir (Özdilek, Şenyurt ve Döşyılmaz, 2003). Günümüzde gelişen ve büyük bir endüstri haline gelen spor organizasyonlarının; sporcu, teknik ekip, idareci, medya, seyirci, taraftar gibi sahip olduğu paydaşları ile birlikte, toplumda kabul gören ahlaki kuralların uygulayıcıları olarak önemli rollere ve sorumluluklara sahip oldukları ifade edilebilir.

2.5. Spor Ahlakı

Spor, sağlıklı bir kuşağın geliştirilip, yetiştirilmesinde ana eğitim aracıdır. Bireyin, refahı ve mutluluğu bir bakıma beden ve ruh sağlığının tam ve devamlı olmasına bağlıdır. İnsanların hayatlarını sağlıklı olarak devam ettirmeleri, fiziki ve ruhsal gelişmelerini sağlamalarında sporun önemi büyüktür. Ayrıca, insanların gerek kendi toplumlarında gerekse diğer toplumlarda ilişkilerini dostluk içerisinde devam ettirmelerinde spor uygun bir araçtır (Yetim, 2000).

Spora sadece çeviklik, askeri hazırlık ya da kas geliştirme ve fiziksel güzellik sağlama aracı olarak bakmak yanlıştır. Spor, organik mekanizma aracılığıyla ruh ve karakter üzerine etkin bir rol oynayan önemli bir ruhsal terbiye yöntemidir. Ancak şu noktaya dikkat edilmelidir ki, sporun ruh ve karakter üzerindeki faydalı rolü bunun öncelikle canlı, hareketli ve özellikle ilgi çekici bir oyun halinde yapılmasında, ikinci olarak da özellikle ölçülü ve ılımlı oynanmasındadır. Spor gençlerin gözünde daima oyun şeklinde olmalı ve çekiciliğini korumalıdır. Oyun şeklini ve çekiciliğini koruyan sporun faydası ölçülü ve ılımlı şekilde olmasındadır. Ölçüyü ve ılımlılık sınırını aşan bir spor hem fikri çalışma ve ilerlemenin düşmanıdır hem de fiziksel ve ruhsal sağlık için zararlı olacaktır (Başgil, 2012).

Spor, ferdin tabii çevresini beşeri çevre haline getirirken elde ettiği kabiliyetleri geliştiren belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, ferdi veya toplu olarak, boş zaman faaliyeti kapsamında veya tam zamanlı olacak şekilde meslekleştirerek yaptığı sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziki geliştiren, rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur (Erkal, 1982).

Sporun karakteristikleri ile ilgili olarak mevcut bilgileri önemine göre üç grupta özetlemek mümkündür. Bir şeyin spor olarak adlandırılabilmesi için bir faaliyetin olması gerekliliği az ya da çok bazı unsurlara bağlıdır. Bu unsurlar; bedensel hareketler, haz alma ve performans olarak özetlenebilir (Voigt, 1998).

Sporun içerisinde yer alan birey, sadece fiziksel özelliklerini yükseğe taşıyıp bu özelliklerini kullanan kişi değildir. Spor; bedensel gelişimin yanında, akıl, zekâ, irade, duygu, oto kontrol, özel bir ahlaki kaygının ve yaşama tutumunun topyekün işlevsel olması gereken bir kavramdır. Sporcu, sportif başarı mücadelesinin yanında ahlaki değerler ortaya koyma noktasında da mücadele vermektedir (Erdemli, 2002).

Toplumdaki her birey gibi sporcular da başta ahlak kuralları olmak üzere bir takım kurallara uymak zorundadırlar. Örneğin bu kurallar, sportif mücadelelerde kurallara uyma, kazandığında ve kaybettiğinde sağduyulu olma, sporun bir oyun olduğu, spor için icra edildiği, kazanma ve kaybetmenin ikinci planda geldiği bilincine sahip olma ve ona göre davranma şeklinde oluşabilir. Bu nedenle sportif faaliyetler ve spor eğitimi sadece sporcuların fiziksel kapasitelerini en üst düzeye çıkarma çabası şeklinde değil, ahlaki değerlere bağlı kalarak mücadele edilmesi gerektiği yönünde de eğitilmelidir (Tanrıverdi, 2012).

Fiziksel gücün temsil edildiği en üst yarışma formatı olan modern olimpiyatlarda sporcuların fiziksel kapasitelerinin yanında, beklenen bir takım insani değerlere sahip olmaları da gözetilebilir.

Bu değerler bütününe atıf yaparak modern olimpiyatların kurucusu olan Coubertin, Fransa'da gençliğin spor aracılığı ile fiziksel ve ahlaki yenilenmesi için önemli bir araç olarak kullanmak isteyerek dünyaya yeni bir ruhun yayılmasını sağlamıştır. Gençliğinden beri eğitim sistemlerine ilgi duyan Coubertin, özellikle gençlerin spor eğitimi yoluyla fiziksel, zihinsel, ruhsal, sosyal ve ahlaki gelişmelerini sağlamaya yönelik öğretim programı oluşturmuş olan Klasik Çağ Atina eğitim sisteminden çok etkilenmişti. Bu sırada İngilizler sporu, sosyal erdemlerin ve ahlaki davranış biçimlerinin kazandırılması eğitimiinde araç olarak kullanıyorlardı. Coubertin, öncüsü olduğu hareketin sadece sportif etkinlik buluşması değil, bizzat kendisine ait olan, felsefi, sosyal ve sportif anlamlar yüklediği olimpizm kavramıyla açıklamıştı. Spor vasıtasıyla, amacı ideal insan yetiştirmek olan olimpizm, birbirini tamamlayıcı üç temel unsurdan oluşmaktaydı. Spor yoluyla, fiziksel ve ruhsal gelişimini tamamlamış, "olimpik ideal"; amacı, sporu küresel düzeyde yaygınlaştırmakla yükümlü "olimpik hareket" ve spor vasıtasıyla fiziksel ve ruhsal olarak mükemmelleşmiş sporcuların performanslarını sergiledikleri ve örnek olarak gösterilen "olimpiyat oyunları" (Yıldıran, 2014).

2.6. Fair Play

Son dönemlerde spora yüklenen anlam ve beklentiler farklı boyutlar kazanmış, beklentiler artmış, buna paralel olarak da istenmeyen davranışlar ortaya çıkmıştır. Mutlak kazanma düşüncesi, sporcular arasında sportmenliğe uymayan davranışların artışına neden olmuştur. Gerek saha içerisinde gerekse saha dışında gerçekleşen, sportmenlik ruhuna aykırı davranışların en aza indirilmesinde fair play

bilincinin kazanılması oldukça önemlidir (Şahin, 2016). Fair play kavramı içerisinde yer alan bu davranışların yalnızca sporcular tarafından değil, yönetici, taraftar, medya gibi tüm paydaşlar tarafından titizlikle uygulanması da ayrıca önem taşıdığı söylenebilir.

Fair play, sadece sporla değil gündelik yaşamla da ilgili olan bir takım temel değerleri içeren ve somutlaştıran karmaşık bir kavramdır. Saha içinde ve dışında, adil yarışma, saygı, arkadaşlık, takım ruhu, eşitlik, dopingsiz spor, dürüstlük, dayanışma, hoşgörü, özen gösterme, mükemmellik ve eğlence gibi yazılı ve yazılı olmayan kurallara saygı fair playin yapı taşlarıdır (Fairplaycommitte, 2018).

Fair play kavramının gelişim çizgisinin başlangıcı, 15. yüzyılın ikinci yarısında İngiliz turnuva kurallarında centilmenlik dışı davranışlar için kullanılan foul play ifadesi olarak görülebilir. İlk olarak tamamen genel bir kullanımla ve “fırsat eşitliğini korumak”, “şövalyece düşüncü tarzını göstermek” anlamında 16. yüzyıl sonlarında William Shakspeare’ de geçen fair play kavramı spor diline 18. yüzyılda girmiştir. Günümüz fair play prensiplerinin sistematik temelleri ise, dönemin değişimler geçiren sosyo- kültürel yapısı ile doğrudan ilgili olarak, 19. yüzyıl Victoria İngiltere’inde atılmıştır. Özellikle yatılı kolejlerde başlatılan reform hareketleri çerçevesinde, eğitimde sporun, sporda da fair playin ön plana çıkarılması, fair play idealinin gelişmesi ve yaygınlaşmasında belirleyici bir rol oynamıştır. 18. Yüzyıl sonu, 19. Yüzyıl başlarında İngiliz kolejlerinde kullanılmaya başlanan fair play, İngiliz öğrencilerin takım içinde karşı tarafı sayması ve dürüstçe mücadele ederek, yenilgiyi soğukkanlılıkla ve olgunlukla karşılamasının öğenilmesi amacını gütmekteydi (Arıpınar ve Donuk, 2011).

Spor, iyileştirme, bütünleşme, farklı kapasitelere sahip insanlara saygı, hoşgörü, işbirliği ve fair play gibi kişisel ve sosyal gelişimin pratik değerlerini aktarmak için uygun bir araç olarak görülmüştür (Verdaguer, Ramon, Rotger, Mas, 2017).

Fair play kavramını açıklarken bazı temel unsurlar gözönünde bulundurulmalıdır. Bu unsurlar, oyun kurallarını tanıma ve saygı gösterme, rakiplerle doğru iletişim, herkes için eşit şart ve fırsatların gözetilmesi, galibiyet için herşeyi mübah görmekten kaçınma, galibiyet ve mağlubiyette onurlu davranma gibi esaslardan oluşur (Boixados, Tooregrosa, Valiente, 2004).

Kişinin ve toplumun içine işlemiş, karakterinin bir parçasını oluşturmuş, insanı kamil olarak ifade edilen olgun insanın duygu ve davranışları fair play olarak tanımlanabilir. Kişi veya toplum, bir olay meydana geldiğinde, doğru davranış modelini otomatik olarak sergiler. Bunu bir eksrta iş olarak kabul etmez, normal sayar. Bu tür davranışların yaşam boyu ve sporun pek çok dalında da görülmesi mümkündür (Arıpınar ve Donuk, 2011).

Fair play anlayışı, insanları kurallar veya yaptırımlar vasıtasıyla olması gereken davranışı sergilemeye zorlamak anlayışından ziyade, toplumda doğru kabul edilen etik, ahlak kuralları içerisinde var olan davranışları gerek spor organizasyonları gerekse hayatın içerisinde yaşam tarzı haline getirmeyi hedeflemektedir. Özellikle spor müsabakaları içerisinde, sporcular duygularını daha yoğun bir şekilde yaşamaktadırlar. Yaşadıkları bu duyguları kontrol altında tutmak ise büyük önem taşımaktadır. Ancak duyguları kontrol etmek, onları baskılamak anlamı taşımaz. Sporcu en mutlu olduğu durumlarda dahi bu mutluluğunu bilinçli bir şekilde yaşamalıdır. Bu şekilde sporcu heyecanlı anlarını bastırmayıp onları olumlu olarak yaşar, kontrol altında tutar ve kendiliğinden eylem güdüsü olarak etki etmelerini engeller (Baumann, 1994).

Sporun sahip olduğu önemli olumlu etkilerden birtanesi de toplumdaki farklılıkları bir araya getirme ve saygı duyma kavramını geliştirmesidir. Sporda ayrımcılık kavramı içerisinde en önemli konuların başında ırkçılık gelmektedir. ırkçılık olayları alanında ülkemizde nadir olarak gözükse de, Avrupa’ da çok büyük bir problem olarak ortaya çıkmaktadır. Avrupa Birliği ülkeleri özellikle sporda ayrımcılık konuları içinde ırkçılık konusu üzerinde toplantılar ve “ırkçılığa Tekme”, “ırkçılığa Karşı Kırmızı Kart” gibi çeşitli sloganlar ile turnuvalar düzenlemektedirler. ırkçılığın yanı sıra sporda ayrımcılığın içerisinde dinsel, kültürel, cinsiyet ve engelli insanlara karşı yapılan ayrımcılıklardan söz edilebilir. Uluslararası Spor ve Kültür Birliği Başkanı Mogens Kirbiky yaptığı açıklamada, Eurobarometer anketi sonuçlarında her dört Avrupalıdan neredeyse üçü sporu bütünleşmeyi teşvik edici bir unsur olarak görürken, üçte ikisi ise sporu ayrımcılığa karşı bir mücadele aracı olarak düşündüğü bilgisini aktarmıştır (Arıpınar ve Donuk, 2011).

Günümüzde ise spor, bir boş zaman uğraşı olmaktan çıkıp, büyük bir propaganda etkisine sahip sosyal- politik- ekonomik niteliklerle toplumsal bir kurum

olmuştur. Özellikle son 20 yılda görülen performans patlaması, yazılı ve görsel basın, kitle iletişim araçlarındaki gelişmeler, geniş halk yığınlarının spora olan ilgisini arttırmış, bu ise politikacı ve iş adamlarının spora el atmasına neden olmuştur. Bu gelişmeler sporu, basit bir yarışma olayı olmaktan çıkarmış, kitleleri yerinden oynatan bir heyecan ve seyir aracı haline getirmiştir. Bu durum spora ilgi duya duymayan gençleri değişik şekilde etkilemiştir. Onlara, kendi küçük çevrelerinde beğenilmekten başlayıp, toplumsal bir kahraman olmaya, uluslararası ün kazanmaya uzanan manevi hazlardan, daha iyi maddi koşullara ve toplumsal sınıf değiştirmeye kadar uzanan geniş olanaklar sağlamıştır (Başer, 1998).

Spor organizasyonlarındaki gerek maddi gerekse bireylere kazandırdığı sosyal statü noktasındaki büyük gelişmeler, bu organizasyon içerisinde yer alan sporcu, antrenör, yönetici, taraftar, medya gibi paydaşlara olumsuz şekilde etki edebilmektedir. Başarı durumunda elde edilebilecek maddi kazançlardaki artış, bununla birlikte yazılı, görsel ve sosyal medyada yer alma sıklığı sporun ruhunda var olan fair play davranışlarına zarar verebilmektedir.

Sporun kavramı, toplum üzerinde olumlu tutum ve davranışlar göstermesine rağmen, sporda oluşan kazanç temelli edinimler, spor yapanların ya da seyirci/taraftarların bireysel ya da sosyal nedenlerle bu amaçları görmezden gelmeleri, saptırmaları, kötüye kullanmaları, sporun, saldırgan davranış sergileyenlerin ve şiddet eylemlerinin yer aldığı savaş alanına dönüştürülmesine neden olmuştur (Acet, 2005).

Rakibin saldırgan davranışının şiddeti ve sıklığı, antrenörlerin oyuncularından saldırgan davranışlarla ilgili beklentileri, antrenörün verdiği açık ve kesin talimatlar, antrenörün saldırgan davranışla ilgili sözel olarak ve vücut diliyle destekleyici ve cesaretlendirici tutumu, hakem ve resmi görevlilerin bir takıma karşı yanlılıkları, hakem ve resmi görevlilerin beceriksizliği, stilleri, takım arkadaşlarının hem kolektif bir norm olarak hem de kişisel olarak ortaya koydukları saldırgan davranışların sıklığı ve şiddeti, oyuncunun saldırgan davranışlarına takım arkadaşlarının verdiği destek sayılabilir (Konter, 2006).

2.7. Sosyal Bütünleşme

Toplum, değişen bir sosyal teşkilatlar ve ilişkiler ağıdır. Sosyal hayatın sürekliliği toplum ile mümkün olabilmektedir. Toplumdan da bahsedince karşımıza kalite itibariyle sosyal ve ekonomik özellikleri ile nüfus çıkmaktadır. Toplum sürekli, dinamik, mesleki bakımdan farklılaşmış fert ve sosyal gruplardan, sosyal teşkilat ve ilişkiler ağından oluşan bir yapıdır (Erkal, 2009). Başka bir ifade ile sosyal bütünleşme, toplumdaki küçük topluluklar, menfaat birlikleri, kurumlar gibi sosyal yapının çeşitli unsurları arasındaki tamamlanma ve kaynaşma durumu olarak da ifade edilebilir (Kurtkan, 1974).

Toplumsallaşma sürecine etki eden aile, eğitim, toplumsal çevre içerisindeki arkadaş grupları, sosyal, kültürel, dini organizasyonlar ve medya gibi bir çok faktör bulunmaktadır. Bu kavramların her biri birbirlerinde ayrı olarak değil tam aksine birlikte işlev görürler (Coştu, 2011).

Modern sosyolojinin kurucusu olarak kabul edilen Saint Simon toplumu, çaba, üretim, eylem temelinde tanımlanmış, toplumdaki maddi ve manevi yaşantıların birbirinden ayrılmazlığına özellikle dikkat çekmiştir. Saint Simon' a göre ortak düşünce olmayan yerde toplum da yoktur ve ahlak toplumun zorunlu bağıdır (Ergun, 1973).

Toplum haline yaşamının en temel koşullarından bir tanesi de bütünleşmedir. İçerisinde birbirlerinden farklı kurumsal yapıların ve kişilerarası ilişkilerin var olduğu toplumun devamı bütünleşme ile sağlanabilir. Tüm toplumsal biçimler bütünleşme temelinde gelişir. Toplumun sahip olduğu biçimler, bütünleşmeye katkı sağlayan unsurları belirler. Farklı toplumlarda sisteme dahil olan unsurların birlikte ve uyum içerisinde hareket etmesi beklenir. Bir bütün içerisinde yer alan ve farklı görevleri olan parçaların uyum içerisinde görevlerini yerine getirmeleri beklenir (Avcioğlu, 2013).

Durkheim, birey ile toplum arasındaki ilişkiyi ve bireylerin oluşturduğu toplumdaki fikir birliğini iş bölümü kavramı ile açıklamaktadır. İş bölümü kavramı ile toplumsal dayanışma gerçekleşmektedir. Bu çerçevede ortaya koyulacak düzen ve dayanışma toplumun devamı için oldukça önemlidir. Bahsi geçen bu düzen ve dayanışmanın kaynağı ise iş bölümü ve uzmanlaşmadır. İş bölümü ise birbirlerinden farklı ama bir bütün içindeki faaliyetleri yerine getiren kişi ya da grupları koordine etmeyi sağlayan, istikrarlı bir düzenleme şeklinde ifade edilir (Durkheim, 2006).

Durkheim bu toplumsal dayanışmayı mekanik ve organik dayanışma olarak iki kısımda açıklamıştır. Mekanik dayanışma, benzerliklerden kaynaklanan bir dayanışma şeklidir ve bu dayanışmada bireylerarası farklar çok az düzeydedir. Bireyler, aynı duygulara sahip ve aynı değerlere bağlı olduklarından birbirlerine benzerler. Organik dayanışma ise mekanik dayanışmanın tam tersi şeklindedir. Organik dayanışma farklılaşmadan ileri gelir. Bireyler birbirlerinin benzeri değildirler. Durkheim bu dayanışma şeklini, canlı varlıklardaki organlararası farklılığa benzetmiştir. Her organın farklı bir görevi olduğunu ve bu farklılıklar sayesinde yaşantının devam etmesi şeklinde açıklamıştır (Ergun, 1973). Geleneksek toplumlarda mekanik dayanışma yoğun olarak görülmektedir. Buna bağlı olarak iş bölümü daha sınırlıdır. Sanayi toplumlarında ise organik dayanışma daha gelişmiş bir durum sergilemekte buna bağlı olarak da iş bölümü ve uzmanlaşma aynı oranda gelişim göstermektedir(Durkheim, 2006).

Mekanik ve organik dayanışmanın farklı bir şeklini ise ortaçağ düşünürlerinden İbn Haldun neseb sebep asabiyeti şeklinde ortaya koymuştur. Toplumdaki birleşmeyi “Asabiyet” kavramı altında incelemiş, Asabiyet’ i aynı soy ve amaç etrafında birleşen bireylerin oluşturduğu bir yapı olarak tanımlamıştır. Aynı soydan gelip bu temelde bir araya gelmiş bireylerin meydana getirdiği birlikteliği “Nesep Asabiyeti”, aynı soydan olmasalar bile bir amaç doğrultusunda bir birliktelik oluşturan yapıyı ise “Sebep Asabiyeti” olarak açıklamıştır (İbn Haldun, 1954).

İbn Haldun Asabiyet kavramını, aynı soydan gelen bireyleri tüm unsurları ve alt grupları ile birlikte kapsayan, iç içe şekilde bulunan halkalar benzeri, farklı ölçek ve kademelerde ortaya çıkabilen bir ilke olarak açıklamıştır (İbn Haldun, 1954).

Bir toplulukta asabiyetin gelişmesi için dini inançlar da önemli bir role sahiptir. Asabiyet, ister sebep ister nesep olsun her iki durumda da, toplumdaki dini inançlar bu birlikteliğin artışına katkı sağlamaktadır (Karagül, 2016).

Sosyal bütünleşme dar anlamdaki biz duygusunun, toplum seviyesindeki biz duygusuna taşınmasıdır. Fert ve sosyal grupların milli kimlikle kendilerini ifade edebilmeleri, boy, kabile ve yöre asabiyetinin aşılabilmesidir. Sosyal bütünleşme, fertlerin veya sosyal grupların dünya görüşleri arasındaki farkların toplumda var olan milli kültürden en az seviyede uzaklaşmış olma hali olarak tanımlanabilir. Sosyal bütünleşme, dar anlamda mensubiyet duygusunun aşılarak milli topluma dahil

olduğunun fark edilmesidir. Etnik ırkçılığın, kendi kendini ötekileştirmenin aşılmasıdır (Erkal, 2009).

Toplumunu oluşturan ve birlikte yaşamak durumunda olan unsurların aralarındaki uyum, sosyal bütünleşmeyi ifade eder ve bu uyum ile ilgili değer, tutum ve davranışlar genellikle eğitim sürecinde kazanılmaktadır. Toplumsal yapıyı güçlendirmek ve toplumdaki bütünü oluşturan parçaları bir arada tutabilmek adına sosyal bütünleşme çabaları önem taşımaktadır (Karaca, 2012).

Anıran Kurtkan ise sosyal bütünleşme kavramı içerisinde, bütünleşme tiplerini 4 kısımda incelemiştir;

Yersel Bitişiklik, bir kültürün ilkesi durumunda olan amaçlar, değerler, fikirler, uygulamalar, kurumlar ve bunları benimsemiş gruplar arasındaki tek birleştirici bağ mekan ise bu toplumda gerçek anlamda birleşme söz konusu değildir.

Dış Tesirle Bir Araya Gelme, gerçek anlamda bütünleşmeyi ortaya çıkmadığı ikinci birliktelik durumu, dışarıdan gelen bir etkiyle ortaya çıkan birliktelik durumudur. Bu etkiyi alıştırma ve aşılama olarak iki aşamada görmek mümkündür. Ancak yerli ve milli olan kültürün alıştırma ve aşılama süreçlerinde içten içe bu etkilere ve uygulamalara karşı çıkması halinde görünüşte bir bütünlük hali olsa da aslında tam manasıyla bütünlük sağlanmış sayılamaz.

Fonksiyonel Bütünleşme, modern hayatta iş bölümünün doğal bir sonucu olan fonksiyonel bütünleşme hemen her toplumda az ya da çok seviyede gerçekleşmektedir. Ancak fonksiyonel bütünleşme yalnızca iş bölümü ile gerçekleşmez. İş bölümü fonksiyonel bütünleşmenin en temel özelliği olmakla birlikte yeterli değildir. Bir araya geldiklerinde toplumu işleyen birbütün haline getiren her türlü değer hükmü, kurum ve tedbirler de fonksiyonel bütünleşmenin gerçekleşmesinde önemli rol oynar. Bununla birlikte, bu gerçekleşmenin kuvvet derecesi arttıkça fonksiyonel bütünleşmenin de daha mükemmel hale geleceği muhakkaktır.

Mana Etrafında Bütünleşme, bütünleşme tipleri içerisinde mükemmel olarak ifade edilebilecek bütünleşme tipidir. Bu bütünleşme tipinde maddi bütünleşme yanında manevi bütünleşmenin de gerçekleştiği ifade edilebilir. Mana etrafında bütünleşmede fonksiyonel bütünleşmeden farklı olarak toplumdaki bütünleşme fonksiyon icabı değil öz karakter itibari ile birbirlerini tamamlamaktadır. Bir milli

amaç etrafında birleşme bu tipe uygun bir örnek olarak ifade edilebilir (Kurtkan, 1974).

2.8. Sporda Sosyal Bütünleşme

Spora, gelecekte endüstrilemiş toplumlarda önemli pedagojik, toplumsal, politik ve tıbbi görevler yüklenecektir. Bunlarla da spor sosyolojisi ilgilenecektir. Spor sosyolojisinin önemli bir ilgi alanı da pedagojik yönü olan okuldur. Burada araştırmacılar, özellikle sporun öğrencilerin kişilik yapısına etkisi, okul sporu yoluyla sosyalizasyon, bir uğraşı alanı olarak okul ve öğrencilerin kural ve fair play bilinci ile ilgilenmektedir. Ancak spor öğretmenin okuldaki ve toplumdaki rolüne ilişkin konuları araştıran çalışmalar da buna dahildir. Spor, insanların, farklı uluslardan ve tabakalardan gelmesi durumunda bunları birleştirici bir sosyal işlevi yüklenmelidir. Burada spora büyük görevler düşmektedir. Bundan dolayı spor sosyolojisi sporu yabancı işçilerin, yabancı ailelerin, kenar grupların, mahkumların toplumla bütünleşmeleri konusunda olası bir araç olarak kendisine konu edinir (Voigt, 1998).

Gündelik yaşam içerisinde önemli bir role sahip olan spor kavramı, aynı zamanda toplum içerisinde de itibarlı bir konuma sahiptir. Sporun sahip olduğu güç, bireyleri birleştirici gücü ve sosyalleşmeye olan katkısı ile ortaya çıkar. Spor, sahip olunması gereken sosyal değerlerin oluşmasına ve bunların süreklilik arz etmesine yardımcı olur. Toplumdaki temelde iyi insan olmanın gereklerinin öğrenilmesinde hazırlayıcı görev üstlenir. Sporun içerisinde var olan popülerlik ve ayrımcılığa karşı olan yapısı bu gerekliliklerin yerine getirilmesinde, bireysel ve toplumsal iletişimin kurulmasında da kolaylık sağlamaktadır (Küçük ve Koç, 2015).

Spor, sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi ve böylece çağdaş toplumların oluşturulmasında eğitimin önemli bir parçasıdır. Özellikle genç nesillerin bedenlen ve ruhen sağlıklı, sosyal yönü gelişmiş, sağduyulu ve ahlaklı olarak yetişmelerine büyük katkı sağlar (Yamaner, 2018). Sportif başarıya ulaşabilmek için sporcuların güdülenme, öğrenme, uygulama ve pekiştirme gibi pek çok aşaması olan uzun eğitim-öğretim süreçlerinden geçmeleri gerekmektedir. Sporcu eğitim öğretim sürecinin merkezinde sporcular ve onların eğitmenleri olarak antrenörler bulunur (Koçak ve Güven, 2018).

Batı dünyasında, sporun, vatandaşların sağlık, sosyalleşme ve sosyal uyumu ile ilgili sosyal sorunlara karşı koymada önemli bir rol oynadığı görülmektedir.

Birçok siyasetçi de, fiziksel aktiviteyi sosyal uyumun güçlenebileceği tarafsız bir mekan olarak görmektedir (Ulseth, 2004).

İtalya’ da bazı bölgelerde yolsuzluk oranlarının daha az görülmesi ve refah seviyelerinde artış gözlemlenmiştir. Bu bölgeler incelendiğinde spor kulüpleri ve dernekler gibi grupların fazlalığı ortaya çıkmıştır. Bu kurumlara da katılımın yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunların grupların toplum içerisinde güven ve dayanışmaya destek oldukları ve dolaylı olarak da ekonomik büyümeye katkı sağladıkları değerlendirilmiştir (Duman ve Alacahan, 2010).

Kültürlerarası öğrenmeye ulaşmak için, başkalarının farklılıklarına saygı duymayı öğrenmeye ve sosyal bir eğitime ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sayede öğrenciler başkalarına, özellikle de farklı olanlara karşı bakış açılarını değiştirebilirler. Bu anlamda beden eğitimi önemli bir rol oynar. Spor oyunları sayesinde, çocuklar üstlenmeyi ve rolleri değiştirmeyi öğrenir ve bu yetenek diğer gelenek ve yaşam tarzlarını kabul etmelerine yardımcı olur. Doğru şekilde uygulanan spor, kendine güvenini geliştirmeye yardımcı olur. Bu durum, kendilerini yeni bir çevrede ve kültürde güvensiz bulan gençler için çok önemlidir (Matteucci, 2017).

Spor aktiviteleri, iletişim, gruplar arası ilişkiler ve grup uyumunu geliştiren bir unsurdur. Yapılacak motor aktivitelerinin, grup uyumunu, pozitif gruplararası ilişkilerin gelişimini, grup liderinin keşfini ve en önemlisi çocukların sosyal gruplarla bütünleşebildiklerini gösterebiliriz. Grup uyumu, ayrıca okul performansının gelişiminde çok önemlidir. Bu nedenle sevgi, arkadaşlık ve işbirliği gibi olumlu ilişkiler bulabildiğimiz gruplarda iş verimliliği daha fazla olduğu gözlemlenebilir (Pomohacı ve Sopa, 2017).

Spor konusuna sosyolojik açıdan yaklaşırken, konuya beden eğitimi ve spor olarak bakmak ve bu kavram doğrultusunda olaya açıklık getirmekte fayda vardır. Çünkü beden eğitimi ve spor, çağdaş eğitim anlayışı içerisinde birbirini bütünleyen iki kavramdır. Bilindiği gibi beden eğitimi, bireylerin hareket tecrübeleriyle meydana çıkarttığı bir değişim süreci ve aynı zamanda fiziki aktiviteler yoluyla insanın bütün yönleriyle ilgili bir faaliyet ya da eğitim şekli olarak tanımlanırken, spor ise, bu faaliyetlerin yarışmaya dönüşmesi olarak ifade edilmektedir. Beden eğitimi ve spor, bireyleri fiziki, zihni, moral ve sosyal yönden geliştiren, kişilik ve karakter kazandıran bir olgudur (Yetim, 2000). Günümüzde sportif başarıya ulaşabilmek için sporcuların güdülenme, öğrenme, uygulama ve pekiştirme gibi pek çok aşaması olan

uzun eğitim-öğretim süreçlerinden geçmeleri gerekmektedir. Sporcu eğitim öğretim sürecinin merkezinde sporcular ve onların eğitmenleri olarak antrenörler bulunur (Koçak ve Güven, 2018). Sporun içerisinde ve spor yoluyla sosyalleşme, toplumda sporun sahip olduğu rol ile ilgili bir sorumluluktur. Toplumun antrenörlere, spor tesislerine, oyunculara ve kulüplere yapacakları yatırımlar ile bu rolün geliştirilebileceği ifade edilebilir. Spor yoluyla sosyalleşme, birbaşka ifadeyle sporun sosyal rolleri, insan etkileşimini desteklemek ve pekiştirmek, ayrımcılık gözetmeyen dostluklar geliştirmek ve bireyin genel olarak esenliğini arttırmak şeklinde tanımlanabilir. Hangi branş olduğu farketmeksizin gençler sporun içerisinde yer aldıklarında fiziksel, psikolojik ve duygusal gelişimlerine katkı sağlayacak bunun yanında farklı bireylerle olumlu ve sağlıklı ilişkiler de kurabileceklerdir (Baciu ve Baciu, 2015).

Son yıllarda spordaki gelişmelerle toplumların refah ve kültür düzeylerindeki gelişme doğru orantılı olarak bir anlam kazanmıştır. Bu gelişmeler sosyal ve kültürel hayatta da önem kazanmaktadır. Bireylerin spora uygulayıcı olarak katılmaları, spor kulüplerindeki ve medyasındaki artış, buna bağlı olarak spor sektörünün giderek büyümesi sosyal ve kültürel yaşamın spor yoluyla bütünleştiğini göstermektedir (Uzun, Hazar, Döşyılmaz, Kaplan, 2013).

İlk bakışta sıklıkla, spor organizasyonlarına ve gönüllü derneklerine katılımın bir topluluk oluşturulmasının başlangıç aşaması olduğu ve bu durumun başarılı olması halinde toplumsal bütünleşmenin ilk aşamasını teşkil ettiği gözlemlenmiştir (Seippel, 2005). Bu durum spor organizasyonlarının içerisinde hemen her aşamada yer alan bireylerin toplumdaki sosyal bütünleşmenin tesisi noktasında katkı sağladığı durumunu ortaya koyabilir.

Birey spor yaparak, belirli grupların bir parçası haline gelir. Sosyal bir varlık olarak etkileşimde bulunur, rol oynar veya statü kazanır. Fiziksel ve sportif aktiviteler, bireyleri bir araya getirip sağlıklarını iyileştirmesinin ötesinde bu bireylerin oluşturduğu grupların da ortaya çıkmasına katkı sağlar (Rusu ve Rusu, 2017).

Spor, bireylere bir grubun üyesi olma, grup içi dinamikleri oluşturma ve grubun bağlarını güçlendirme gibi toplumsal bağları güçlendirici etkilere sahiptir. Spor, sosyal olgunun oluşmasında önemli bir yere sahiptir. Gelenekleri ve kurallarıyla kendine has bir yapıya sahip olan spor, kültürel olgular tarafından

desteklenen kurumsal bir de kimliği bulunmaktadır. İlk olimpiyatlardan günümüze gelene kadar spor, toplumda statü ve dokunulmazlık elde etme gibi hakların kazanılmasına yol açmıştır (Mumcu, 2017).

Spor; yaş, sınıf, bölgesel ve etnik farklılıkların ötesinde insanları bir araya getirme özelliğine sahiptir. Bu farklı bireylere özellikle kimlik, bağlılık ve duyguyu ifade etme fırsatı vermektedir. Sporun içerisinde barındırdığı hırs, çalışkanlık ve girişim modeli gibi özellikler sıklıkla nüfusun tamamına uygulanır. Özellikle uluslararası alanda başarılı sporcular aynı zamanda ulusun birbirinden ayrı duran toplumsal gruplarını kucaklayan ve simgesel olarak birleştiren ulusal simgeler haline gelir (Eser, 2011).

3. MATERYAL ve YÖNTEM

3.1.Araştırma Modeli

Araştırmada, nicel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan, geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya konu olan birey, ya da nesne kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan, onu uygun biçimde gözleyip belirleyebilmektir (Karasar, 2010). Tarama araştırmalarının temel amacı, durumlarla ve olaylarla ilgili olarak nicel veriler elde etmek ve istatistik üretmektir. Tarama araştırmalarında veriler, bireylere anketler veya görüşmelerle sorulan sorular ile toplanır ve bu tür araştırmalar genellikle evreni temsil eden bir örneklem grubu üzerinden yürütülür (Tanrıoğen, 2014). Belirtilen bilgiler temelinde araştırmada, tarama modeli kullanılarak üniversitelerde eğitim gören sporcu öğrencilerin ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma evrenini, Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu (TÜSF) tarafından 2015-2016 eğitim öğretim yılı faaliyet takvimi içerisinde yer alan futbol, voleybol, basketbol, hentbol, halk oyunları, atletizm, cimmastik, güreş ve taekwondo branşlarında TÜSF' nun faaliyetlerine katılan üniversitelerin sporcu öğrencileri oluşturmaktadır. TÜSF tarafından yayınlanan 2016 Faaliyet Kitabı içerisinde yer alan verilere göre ilgili faaliyet yılında araştırmaya konu olan branşlarda toplam 11816 sporcu öğrenci TÜSF faaliyetlerine katılmıştır (Üniversite Sporları, 2016). Evrende yer alan sporcu öğrenci sayısı göz önünde bulundurularak Krejcie ve Morgan (1970) değerlendirmelerin oranlara göre yapılacağı araştırmalarda evren hacminin büyüklüğüne karşılık örneklem büyüklüğünün ne kadar alınması gerektiğine ilişkin genel bir çizelge önermişlerdir. Buna göre 11816 kişilik evrenden alınacak örneklem sayısının alt sınırı, 0.05 kabul edilebilir hata payı için 375 olarak saptanmıştır. Bu araştırmada ise 0.05 kabul edilebilir hata payı göz önünde bulundurularak 548 sporcu öğrenci örneklem grubunu oluşturmaktadır. Örneklem belirlenmesinde Şekil 3.1' den yararlanılmıştır. Bu tablodaki değerlerin hesaplanmasında kullanılan örneklem belirleme formülü aşağıda verilmiştir (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2014).

$$n = \frac{Nt^2pq}{[d^2(N-1)] + t^2pq}$$

Burada N evrendeki katılımcı sayısını, t istenilen doğruluk düzeyine karşılık gelen Z puanını, p gözlemin olma olasılığını, q gözlemin olmama olasılığını (1-p), d, hata payını ifade etmektedir.

Şekil 3.1: Krejcie ve Morgan (1970) “Örneklem Belirleme Tablosu.

<i>Table for Determining Sample Size of a Known Population</i>									
N	S	N	S	N	S	N	S	N	S
10	10	100	80	280	162	800	260	2800	338
15	14	110	86	290	165	850	265	3000	341
20	19	120	92	300	169	900	269	3500	346
25	24	130	97	320	175	950	274	4000	351
30	28	140	103	340	181	1000	278	4500	354
35	32	150	108	360	186	1100	285	5000	357
40	36	160	113	380	191	1200	291	6000	361
45	40	170	118	400	196	1300	297	7000	364
50	44	180	123	420	201	1400	302	8000	367
55	48	190	127	440	205	1500	306	9000	368
60	52	200	132	460	210	1600	310	10000	370
65	56	210	136	480	214	1700	313	15000	375
70	59	220	140	500	217	1800	317	20000	377
75	63	230	144	550	226	1900	320	30000	379
80	66	240	148	600	234	2000	322	40000	380
85	70	250	152	650	242	2200	327	50000	381
90	73	260	155	700	248	2400	331	75000	382
95	76	270	159	750	254	2600	335	100000	384

Note: N is Population Size; S is Sample Size *Source: Krejcie & Morgan, 1970*

Araştırmada örneklem grubunu toplam 548 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Örnekleme dahil olan üniversite öğrencileri, 2015-2016 eğitim öğretim yılında Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu’ nu tarafından düzenlenen futbol(n= 33), basketbol(n= 60), voleybol(n= 64), hentbol(n= 62), güreş(n= 61), taekwondo(n= 70), atletizm(n= 62) ve cimnastik(n= 67) branşlarında TÜSF faaliyetlerine katılan üniversitelerin öğrencileri içerisinde rastgele olarak seçilmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada, önceden belirli tekniklerle oluşturulmuş örneklem grubuna, araştırmanın amacına yönelik olarak hazırlanan soruları sorarak yapılan veri toplama yöntemi olan anket tekniği (Blaxter, Hughes, Tight, 2003). kullanılmıştır.

Araştırmanın verileri, anket tekniği kullanılarak adı geçen branşların TÜSF tarafından organize edilen sportif faaliyetlere katılan üniversite öğrencilerinden basit tesadüfi yöntem kullanılarak araştırmacı tarafından toplanmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların sosyo demografik özelliklerini belirlemek amacı ile 12 sorudan oluşan bilgi formu kullanılmıştır. Kullanılan kişisel bilgi formu içerisinde yaş, cinsiyet, aile gelir düzeyi, anne mesleği, baba mesleği, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, ikamet yeri, branş yaşı, ailede lisanslı sporcu olup olmadığı, spor branşından maddi gelir elde edip etmediği ve antrenman- maç günleri dışında takım arkadaşları ile görüşüp görüşmediği ile ilgili sorular yer almaktadır.

3.3.2. Ahlaki Olgunluk Ölçeği

Şengün ve Kaya tarafından 2007 yılında geliştirilen ölçek, likert tip 66 sorudan oluşmaktadır. Ölçekte maddelerin değerlendirilmesi “ evet her zaman”, “ çoğu zaman”, “ ara sıra “, “çok nadir”, “ hayır hiçbir zaman”, şeklinde düzenlenmiştir. Olumlu maddelerde “ evet her zaman” seçeneğine 5 puan, “ çoğu zaman” seçeneğine 4 puan, “ara sıra” seçeneğine 3 puan, “çok nadir” seçeneğine 2 puan, “hayır hiçbir zaman” seçeneğine 1 puan verilerek ölçek puanlanmaktadır. Olumsuz maddelerde ise puanlama ters yönde yapılmaktadır. Ölçeğin 52 maddesi olumlu, 14 maddesi ise olumsuz olarak ifade edilmiştir.

Ahlaki Olgunluk Ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan ($66 \times 5 = 330$), en düşük puan ise ($66 \times 1 = 66$)’ dir. Yüksek puan yüksek ahlaki olgunluk düzeyi, düşük puan ise düşük ahlaki olgunluk düzeyinin göstergesi olmaktadır. Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ise 0,93 olarak bulunmuştur. Elde edilen güvenilirlik katsayılarının yüksek bulunması, ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğunun göstergesi sayılmaktadır. (Şengün ve Kaya 2007).

Araştırmada 66 maddeden oluşan ahlaki olgunluk genel düzeyine ait genel algılarının güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait Cronbach’s Alpha

değerinin 0,95 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

3.3.3. Sporda Sosyal Bütünleşme Ölçeği

Araştırmada veri toplama aracı olarak Yılmaz, Karlı ve Yetim tarafından geliştirilen sporun sosyal bütünleşmeye etkisini değerlendiren 7 alt boyutlu Sporda Sosyal Bütünleşme Ölçeği kullanılmıştır. Katılımcılar açısından, sporun sosyal bütünleşmeye etkisini değerlendiren 32 maddelik bir ölçek yer almaktadır. Soruların değerlendirilmesinde 5'li likert tipi derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Her bir soru için 1 “Hiç katılmıyorum”, 2 “ Katılmıyorum”, 3 “Kararsızım”, 4 “Katılıyorum”, 5 “Tamamen katılıyorum” seçenekleri sunulmuş ve araştırma grubundan görüşlerine en uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Yüksek puan yüksek sosyal bütünleşme düzeyi, düşük puan ise düşük sosyal bütünleşme düzeyinin göstergesi olmaktadır.

Ölçekte sorular 7 alt boyut altında toplanmaktadır. Bu boyutlar sırasıyla; Kişisel gelişim, 9, 10, 11, 16, 17, 18, ve 20. maddelerden; Sosyalleşme, 19, 21, 22, 25, 26, 27 ve 28. maddelerden; Fiziksel fayda, 2, 12, 13, 14 ve 15. maddelerden; Bütünleşme, 29, 30, 31, ve 32. maddelerden; Psikolojik gelişim, 1, 4, 7 ve 8. maddelerden; Ahlaki gelişim, 6, 23 ve 24. maddelerden; Duygusal gelişim, 3 ve 5. maddelerden oluşmaktadır.

Faktörlerin Cronbach's alfa iç tutarlılık değerleri birinci faktör için 0.80, ikinci faktör için 0.82, üçüncü faktör için 0.80, dördüncü faktör için 0.82, beşinci faktör için 0.71, altıncı faktör için 0.75 ve yedinci faktör için 0.55 olarak tespit edilmiştir. Toplam ölçeğin Cronbach's alfa iç tutarlılık değeri ise 0.91 olarak bulunmuştur (Yılmaz, Karlı ve Yetim, 2006).

Araştırmada elde ettiğimiz verilerde;

7 maddeden oluşan “kişisel gelişim” düzeyine ait genel algıların güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait Cronbach's Alpha değerinin 0,82 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu gösterir.

7 maddeden oluşan “sosyalleşme” düzeyine ait genel algıların güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait Cronbach's Alpha değerinin 0,83 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu gösterir.

5 maddeden oluşan “fiziksel fayda” düzeyine ait genel algıların güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait Cronbach’s Alpha değerinin 0,79 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu gösterir.

4 maddeden oluşan “bütünleşme” düzeyine ait genel algıların güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait Cronbach’s Alpha değerinin 0,81 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu gösterir.

4 maddeden oluşan “psikolojik gelişim” düzeyine ait genel algıların güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait Cronbach’s Alpha değerinin 0,73 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu gösterir.

3 maddeden oluşan “ahlaki gelişim” düzeyine ait genel algıların güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait Cronbach’s Alpha değerinin 0,71 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu gösterir.

2 maddeden oluşan “duygusal gelişim” düzeyine ait genel algıların güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait Cronbach’s Alpha değerinin 0,77 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu gösterir.

32 maddeden oluşan sosyal bütünleşme genel düzeyine ait genel algıların güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait Cronbach’s Alpha değerinin 0,94 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu gösterir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin aritmetik ortalama ve standart sapmaları hesaplanmış ve metin içerisinde ($X\pm SS$) şeklinde verilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği varyasyon katsayısı ve grafik incelemesi (Q-Q plot ve histogram) yapılarak değerlendirilmiştir. Varyasyon katsayısının 0,3' ün altında olması ve grafiksel inceleme sonuçlarının da normal dağılımı desteklemesi (Hayran, Hayran, 2011:39-41) nedeniyle, ikili karşılaştırmalarda gruplar arasındaki farkların incelenmesi için bağımsız örnekleme t testi, çoklu grup karşılaştırmaları için ise One Way ANOVA testi kullanılmıştır. Çoklu grup karşılaştırmalarında anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için post hoc testlerden LSD testi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizi SPSS 19,0 paket programında yapılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde kullanılan ölçme araçlarından elde edilen verilerin analizi sonucunda ortaya çıkan bulgular ve yorumlar sunulmuştur.

Çizelge 4.1 Katılımcıların Demografik Özellikleri

Branş	Sayı	Yüzde(%)
Güreş	61	11,1
Atletizm	62	11,3
Tekvando	70	12,8
Jimnastik	67	12,2
Futbol	33	6,0
Voleybol	64	11,7
Basketbol	60	10,9
Hentbol	62	11,3
Halk Oyunları	69	12,6
Toplam	548	100
Yaş	Sayı	Yüzde(%)
19 Yaş ve Altı	127	23,2
20 Yaş	112	20,4
21 Yaş	126	23,0
22 Yaş	89	16,2
23 Yaş ve Üzeri	94	17,2
Toplam	548	100,0
Cinsiyet	Sayı	Yüzde(%)
Erkek	290	52,9
Kadın	258	47,1
Toplam	548	100,0
Aile Gelir Durumu	Sayı	Yüzde(%)
0-750 TL	37	6,8
751-1500 TL	143	26,1
1501-2250 TL	188	34,3
2251-3000 TL	122	22,3
3000 TL ve üzeri	58	10,6
Toplam	548	100,0
Anne Mesleği	Sayı	Yüzde(%)
Ev Hanımı	426	77,7
Serbest Meslek	30	5,5
İşçi	32	5,8
Memur	30	5,5
Emekli	30	5,5
Toplam	548	100,0
Baba Mesleği	Sayı	Yüzde(%)
Çalışmıyor	36	6,6
Serbest Meslek	187	34,1
İşçi	112	20,4
Memur	86	15,7

Emekli	127	23,2
Toplam	548	100,0
Anne Eğitim	Sayı	Yüzde(%)
İlköğretim	379	69,2
Lise	126	23,0
Üniversite Veya Üzeri	43	7,8
Toplam	548	100,0
Baba Eğitim	Sayı	Yüzde(%)
İlköğretim	278	50,7
Lise	203	37,0
Üniversite Veya Üzeri	67	12,2
Toplam	548	100,0
İkamet Yeri	Sayı	Yüzde(%)
Ev	257	46,9
Yurt	202	36,9
Aile	89	16,2
Toplam	548	100,0

Araştırmaya katılan katılımcıların %11,1'inin güreş, %11,3'ünün atletizm, %12,8'inin taekwondo, %12,2'sinin cimnastik, %6,0'mın futbol, %11,7'sinin voleybol, %10,9'unun basketbol, %11,3'ünün hentbol, %12,6'sının halk oyunları olduğu, %23,2'sinin 19 yaş ve altı, %20,4'ünün 20 yaş, %23,0'mın 21 yaş, %16,2'sinin 22 yaş, %17,2'sinin 23 yaş ve üzeri olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %52,9'unun erkek, %47,1'inin kadın olduğu, %6,8'inin 0-750 TL, %26,1'inin 751-1500 TL, %34,3'ünün 1501-2250 TL, %22,3'ünün 2251-3000 TL, %10,6'sının 3000 TL ve üzeri gelir durumuna sahip oldukları belirlenmiştir.

Katılımcıların anne meslekleri incelendiğinde, %77,7'sinin ev hanımı, %5,5'inin serbest meslek, %5,8'inin işçi, %5,5'inin memur, %5,5'inin emekli olduğu, baba mesleklerinin ise %6,6'sının çalışmıyor, %34,1'inin serbest meslek, %20,4'ünün işçi, %15,7'sinin memur, %23,2'sinin emekli olduğu belirlenirken katılımcıların anne eğitim düzeyine göre dağılımları incelendiğinde, %69,2'sinin ilköğretim, %23,0'mın lise, %7,8'inin üniversite olduğu, baba eğitim düzeyine göre dağılımları incelendiğinde, %50,7'sinin ilköğretim, %37,0'mın lise, %12,2'sinin üniversite olduğu, ikamet edilen yere göre dağılımları incelendiğinde, %46,9'unun ev, %36,9'unun yurt, %16,2'sinin aile olduğu belirlenmiştir.

Sosyal Bütünleşme Ölçeğine İlişkin Analiz Sonuçları

Çizelge 4.2: Ölçeklere İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları

Ölçek	n	Madde Sayısı	\bar{X}	ss
Kişisel Gelişim	548	7	4,374	0,538
Sosyalleşme	548	7	4,497	0,460
Fiziksel Fayda	548	5	4,458	0,536
Bütünleşme	548	4	4,547	0,556
Psikolojik Gelişim	548	4	4,464	0,493
Ahlaki Gelişim	548	3	4,291	0,663
Duygusal Gelişim	548	2	4,297	0,596
Sosyal Bütünleşme Genel	548	32	4,434	0,428

32 maddeden oluşan sosyal bütünleşme düzeylerinin 4,344 ortalama ile yüksek seviyede olduğu, belirlenmiştir. Sosyal bütünleşme alt boyut düzeyleri incelendiğinde ortalama değerlerinin 4,291 ile 4,547 arasında olduğu belirlenmiş bu değerler alt boyutlara ait düzeylerinde yüksek seviyede olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.3: Sosyal Bütünleşmenin Cinsiyet Değişkeni Farklılıklarına Ait T-testi Sonuçları

Ölçekler	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	S.D.	t	p
Kişisel Gelişim	Kadın	290	4,349	0,554	546	-1,168	0,243
	Erkek	258	4,403	0,520			
Sosyalleşme	Kadın	290	4,476	0,424	546	-1,135	0,257
	Erkek	258	4,521	0,497			
Fiziksel Fayda	Kadın	290	4,446	0,542	546	-0,547	0,585
	Erkek	258	4,471	0,531			
Bütünleşme	Kadın	290	4,497	0,570	546	-2,219	0,027*
	Erkek	258	4,603	0,537			
Psikolojik Gelişim	Kadın	290	4,442	0,478	546	-1,070	0,285
	Erkek	258	4,487	0,510			
Ahlaki Gelişim	Kadın	290	4,269	0,668	546	-0,839	0,402
	Erkek	258	4,317	0,658			
Duygusal Gelişim	Kadın	290	4,290	0,587	546	-0,286	0,775
	Erkek	258	4,304	0,606			
Sosyal Bütünleşme Genel	Kadın	290	4,411	0,414	546	-1,356	0,176
	Erkek	258	4,461	0,443			

*p<0.05

Katılımcıların sosyal bütünleşme düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılığının anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t-testi analizi yapılmıştır. Katılımcıların, kişisel gelişim, sosyalleşme, fiziksel fayda, psikolojik gelişim, ahlaki gelişim, duygusal gelişim ve sosyal bütünleşme düzeylerinin cinsiyet grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir [$p>0.05$]. Katılımcıların bütünleşme alt boyutuna ait düzeylerinin cinsiyet grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir [$t(546) = -2,219$, $p<0.05$, $p=0.027$]. Erkek ($n=4,603$) katılımcıların bütünleşme alt boyutuna ait düzeylerinin kadın ($n=4,497$) katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.4: Sosyal Bütünleşmenin Takım ve Bireysel Spor Değişkenlerine Ait T-testi Sonuçları

Ölçekler	Branş	n	\bar{X}	ss	S.D.	t	p
Kişisel Gelişim	Takım	288	4,286	0,547	546	-4,093	0,000**
	Bireysel	260	4,471	0,512			
Sosyalleşme	Takım	288	4,481	0,451	546	-0,868	0,385
	Bireysel	260	4,515	0,470			
Fiziksel Fayda	Takım	288	4,376	0,544	546	-3,840	0,000**
	Bireysel	260	4,549	0,514			
Bütünleşme	Takım	288	4,471	0,563	546	-3,428	0,001**
	Bireysel	260	4,632	0,538			
Psikolojik Gelişim	Takım	288	4,405	0,488	546	-2,965	0,003**
	Bireysel	260	4,529	0,492			
Ahlaki Gelişim	Takım	288	4,160	0,691	546	-5,036	0,000**
	Bireysel	260	4,437	0,599			
Duygusal Gelişim	Takım	288	4,219	0,629	546	-3,296	0,001**
	Bireysel	260	4,383	0,544			
Sosyal Bütünleşme Genel	Takım	288	4,365	0,426	546	-4,078	0,000**
	Bireysel	260	4,512	0,418			

** $p<0.01$

Katılımcıların sosyal bütünleşme düzeyleri takım ve bireysel spor değişkenlerine göre farklılığının anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t-testi analizi yapılmıştır. Katılımcıların, sosyalleşme düzeylerinin takım ve bireysel spor grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir [$p>0.05$]. Katılımcıların kişisel gelişim düzeylerinin takım ve bireysel spor grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven

düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir [t(546)= -4,093, p<0.01, p=0.000]. Bireysel (=4,471) katılımcıların kişisel gelişim düzeylerinin takım (=4,286) katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların fiziksel fayda düzeylerinin takım ve bireysel spor grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir [t(546)= -3,840, p<0.01, p=0.000]. Bireysel (=4,549) katılımcıların fiziksel fayda düzeylerinin takım (=4,376) katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bütünleşme düzeylerinin takım ve bireysel spor grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir [t(546)= -3,428, p<0.01, p=0.001]. Bireysel (=4,632) katılımcıların bütünleşme düzeylerinin takım (=4,471) katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Psikolojik gelişim düzeylerinin takım ve bireysel spor grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir [t(546)= -2,965, p<0.01, p=0.003]. Bireysel (=4,529) katılımcıların psikolojik gelişim düzeylerinin takım (=4,405) katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ahlaki gelişim düzeylerinin takım ve bireysel spor grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir [t(546)= -5,036, p<0.01, p=0.000]. Bireysel (=4,437) katılımcıların ahlaki gelişim düzeylerinin takım (=4,160) katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Duygusal gelişim düzeylerinin takım ve bireysel spor grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir [t(546)= -3,296, p<0.01, p=0.001]. Bireysel (=4,383) katılımcıların duygusal gelişim düzeylerinin takım (=4,219) katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Sosyal bütünleşme düzeylerinin takım ve bireysel spor grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir [t(546)= -4,078, p<0.01, p=0.000]. Bireysel (=4,512) katılımcıların sosyal bütünleşme düzeylerinin takım (=4,365) katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.5: Sosyal Bütünleşmenin Ailede Lisanslı Spor Yapan Birisi Olma Durumu Değişkeni Farklılıklarına Ait T-testi Sonuçları

Ölçekler	Ailede Lisanslı Spor Yapan Birisi Olma Durumu		n	\bar{X}	ss	S.D.	t	p
	Evet	Hayır						
Kişisel Gelişim	Evet	251	4,350	0,542	546	-0,985	0,325	
	Hayır	297	4,395	0,535				
Sosyalleşme	Evet	251	4,481	0,508	546	-0,757	0,449	
	Hayır	297	4,511	0,416				
Fiziksel Fayda	Evet	251	4,458	0,542	546	0,006	0,996	
	Hayır	297	4,458	0,533				
Bütünleşme	Evet	251	4,473	0,603	546	-3,835	0,005**	
	Hayır	297	4,609	0,507				
Psikolojik Gelişim	Evet	251	4,453	0,517	546	-0,450	0,653	
	Hayır	297	4,472	0,473				
Ahlaki Gelişim	Evet	251	4,260	0,683	546	-1,009	0,313	
	Hayır	297	4,318	0,645				
Duygusal Gelişim	Evet	251	4,315	0,594	546	0,658	0,511	
	Hayır	297	4,281	0,598				
Sosyal Bütünleşme Genel	Evet	251	4,413	0,450	546	-1,069	0,285	
	Hayır	297	4,452	0,408				

**p<0.05

Katılımcıların sosyal bütünleşme düzeyleri ve alt boyutlarının ailede lisanslı spor yapan bireyin olması değişkenine göre farklılığının anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t-testi analizi yapılmıştır. Katılımcıların, bütünleşme düzeylerinin ailede lisanslı spor yapan bireyin olması durumuna göre gruplar arasındaki farklılığı istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir [$t(546) = -3,835, p < 0.01, p = 0.005$]. Ailede lisanslı spor yapan bir bireyi bulunan ($n = 4,473$) katılımcıların bütünleşme alt boyutunun ailede lisanslı spor yapan bireyi bulunmayan ($n = 4,609$) katılımcılara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.6: Sosyal Bütünleşmenin Yaş Değişkeni Farklılıklarına Ait Anova Testi Sonuçları

Ölçekler	Yaş	n	\bar{X}	ss	Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	S.D.	Kareler Ortalaması	F	p
Kişisel Gelişim	19 Yaş ve Altı	127	4,318	0,510	Gruplar arası	1,9	4	0,48	1,664	0,157
	20 Yaş	112	4,304	0,555	Grup içi	156,6	543	0,29		
	21 Yaş	126	4,389	0,557	T oplam	158,5	547			
	22 Yaş	89	4,445	0,492						
	23 Yaş ve Üzeri	94	4,447	0,563						
Sosyalleşme	19 Yaş ve Altı	127	4,471	0,478	Gruplar arası	0,6	4	0,16	0,732	0,570
	20 Yaş	112	4,490	0,452	Grup içi	115,2	543	0,21		
	21 Yaş	126	4,465	0,498	T oplam	115,8	547			
	22 Yaş	89	4,554	0,403						
	23 Yaş ve Üzeri	94	4,532	0,445						
Fiziksel Fayda	19 Yaş ve Altı	127	4,441	0,546	Gruplar arası	1,4	4	0,34	1,188	0,315
	20 Yaş	112	4,409	0,543	Grup içi	156,0	543	0,29		
	21 Yaş	126	4,419	0,533	T oplam	157,4	547			
	22 Yaş	89	4,530	0,524						
	23 Yaş ve Üzeri	94	4,523	0,530						
Bütünleşme	19 Yaş ve Altı	127	4,569	0,542	Gruplar arası	1,5	4	0,37	1,202	0,309
	20 Yaş	112	4,462	0,590	Grup içi	167,9	543	0,31		
	21 Yaş	126	4,522	0,584	T oplam	169,4	547			
	22 Yaş	89	4,604	0,490						
	23 Yaş ve Üzeri	94	4,598	0,554						
Psikolojik Gelişim	19 Yaş ve Altı	127	4,439	0,503	Gruplar arası	1,1	4	0,27	1,127	0,343

	20 Yaş	112	4,424	0,515	Grup içi	132,0	543	0,24		
	21 Yaş	126	4,443	0,475	Toplam	133,1	547			
	22 Yaş	89	4,483	0,560						
	23 Yaş ve Üzeri	94	4,553	0,401						
	19 Yaş ve Altı	127	4,278	0,674	Gruplar arası	1,9	4	0,48		
	20 Yaş	112	4,211	0,670	Grup içi	238,3	543	0,44		
Ahlaki Gelişim	21 Yaş	126	4,270	0,668	Toplam	240,3	547		1,092	0,360
	22 Yaş	89	4,393	0,565						
	23 Yaş ve Üzeri	94	4,337	0,714						
	19 Yaş ve Altı	127	4,303	0,605	Gruplar arası	1,4	4	0,35		
	20 Yaş	112	4,223	0,636	Grup içi	192,6	543	0,36		
Duygusal Gelişim	21 Yaş	126	4,266	0,599	Toplam	194,1	547		0,998	0,408
	22 Yaş	89	4,360	0,522						
	23 Yaş ve Üzeri	94	4,356	0,594						
	19 Yaş ve Altı	127	4,413	0,423	Gruplar arası	1,1	4	0,27		
	20 Yaş	112	4,382	0,442	Grup içi	99,1	543	0,18		
Sosyal Bütünleşme Genel	21 Yaş	126	4,415	0,454	Toplam	100,2	547		1,493	0,203
	22 Yaş	89	4,497	0,385						
	23 Yaş ve Üzeri	94	4,494	0,415						

Katılımcıların sosyal bütünleşme düzeyleri yaş değişkenine göre farklılığının anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü anova analizi yapılmıştır. Katılımcıların, sosyal bütünleşme düzeylerinin tümünde yaş grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir [$p>0.05$].

Çizelge 4.7. Sosyal Bütünleşmenin Spora Başlama Yaşı Değişkeni Farklılıklarına Ait Anova Testi Sonuçları

Ölçekler	Yaş	n	\bar{X}	ss	Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Kişisel Gelişim	4 yaş veya altı	123	4,352	0,532	Gruplar arası	1,6	4	0,40	1,383	0,238
	5-7	137	4,431	0,495	Grup içi	156,9	543	0,29		
	8-10	127	4,406	0,507	Toplam	158,5	547			
	11-13	96	4,274	0,636						
	14 yaş veya üzeri	65	4,382	0,534						
Sosyalleşme	4 yaş veya altı	123	4,479	0,427	Gruplar arası	0,5	4	0,11	0,533	0,712
	5-7	137	4,520	0,417	Grup içi	115,3	543	0,21		
	8-10	127	4,528	0,448	Toplam	115,8	547			
	11-13	96	4,449	0,534						
	14 yaş veya üzeri	65	4,497	0,516						
Fiziksel Fayda	4 yaş veya altı	123	4,454	0,491	Gruplar arası	2,5	4	0,63	2,197	0,068
	5-7	137	4,526	0,458	Grup içi	154,9	543	0,29		
	8-10	127	4,471	0,564	Toplam	157,4	547			
	11-13	96	4,323	0,661						
	14 yaş veya üzeri	65	4,499	0,491						
Bütünleşme	4 yaş veya altı	123	4,579	0,470	Gruplar arası	2,0	4	0,49	1,593	0,175
	5-7	137	4,630	0,466	Grup içi	167,4	543	0,31		
	8-10	127	4,506	0,635	Toplam	169,4	547			
	11-13	96	4,469	0,636						
	14 yaş veya üzeri	65	4,508	0,583						
Psikolojik Gelişim	4 yaş veya altı	123	4,445	0,473	Gruplar arası	0,8	4	0,20	0,819	0,514
	5-7	137	4,469	0,497	Grup içi	132,3	543	0,24		
	8-10	127	4,471	0,488	Toplam	133,1	547			
	11-13	96	4,412	0,577						
	14 yaş veya üzeri	65	4,550	0,393						

Ahlaki Gelişim	4 yaş veya altı	123	4,239	0,676	Gruplar arası	0,8	4	0,20	0,452	0,771
	5-7	137	4,304	0,677	Grup içi	239,5	543	0,44		
	8-10	127	4,341	0,596	Toplam	240,3	547			
	11-13	96	4,302	0,738						
	14 yaş veya üzeri	65	4,251	0,624						
Duygusal Gelişim	4 yaş veya altı	123	4,244	0,537	Gruplar arası	0,9	4	0,22	0,607	0,657
	5-7	137	4,318	0,597	Grup içi	193,2	543	0,36		
	8-10	127	4,319	0,590	Toplam	194,1	547			
	11-13	96	4,260	0,680						
	14 yaş veya üzeri	65	4,362	0,583						
Sosyal Bütünleşme Genel	4 yaş veya altı	123	4,418	0,384	Gruplar arası	0,8	4	0,20	1,098	0,357
	5-7	137	4,476	0,394	Grup içi	99,4	543	0,18		
	8-10	127	4,452	0,423	Toplam	100,2	547			
	11-13	96	4,363	0,517						
	14 yaş veya üzeri	65	4,449	0,441						

Katılımcıların sosyal bütünleşme düzeyleri spora başlama yaş değişkenine göre farklılığının anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü anova analizi yapılmıştır. Katılımcıların, sosyal bütünleşme düzeylerinin tümünde spora başlama yaş grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir [$p>0.05$].

Çizelge 4.8: Sosyal Bütünleşmenin Gelir Durumu Değişkeni Farklılıklarına Ait Anova Testi Sonuçları

Ölçekler	Gelir Durumu	n	\bar{X}	ss	Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	S.D.	Kareler Ortalaması	F	p
Kişisel Gelişim	0-750 TL	37	4,340	0,605	Gruplar arası	1,7	4	0,4	1,458	0,214
	751-1500 TL	143	4,301	0,625	Grup içi	156,8	543	0,3		
	1501-2250 TL	188	4,372	0,508	Toplam	158,5	547			
	2251-3000 TL	122	4,452	0,487						
	3000 TL ve üzeri	58	4,421	0,445						
Sosyalleşme	0-750 TL	37	4,552	0,481	Gruplar arası	1,3	4	0,3	1,489	0,204
	751-1500 TL	143	4,436	0,568	Grup içi	114,5	543	0,2		
	1501-2250 TL	188	4,481	0,417	Toplam	115,8	547			
	2251-3000 TL	122	4,549	0,407						
	3000 TL ve üzeri	58	4,559	0,369						
Fiziksel Fayda	0-750 TL	37	4,481	0,565	Gruplar arası	0,4	4	0,1	0,309	0,872
	751-1500 TL	143	4,417	0,575	Grup içi	157,0	543	0,3		
	1501-2250 TL	188	4,464	0,547	Toplam	157,4	547			
	2251-3000 TL	122	4,482	0,493						
	3000 TL ve üzeri	58	4,476	0,482						
Bütünleşme	0-750 TL	37	4,534	0,599	Gruplar arası	2,8	4	0,7	2,285	0,059
	751-1500 TL	143	4,455	0,633	Grup içi	166,6	543	0,3		
	1501-2250 TL	188	4,552	0,535	Toplam	169,4	547			
	2251-3000 TL	122	4,660	0,463						
	3000 TL ve üzeri	58	4,530	0,552						
Psikolojik Gelişim	0-750 TL	37	4,588	0,508	Gruplar arası	1,7	4	0,4	1,746	0,139
	751-1500 TL	143	4,388	0,558	Grup içi	131,5	543	0,2		
	1501-2250 TL	188	4,460	0,490	Toplam	133,1	547			

	2251-3000 TL	122	4,512	0,410					
	3000 TL ve üzeri	58	4,478	0,474					
Ahlaki Gelişim	0-750 TL	37	4,333	0,720	Gruplar arası	0,6	4	0,1	
	751-1500 TL	143	4,254	0,684	Grup içi	239,7	543	0,4	
	1501-2250 TL	188	4,282	0,678	Toplam	240,3	547		0,315 0,868
	2251-3000 TL	122	4,339	0,612					
	3000 TL ve üzeri	58	4,287	0,638					
Duygusal Gelişim	0-750 TL	37	4,500	0,565	Gruplar arası	2,3	4	0,6	
	751-1500 TL	143	4,266	0,596	Grup içi	191,8	543	0,4	
	1501-2250 TL	188	4,317	0,631	Toplam	194,1	547		1,638 0,163
	2251-3000 TL	122	4,287	0,571					
	3000 TL ve üzeri	58	4,198	0,529					
Sosyal Bütünleşme Genel	0-750 TL	548	4,297	0,596	Gruplar arası	1,0	4	0,3	
	751-1500 TL	37	4,473	0,473	Grup içi	99,2	543	0,2	
	1501-2250 TL	143	4,372	0,496	Toplam	100,2	547		1,398 0,233
	2251-3000 TL	188	4,432	0,419					
	3000 TL ve üzeri	122	4,491	0,364					

Katılımcıların sosyal bütünleşme düzeyleri gelir durumu değişkenine göre farklılığının anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü anova analizi yapılmıştır. Katılımcıların, sosyal bütünleşme düzeylerinin tümünde gelir durumu grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir [$p>0.05$].

Ahlaki Olgunluk Ölçeğine İlişkin Analiz Sonuçları

Araştırmanın bu bölümünde ahlaki olgunluk düzeylerine ait analiz hipotez sonuçları verilmiştir.

Çizelge 4.9: Ahlaki Olgunluk Ölçeğine İlişkin Betimsel Analiz Sonuçları

Ölçek	n	Madde Sayısı	\bar{X}	ss
Ahlaki Olgunluk	548	66	4,347	0,458

66 maddeden oluşan ahlaki olgunluk ölçeğine ait düzeylerin 4,347 ortalama ile yüksek seviyede olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.10: Ahlaki Olgunluk Cinsiyet Değişkeni Farklılıklarına Ait T-testi Sonuçları

Ölçekler	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	S.D.	t	p
Ahlaki Olgunluk	Kadın	290	4,292	0,486	546	-3,036	0,003**
	Erkek	258	4,410	0,438			

** $p<0.01$

Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılığının anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t-testi analizi yapılmıştır. Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeylerinin cinsiyet grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir [$t(546) = -3,036$, $p<0.01$, $p=0.003$]. Erkek ($=4,410$) katılımcıların ahlaki olgunluk düzeylerinin kadın ($=4,292$) katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.11: Ahlaki Olgunluk Takım ve Bireysel Spor Değişkenlerine Ait T-testi Sonuçları

Ölçekler	Branş	n	\bar{X}	ss	S.D.	t	p
Ahlaki Olgunluk	Takım	288	4,299	0,428	546	-2,625	0,009**
	Bireysel	260	4,401	0,483			

**p<0.01

Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri takım ve bireysel spor değişkenine göre farklılığının anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t-testi analizi yapılmıştır. Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeylerinin takım ve bireysel spor grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir [t(546)= -2,625 p<0.01, p=0.003]. Bireysel (=4,401) katılımcıların ahlaki olgunluk düzeylerinin takım (=4,299) katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.12: Ahlaki Olgunluk Ailede Lisanslı Spor Yapan Birisi Olma Durumu Değişkeni Farklılıklarına Ait T-testi Sonuçları

Ölçekler	Ailede Lisanslı Spor Yapan Birisi Olma Durumu		N	\bar{X}	ss	S.D.	t	p
	Evet	Hayır						
Ahlaki Olgunluk	Evet		251	4,329	0,453	546	0,881	0,378
	Hayır		297	4,363	0,463			

Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri ailede lisanslı spor yapan birisi olma durumu değişkenine göre farklılığının anlamlı olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem t-testi analizi yapılmıştır. Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeylerinin ailede lisanslı spor yapan birisi olma durumu grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir [p>0.05].

Çizelge 4.13: Ahlaki Olgunluk Yaş Değişkeni Farklılıklarına Ait Anova Testi Sonuçları

Ölçekler	Yaş	n	\bar{X}	ss	Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	S.D.	Kareler Ortalaması	F	p
Ahlaki Olgunluk	19 Yaş ve Altı	127	4,378	0,457	Gruplar arası	0,3	4	0,1	0,355	0,841
	20 Yaş	112	4,323	0,422	Grup içi	114,5	543	0,2		
	21 Yaş	126	4,355	0,468	Toplam	114,8	547			
	22 Yaş	89	4,359	0,482						
	23 Yaş ve Üzeri	94	4,316	0,471						

Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri yaş değişkenine göre farklılığının anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü anova analizi yapılmıştır. Katılımcıların, ahlaki olgunluk düzeylerinin tümünde yaş grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir [$p>0.05$].

Çizelge 4.14: Ahlaki Olgunluk Spora Başlama Yaşı Değişkeni Farklılıklarına Ait Anova Testi Sonuçları

Ölçekler	Spora Başlama Yaş	n	\bar{X}	ss	Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Ahlaki Olgunluk	4 Yaş veya Altı	123	4,5012	0,35293	Gruplar arası	6,3	4	1,6	7,827	0,000**
	5-7 Yaş	137	4,3998	0,50878	Grup içi	108,5	543	0,2		
	8-10 Yaş	127	4,3066	0,41757	Toplam	114,8	547			
	11-13 Yaş	96	4,2014	0,47112						
	14 Yaş veya Üzeri	65	4,2427	0,48536						

**p<0.01

1.Grup: 4 yaş veya altı, 2.Grup: 5-7 yaş, 3.Grup:8-10 yaş, 4.Grup: 11-13 yaş, 5.Grup: 14 yaş ve üzeri

Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri spora başlama yaşı değişkenine göre farklılığının anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü anova analizi yapılmıştır. Katılımcıların, ahlaki olgunluk düzeylerinin tümünde spora başlama yaşı grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir [$F(4-547)= 7,827, p<0.01, p=0.000$]. Spora başlama yaşı 4 yaş veya altı ($=4,50$) olan katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri spora başlama yaşı 5-7 yaş ($=4,39$), 8-10 yaş ($=4,30$), 11-13 yaş ($=4,20$) ve 14 yaş veya üzeri ($=4,24$) olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı LSD testi ile test edilmiş, 1. Grup ile 2. 3. 4. ve 5. Gruplar arasında gözlemlenen fark anlamlı bulunmuştur. Ayrıca spora başlama yaşı 5-7 yaş ($=4,39$) olan katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri spora başlama yaşı 11-13 yaş ($=4,20$) olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı LSD testi ile test edilmiş, 2. Grup ve 4. Grup arasında da gözlemlenen fark anlamlı bulunmuştur.

Çizelge 4.15: Ahlaki Olgunluk Gelir Durumu Değişkeni Farklılıklarına Ait Anova Testi Sonuçları

Ölçekler	Gelir Durumu	n	\bar{X}	ss	Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Ahlaki Olgunluk	0-750 TL	37	4,267	0,440	Gruplar arası	2,4	4	0,6	2,883	0,022*
	751-1500 TL	143	4,306	0,473	Grup içi	112,4	543	0,2		
	1501-2250 TL	188	4,311	0,471	Toplam	114,8	547			
	2251-3000 TL	122	4,462	0,403						
	3000 TL ve üzeri	58	4,379	0,469						
*p<0.05 1.Grup: 0-750 TL, 2.Grup: 751-1500 TL, 3. 1501-2250 TL, 4.Grup: 2251-3000 TL, 5.Grup: 3000 TL ve üzeri										

Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri gelir durumu değişkenine göre farklılığının anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü anova analizi yapılmıştır. Katılımcıların, ahlaki olgunluk düzeylerinin tümünde gelir durumu grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir [$F(4-547)= 2,883, p<0.05, p=0.022$]. Gelir durumu 2251-3000 TL (=4,46) olan katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri gelir durumları 0-750 TL (=4,26), 751-1500 TL (=4,30) ve 1501-2250 TL (=4,31) olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı LSD testi ile test edilmiş, 4. Grup ile 1. 2. ve 3. Gruplar arasında gözlemlenen fark anlamlı bulunmuştur.

Çizelge 4.16: Ahlaki Olgunluk ve Sosyal Bütünleşmenin Branş Grupları Değişkeni Farklılıklarına Ait Anova Testi Sonuçları

Ölçekler	Branşlar	N	\bar{X}	ss	Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sosyal Bütünleşme	Güreş	61	4,475	0,401	Gruplar arası	10,0	8	1,25	7,498	0,000**
	Atletizm	62	4,366	0,583	Grup içi	90,2	539	0,17		
	Taekwondo	70	4,706	0,103	Toplam	100,2	547			
	Cimnastik	67	4,476	0,388						
	Futbol	33	4,226	0,489						
	Voleybol	64	4,450	0,429						
	Basketbol	60	4,406	0,424						
	Hentbol	62	4,220	0,440						
	Halk Oyunları	69	4,446	0,331						
Ahlaki Olgunluk	Güreş	61	4,227	0,527	Gruplar arası	17,7	8	2,22	12,317	0,000**
	Atletizm	62	4,190	0,537	Grup içi	97,0	539	0,18		
	Taekwondo	70	4,790	0,075	Toplam	114,8	547			
	Cimnastik	67	4,350	0,401						
	Futbol	33	4,180	0,388						
	Voleybol	64	4,318	0,470						
	Basketbol	60	4,250	0,445						
	Hentbol	62	4,317	0,415						
	Halk Oyunları	69	4,365	0,400						

**p<0.01

1.Grup: Güreş, 2.Grup: atletizm, 3.Grup: Teakwondo, 4.Grup: Cimnastik, 5.Grup: Futbol, 6.Grup: Voleybol 7.Grup: Basketbol, 8.Grup= Hentbol, 9.Grup: Halk Oyunları

Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri branş grubu değişkenine göre farklılığının anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü anova analizi yapılmıştır. Katılımcıların, ahlaki olgunluk düzeylerinin tümünde branş grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir [$F(8-547)=12,317$, $p<0.01$, $p=0.000$]. Branş durumu Teakwondo ($n=4,790$) olan katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri diğer branş gruplarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı LSD testi ile test edilmiş, 3. Grup ile diğer tüm gruplar arasında gözlemlenen fark anlamlı bulunmuştur.

Katılımcıların sosyal bütünleşme düzeyleri branş grubu değişkenine göre farklılığının anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü anova analizi yapılmıştır. Katılımcıların, sosyal bütünleşme düzeylerinin tümünde branş grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir [$F(8-547)=7,498$, $p<0.01$, $p=0.000$]. Branş durumu Teakwondo ($n=4,706$) olan katılımcıların sosyal bütünleşme düzeyleri diğer branş gruplarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı LSD testi ile test edilmiş, 3. Grup ile diğer tüm gruplar arasında gözlemlenen fark anlamlı bulunmuştur.

Çizelge 4.17: Ahlaki Olgunluk ve Sosyal Bütünleşmenin Takım Sporü Branş Grúpları Değişkeni Farklılıklarına Ait Anova Testi Sonuçları

Ölçekler	Takım Branşları	n	\bar{X}	ss	Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sosyal Bütünleşme	Futbol	33	4,226	0,489	Gruplar arası	3,0	4	0,7	4,258	0,002**
	Voleybol	64	4,450	0,429	Grup içi	49,1	283	0,2		
	Basketbol	60	4,406	0,424	Toplam	52,1	287			
	Hentbol	62	4,220	0,440						
	Halk Oyunları	69	4,446	0,331						
Ahlaki Olgunluk	Futbol	33	4,180	0,388	Gruplar arası	0,9	4	0,2	1,296	0,272
	Voleybol	64	4,318	0,470	Grup içi	51,8	283	0,2		
	Basketbol	60	4,250	0,445	Toplam	52,7	287			
	Hentbol	62	4,320	0,414						
	Halk Oyunları	69	4,365	0,400						

**p<0.01
1.Grup: Futbol, 2.Grup: Voleybol 3.Grup: Basketbol, 4.Grup= Hentbol, 5.Grup: Halk Oyunları

Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri takım sporu branş grubu değişkenine göre farklılığının anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü anova analizi yapılmıştır. Katılımcıların, ahlaki olgunluk düzeylerinin takım sporu branş grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olmadığı belirlenmiştir [$F(4-547)= 1,296, p>0.05$].

Katılımcıların sosyal bütünleşme düzeyleri takım sporu branş grubu değişkenine göre farklılığının anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü anova analizi yapılmıştır. Katılımcıların, sosyal bütünleşme düzeylerinin takım sporu branş grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir [$F(4-547)= 4,258, p<0.01, p=0.002$]. Branş durumu halk oyunları ($=4,446$) olan katılımcıların sosyal bütünleşme düzeyleri futbol ($=4,226$) ve hentbol ($=4,220$) olanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı LSD testi ile test edilmiş, 5. Grup ile 1 ve 4. gruplar arasında gözlemlenen fark anlamlı bulunmuştur.

Çizelge 4.18: Ahlaki Olgunluk ve Sosyal Bütünleşmenin Bireysel Spor Branş Grupları Değişkeni Farklılıklarına Ait Anova Testi Sonuçları

Ölçekler	Bireysel Branşları	n	\bar{X}	ss	Varyansların Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Sosyal Bütünleşme	Güreş	61	4,475	0,401	Gruplar arası	4,1	3	1,4	8,570	0,000**
	Atletizm	62	4,366	0,583	Grup içi	41,1	256	0,2		
	Taekwondo	70	4,706	0,103	Toplam	45,2	259			
	Cimnastik	67	4,476	0,388						
Ahlaki Olgunluk	Güreş	61	4,227	0,527	Gruplar arası	15,4	3	5,1	28,955	0,000**
	Atletizm	62	4,190	0,537	Grup içi	45,3	256	0,2		
	Taekwondo	70	4,790	0,075	Toplam	60,6	259			
	Cimnastik	67	4,350	0,401						

**p<0.01
1.Grup: Güreş, 2.Grup: atletizm, 3.Grup: Teakwondo, 4.Grup: Cimnastik,

Katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri bireysel spor branş grubu değişkenine göre farklılığının anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü anova analizi yapılmıştır. Katılımcıların, ahlaki olgunluk düzeylerinin bireysel spor branş grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %95 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir [$F(3-547)= 28,955$, $p<0.01$, $p=0,000$]. Branş durumu Teakwondo ($=4,790$) olan katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri diğer branş gruplarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı LSD testi ile test edilmiş, 3. grup ile diğer tüm gruplar arasında gözlemlenen fark anlamlı bulunmuştur.

Katılımcıların sosyal bütünleşme düzeyleri bireysel spor branş grubun değişkenine göre farklılığının anlamlı olup olmadığını belirlemek için tek yönlü anova analizi yapılmıştır. Katılımcıların, sosyal bütünleşme düzeylerinin bireysel spor branş grubuna göre farklılığı istatistiksel olarak %99 güven düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir [$F(3-547)= 8,570$, $p<0.01$, $p=0.000$]. Branş durumu Teakwondo ($=4,706$) olan katılımcıların sosyal bütünleşme düzeyleri diğer branş gruplarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı LSD testi ile test edilmiş, 3. grup ile diğer tüm gruplar arasında gözlemlenen fark anlamlı bulunmuştur.

Ahlaki Olgunluk İle Sosyal Bütünleşme Ölçekleri Arasındaki İlişkiyi Belirleyen Korelasyon Ve Regresyon Analizi Sonuçları

Çizelge 4.19: Ahlaki Olgunluk İle Sosyal Bütünleşme Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Kat Sayısı Sonuçları

Ölçekler	Sosyal Bütünleşme	Kişisel Gelişim	Sosyalleşme	Fiziksel Fayda	Bütünleşme	Psikolojik Gelişim	Ahlaki Gelişim	Duygusal Gelişim
Ahlaki Olgunluk	,394**	,356**	,309**	,365**	,320**	,329**	,274**	,153**
	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000

**p<0.01

Çizelge 4.20: Sosyal Bütünleşme Genel İle Alt Boyutları Arasındaki İlişkiye Ait Pearson Korelasyon Kat Sayısı Sonuçları

Ölçekler	Kişisel Gelişim	Sosyalleşme	Fiziksel Fayda	Bütünleşme	Psikolojik Gelişim	Ahlaki Gelişim	Duygusal Gelişim
Sosyal Bütünleşme Genel	,889**	,855**	,801**	,724**	,791**	,764**	,634**
	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000

**p<0.01

Sosyal bütünleşme alt boyutları ile ahlaki olgunluk arasındaki ilişkinin belirlenmesinde pearson korelasyon kat sayısı ile incelenmiştir. Yapılan ilişki analizi sonucuna göre ahlaki olgunluk ile sosyal bütünleşme genel arasında pozitif yönlü düşük seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.394$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Ahlaki olgunluk ile kişisel gelişim arasında pozitif yönlü düşük seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.356$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Ahlaki olgunluk ile sosyalleşme arasında pozitif yönlü düşük seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.309$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Ahlaki olgunluk ile fiziksel fayda arasında pozitif yönlü düşük seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.365$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Ahlaki olgunluk ile bütünleşme arasında pozitif yönlü düşük seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.320$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Ahlaki olgunluk ile psikolojik gelişim arasında pozitif yönlü düşük seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.329$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Ahlaki olgunluk ile ahlaki gelişim arasında pozitif yönlü düşük seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.274$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Ahlaki olgunluk ile duygusal gelişim arasında pozitif yönlü çok düşük seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.153$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Sosyal bütünleşme genel ile kişisel gelişim arasında pozitif yönlü çok yüksek seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.889$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Sosyal bütünleşme genel ile sosyalleşme arasında pozitif yönlü çok yüksek seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.855$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Sosyal bütünleşme genel ile fiziksel fayda arasında pozitif yönlü çok yüksek seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.801$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Sosyal bütünleşme genel ile bütünleşme arasında pozitif yönlü yüksek seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.724$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Sosyal bütünleşme genel ile psikolojik gelişim arasında pozitif yönlü yüksek seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.791$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Sosyal bütünleşme genel ile ahlaki gelişim arasında pozitif yönlü yüksek seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.764$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Sosyal bütünleşme genel ile duygusal gelişim arasında pozitif yönlü yüksek seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.634$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Kişisel gelişim ile sosyalleşme arasında pozitif yönlü yüksek seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.705$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Kişisel gelişim ile fiziksel fayda arasında pozitif yönlü yüksek seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.670$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Kişisel gelişim ile bütünleşme arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.548$ $p<0.05$, $p=0.000$].

Kişisel gelişim ile psikolojik gelişim arasında pozitif yönlü yüksek seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.649$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Kişisel gelişim ile ahlaki gelişim arasında pozitif yönlü yüksek seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.626$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Kişisel gelişim ile duygusal gelişim arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.505$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Sosyalleşme ile fiziksel fayda arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.577$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Sosyalleşme ile bütünleşme arasında pozitif yönlü yüksek seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.602$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Sosyalleşme ile psikolojik gelişim arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.549$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Sosyalleşme ile ahlaki gelişim arasında pozitif yönlü yüksek seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.638$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Sosyalleşme ile duygusal gelişim arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.426$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Fiziksel fayda ile bütünleşme arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.465$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Fiziksel fayda ile psikolojik gelişim arasında pozitif yönlü yüksek seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.649$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Fiziksel fayda ile ahlaki gelişim arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.477$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Fiziksel fayda ile duygusal gelişim arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.529$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Bütünleşme ile psikolojik gelişim arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.467$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Bütünleşme ile ahlaki gelişim arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.550$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Bütünleşme ile duygusal gelişim arasında pozitif yönlü düşük seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.358$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Psikolojik gelişim ile ahlaki gelişim arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.525$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Psikolojik gelişim ile duygusal gelişim arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.568$ $p<0.05$, $p=0.000$]. Ahlaki gelişim ile duygusal gelişim arasında pozitif yönlü orta seviyede bir ilişki olduğu belirlenmiştir [$r=0.441$ $p<0.05$, $p=0.000$].

5. TARTIŞMA

H1: Takım sporu ve bireysel sporlarda yer alan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H4: Takım sporu ve bireysel sporlarda yer alan öğrencilerin sosyal bütünleşme düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

Akandere ve diğ. (2009), ortaokul öğrencilerine yönelik yaptığı araştırmada spor yapan öğrencilerin yapmayanlara göre daha yüksek ahlaki gelişim düzeylerinin olduğunu belirtmiş, atletizm, voleybol, basketbol, hentbol ve masa tenisi branşlarını incelediği araştırmada branşlar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Beller (1995), araştırmasında bireysel sporların takım sporlarına göre daha yüksek ahlaki muhakeme yeteneğine sahip olduğunu ifade etmiştir. Priest, Krause ve Beach (1999), sporcu üniversite öğrencileri üzerine yaptığı araştırmada, Beller (1995) ile benzer şekilde bireysel sporlar ile uğraşan sporcuların takım sporlarına göre daha yüksek ahlaki olgunluk düzeylerine sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yaptığımız araştırmada da diğer çalışmalara benzer şekilde bireysel sporların takım sporlarına göre daha yüksek ahlaki olgunluk düzeyine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çizelge 4.11). Bireysel sporların içerisinde var olan, uyulması gereken kurallar ve uygulamalar bu sporların içerisinde faaliyet gösteren sporcuları da doğrudan etkilediği söylenebilir. Branşlar içerisinde uzun yıllar sonunda oluşan bu kültür ve iklim sporculara da olumlu katkılar sağladığı ifade edilebilir.

Sporun temel amacı, tüm insanlığı birbirinden ayırılmadan sosyal bütünleşmeyi sağlamak olduğu, sporun temel eşitlik ilkesince din, dil, ırk, kültür, dünya görüşü, yaş, cinsiyet, gelir ve eğitim seviyesi, fiziksel/zihinsel engel durumu vb. ayrımı olmaksızın herkesi ortak bir platformda bir araya getirdiği, yeni dönem sosyal politikaların kapsadığı gruplar ve temel çerçevesi düşünüldüğünde; spor ile sosyal politika bağının aslında ne kadar güçlü olduğu görülebilmektedir (Yerlikaya ve Öcal, 2015). Farklı toplumlardan, ülkelerden ve farklı kültürlerden göç alan toplumlar, bireyler arasında sosyal bütünleşmeyi ve dolayısıyla toplumda huzuru tesis etmek için sporu araç olarak kullanabilmektedirler. Hollanda’ da gerçekleştirilen AWC (Amsterdam World Cup) isimli bir organizasyonda kapsamlı bir futbol turnuvası düzenlenmiş, bu organizasyonla Hollanda’ da yaşayan yerel halkın yanında farklı ülke ve kültürlerden gelerek Hollanda’ da yaşayan göçmenlerin sosyal bütünleşmesi hedeflenmiştir. Bu tür organizasyonlarla bireylerin birbirlerinin

kültürlerini öğrenmeleri ve bu farklılıklara saygı duymaları amaçlanmıştır. Aynı organizasyonda katılımcılar üzerinde yapılan araştırmada, organizasyona katılma nedenleri sorulduğunda katılımcıların büyük çoğunluğunun arkadaşları ile sosyalleşme olduğu sonucu elde edilmiştir (Müller, Van Zoonen, De Roode, 2008).

Uluslararası kararlarda spor ortamında her türlü ayrımcılığı, ırkçılığı ve hak mahrumiyetinin önüne geçilmesi için kendi içerisinde de düzenlemeler yapmaktadır. Bu kapsamda AB kendi içerisinde; sporda ırkçılık, yabancı düşmanlığı, homo-fobi ve benzer hoşgörüsüz davranışlarla mücadeleye hizmet eden faaliyetleri desteklemektedir (Avrupa Komisyonu, 2010).

Spor faaliyetleri yalnızca farklı kültürlerin, görüşlerin, toplumların değil aynı zamanda dezavantajlı grupların özsayılarının artmasını ve sosyal bütünleşme düzeylerinin artışına katkı sağlayabilmektedir. Rusu ve Rusu (2017), duyma engeli olan bireyler üzerine yaptıkları araştırmada, uyguladıkları spor aktiviteleri sonucunda bu bireylerin özsayılarında anlamlı farklılıkların ortaya çıktığını ifade etmişlerdir.

Takım veya bireysel branş düzeyinde yapılan spor faaliyetlerinin, sosyal bütünleşme ve toplumsal yapıya olumlu katkıları noktasında yapılan araştırmalar incelenmiştir. Buna göre Bulgu (2013), yapmış olduğu bir araştırmada üniversite öğrencilerinin spora katılımın %100 oranında kendilerine güven ve sağlıklı bir beden kazandırdığına inandıklarını belirtmiş, sporun işlevselci kuram açısından, güven ve sağlık kazandırmadaki işlevine vurgu yapmıştır. Benzer bir araştırmada Özdiç (2005), araştırmaya dahil olan üniversite öğrencilerinin, sporun toplumsal bütünleşmeyi ve toplumlar arası sosyal bütünleşmeyi sağladığı konusundaki olumlu görüşlerinin olduğunu ifade etmiştir. Yaptığımız araştırmada da bireysel sporların kişisel gelişim, fiziksel fayda, bütünleşme, psikolojik gelişim, ahlaki gelişim duygusal gelişim alt boyutlarında ve sosyal bütünleşme genel düzeylerinin takım sporlarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.4). Sosyal bütünleşme düzeylerindeki bireysel sporlar lehine görülen bu farklılığın nedeni, sporcunun, bireysel sporların içerisinde barındırdığı geleneksel unsurlar, felsefik yaklaşımlar gibi sebeplerden dolayı olgunlaşma yaşayabileceği şeklinde açıklanabilir. Bireyin kendi içerisinde ulaşabileceği olgunlaşma toplum içerisinde de sosyal bütünleşmeye olumlu katkılar sağlayabilir. Yapılan araştırmaların bulguları göz önünde bulundurulduğunda; sporun yaş farkı gözetmeksizin, takım veya bireysel olarak

yapıldığında toplum içerisinde sosyal bütünleşmeyi desteklediği, bireyin kişisel ve fiziksel gelişimine katkı sağladığı ifade edilebilir.

Bu verilere göre takım sporları ve bireysel sporlarının ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerine ilişkin kurulan hipotez doğrulanmıştır.

H2: Takım sporlarında yer alan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H5: Takım sporlarında yer alan öğrencilerin sosyal bütünleşme düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

Araştırmamızda katılımcıların sosyal bütünleşme ve ahlaki olgunluk düzeyleri, takım sporları değişkenine göre incelendiğinde halk oyunları branşının, futbol ve hentbol branşlarına göre sosyal bütünleşme düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ahlaki olgunluk düzeyleri ise 4,18 ile 4,36 arasında yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmüş ancak aralarında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (Çizelge 4.17). Halk oyunlarına başlama yaşına ilişkin olarak yapılan değerlendirme sonuçlarına göre duygusal gelişim, toplumsal gelişim, ikili ilişkilerin gelişimi ve grup ilişkilerinin gelişimi alt boyutlarında, ilköğretim döneminde halk oyunlarına başlayan bireylerin puan ortalamaları, lise, üniversite ve lisansüstü eğitim döneminde halk oyunlarına başlayan bireylerin ortalamasına oranla daha yüksek bulunmuştur (Doğan, 2011). Halk oyunlarının önemli özelliği bir olarak faaliyete katılan bireylerin bu yolla topluluğa manevi açıdan bağlanmasıdır. Kişi bu yolla topluluğun bir parçası olduğunu anlar, kendisini toplulukla bütün olarak görür ve dayanışma duyguları güçlenir Halk oyunlarına yönelim ile ilgili yapılan çalışmada yönelme sebeplerine ilişkin soruda katılımcıların büyük çoğunluğu (%95.4) ekip çalışmasını sevdiğim için cevabını vermiştir (Şiraz, 2008). Araştırmamızda elde ettiğimiz verilere de dayanarak incelenen diğer çalışmalara benzer şekilde halk oyunlarının sosyal bütünleşme düzeylerine katkı sağladığı ifade edilebilir.

Bu verilere göre takım sporlarında yer alan öğrencilerin sosyal bütünleşme düzeylerine ilişkin hipotez doğrulanmış, ahlaki olgunluk düzeylerine ilişkin kurulan hipotez ise doğrulanmamıştır.

H3: Bireysel sporlarda yer alan öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

H6: Bireysel sporlarda yer alan öğrencilerin sosyal bütünleşme düzeyleri arasında anlamlı fark vardır.

Araştırmamıza dahil olan sporcu öğrencilerin sosyal bütünleşme ve ahlaki olgunluk düzeyleri bireysel spor branşları değişkenine göre incelendiğinde Taekwondo branşında diğer bireysel branşlara göre pozitif anlamda farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çizelge 4.16, Çizelge 4.18). Taekwondo, bireyin topluma uyumunu sağlayan, ekip uyumunu geliştiren, yardımlaşma özelliğini geliştiren bir branş olarak ifade edilebilir. Kendini kontrol edebilme özelliğini geliştirdiği, farklı sosyo ekonomik grupları bir araya getirebildiği, bireylerin birbirlerine karşı saygı ve sevgi duygularını geliştirebildiği ifade edilmektedir. Taekwondo içerisinde yer alan Do, yol, felsefe, ahlak, kural gibi anlamlara gelmekte ve bu branşla ilgilenen tüm sporculara bu öğretiler anlatılmaktadır (Tel, 2008). Taekwondo branşının belirtilen özellikleri de göz önünde bulundurularak diğer spor branşları ile birlikte bireylerin ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerini geliştirmek için bireysel spor branşları içerisinde etkili bir araç olarak kullanılabileceği söylenebilir.

Elde ettiğimiz verilere göre ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerinin bireysel spor değişkenine ilişkin hipotezler doğrulanmıştır.

H7: Ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerinde cinsiyet değişkeni açısından anlamlı fark vardır.

21. yüzyılda küreselleşmenin etkisiyle yaşanan toplumsal değişim ve dönüşüm süreci ve buna bağlı olarak ortaya çıkan değer karmaşası ve çok boyutlu toplumsallaşma sorunları, ahlaki ve insani değerlerimizde bir aşınma ve yozlaşmaya yol açmış; sonuç olarak toplumsal dokuya, dayanışma ve bütünleşme ruhuna zarar vermiştir. Değerler sisteminde yaşanan bu yozlaşma en başta gençleri etkilemektedir. Toplumun en önemli sorunlarından biri, hem insanı yücelten hem de toplumu ayakta tutan zengin ahlaki ve insani değerlerin gençlere gerektiği gibi aktarılamaması, benimsetilememesi ve yaşatılamaması sorunudur. Bu açıdan, etik ve insani değerlerden hareketle politikalar üretmek gelecek için daha da önem kazanmaktadır (Gençlik Spor Bakanlığı, Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi, 2013).

Bu zengin ahlaki değerlerin bireylere aktarılmasının önemli bir yolu da spor olarak ifade edilebilir. Sporun, bireylerin ahlaki olgunluk ve sorumluluk düzeylerini olumlu yönde etkilediğini ifade eden çeşitli araştırmalardan birinde Kelinske ve diğ. (2001), spor yapan kadınların ahlaki olgunluk ve sosyalleşme gibi konularda kendilerini erkeklerle aynı avantajlara sahip olarak gördüklerini ifade etmektedir. Akandere ve diğ. (2009), ortaokul öğrencileri üzerine yaptıkları araştırmada, spor yapan kız öğrencilerin ahlaki yargı düzeyinin, erkeklere göre daha yüksek olduğunu ifade etmiş, spor yapan öğrencilerin ahlaki yargı düzeyinin spor yapmayanlardan daha yüksek olduğunu ve sporun ahlaki yargı düzeyini olumlu olarak etkilediğini sonucuna ulaşmıştır. Öğretmen adayları üzerinde yapılan bir başka araştırmada erkek ve kadın katılımcılar arasında ahlaki olgunluk düzeyleri açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Erkek adayların ahlaki olgunluk düzeyleri 4,25, kadın adayların ahlaki olgunluk düzeyleri ise 4,26 olarak bulunmuştur (Çekin, 2013). Araştırmamıza dahil olan sporcu öğrenciler incelendiğinde ise örnek gösterilen çalışmalardan farklı olarak erkek öğrencilerin (4,41), kız öğrencilere (4,29) göre ahlaki olgunlukları daha yüksek görülmüştür (Çizelge 4.10).

Sporda sosyal bütünleşmenin cinsiyet değişkeniyle ilgili olarak Yılmaz (2007), sporda sosyal bütünleşme ölçeğinin fiziksel fayda ve sosyalleşme alt boyutunda kadın öğrenciler lehine farklılık olduğunu belirtmiştir. Halk oyunlarının sosyal bütünleşme üzerine etkisi ile ilgili araştırmada ise katılımcıların, 4,01 ile 4,51 arasında yüksek puan ortalamasına sahip oldukları ancak kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı fark bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Doğan Karaca ve Yetim, 2011). Ekici ve Kırca (2016), gençlik merkezleri kamplarına katılan bireyler üzerine yaptığı araştırmada erkek ve kadın katılımcılar arasında duygusal gelişim alt boyutunda anlamlı düzeyde bir farklılık olduğunu ifade etmiştir. Yaptığımız araştırmada ise sporda sosyal bütünleşme düzeyleri cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde erkek katılımcıların bütünleşme alt boyutunda kadın katılımcılara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.3). Çalışmalar arasındaki sonuç farklılıklarının spor branşlarındaki farklılıklardan kaynaklanabileceği, diğer araştırmalara göre elde ettiğimiz cinsiyet değişkenine göre ortaya çıkan farklılığın nedeni araştırmamıza dahil olan öğrencilerin eğitim düzeylerinde, sosyal çevrelerinde, kültürel unsurlarda ve yaşlarında görülen farklılıklar şeklinde açıklanabilir.

Bu verilere göre, gerek ahlaki olgunluk gerekse sosyal bütünleşme düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından kurulan hipotez doğrulanmıştır.

H8: Ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerinde yaş değişkeni açısından anlamlı fark vardır.

Araştırmada, ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerinin yaş değişkeni açısından incelendiğinde anlamlı bir fark bulunamamıştır. Katılımcıların, ahlaki olgunluk düzeyi ile ilgili puanları 4.31 ile 4.37 arasında yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çizelge 4.13). Sosyal bütünleşme düzeyleri ile ilgili puanları ise 4.38 ile 4.49 arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çizelge 4.6). Elde edilen sonuçlara göre katılımcıların her iki ölçekte de yüksek ve birbirlerine yakın puanlara sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların tamamının sporcu olması ve fair play, farklılıklara saygı, otokontrol, kurallara uyma kavramları çerçevesinde sahip oldukları spor kültürü, gerek ahlaki olgunluk gerekse sosyal bütünleşme düzeyleri açısından birbirlerine yakın puanlar almalarında etkili olabileceği ifade edilebilir.

Bu verilere göre ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerinin yaş değişkenine ilişkin hipotez doğrulanamamıştır.

H9: Ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerinde spor yaşı değişkeni açısından anlamlı fark vardır.

Sporda ahlak anlayışı olması gereken davranışlar şeklinde değerlendirildiğinde, fırsat eşitliği, haksız avantaj sağlamama, rakibini düşman olarak görmeme, işbirliği ve takım ruhuna uygun hareket etme, dostluk ve arkadaşlığın gerektiği şekilde davranabilme ve empati kurabilme gibi davranışlarla örneklendirilebilir (Çeviker, 2017). Çeşitli spor branşlarıyla ilgilenen bireylerin spor branşı içerisinde elde ettikleri ahlaki kavramları sosyal yaşamlarının içerisinde de sürdürdükleri ifade edilebilir. Erken yaşlarda spora başlamanın bireyin ahlaki gelişimine katkı sağladığı ile ilgili olarak Güler (2006), ortaokul öğrencilerine yönelik yaptığı araştırmada öğrencilerin spor branşlarına göre ahlaki yargı düzeyleri arasında anlamlı farklılık olmadığını, uğraştıkları spor branşlarının ahlaki yargılarında farklılığa yol açmadığını belirtmiştir. Ayrıca yine aynı araştırmada spor yapan öğrencilerle yapmayan öğrenciler arasında spor yapanlar lehine bir fark olduğunu ifade etmiştir. Araştırmamızda spora erken yaşta başlayan sporcu öğrencilerin ahlaki olgunluk düzeylerinin diğer çalışmalara benzer şekilde yüksek

olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.14). Toplumdaki huzurun ve sosyal bütünleşmenin tesisi noktasında önemli bir etken olduğu düşünülen ahlaki olgunluğun yüksek düzeylere ulaşmasında spor etkili bir araç olarak kullanılabilir. Spora başlama yaşı erken dönemlere çekilmesi durumunda ahlaki olgunluk düzeylerine bağlı olarak toplum huzuru noktasında birçok değişkende olumlu anlamda gelişimin sağlanabileceği söylenebilir.

Sosyal becerilerin gelişimi ile ilgili olarak Dalkıran, Aslan, Gezer ve Vardar (2015), yaptıkları çalışmada ilköğretim öğrencilerinde spor yapan öğrencilerin yapmayanlara göre daha yüksek sosyal beceri düzeyini sahip olduklarını ifade etmiştir. Spor erken yaşta başlamanın bireyin sosyal becerilerine olumlu katkı sağladığı görüşünü bildirmiştir. Lisanslı olarak spor yapmak bireyin düzenli ve sürekli olarak bu branşa katılım sağlamasının gerektiği söylenebilir. Uzun süre düzenli olarak yapılacak spor faaliyetleri bireye sosyalleşme noktasında olumlu katkılar sağlar. Bu bağlamda Çetinkaya (2018), sosyalleşme düzeylerine ilişkin çalışmada, lisanslı spor yapan bireyler ile yapmayanlar arasında spor yapan bireyler lehine anlamlı farklılık olduğunu belirtmiştir. Yaptığımız araştırmada, spor yaşı değişkeninin sosyal bütünleşme üzerine etkisi incelendiğinde katılımcıların 4,36 ile 4,41 arasında yüksek puanlar aldığı, sosyal bütünleşme alt boyutlarında ve genel puanlarında anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir (Çizelge 4.7).

Bu verilere göre, ahlaki olgunluk ile spor yaşı değişkenine ilişkin kurulan hipotez doğrulanmış, sosyal bütünleşme ile ilgili hipotez doğrulanamamıştır.

H10: Ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerinde ailede lisanslı sporcu olma değişkeni açısından anlamlı fark vardır.

Çocuk yaştaki bireylerin aileleri tarafından herhangi bir ayırım yapılmaksızın spora yönlendirilmeleri önem arz etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında yer alan “Devlet her yaştaki Türk vatandaşının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder ve başarılı sporcuyu korur” ifadesiyle hiçbir ayırım gözetmeksizin herkesi spor yapmaya teşvik etmektedir (Hergüner, 1991). Birey, toplum içerisinde aile ortamında doğar ve büyür. Çocuğun ilk deneyimlerini kazandığı, ilk tutum ve davranışların belirlendiği yer ailedir. Çocuk ilk ve en yakın ilişkiyi aile bireyleriyle kurar (Coştu, 2011). Çocukların spor yoluyla ruhsal ve fizyolojik gelişimlerine katkı sağlamak adına ailelere önemli görevler düşmektedir. Bu görevi yerine getirirken anne babaların da bilinçli ve bilgi sahibi

olmaları gerekmektedir. Konu ile ilgili yapılan bir araştırmada Şebin ve diğ. (2007), kız öğrencilerin spora başlamalarında ailelerinin etkisinin erkek öğrencilerden daha fazla olduğunu ifade etmişlerdir. Kúçük yaşta spora başlayan çocukların aileleri incelendiğinde anne babalarının spor yapan ya da sporla yakından ilgilenen bireyler olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Güven ve Öncü, 2006). Çocukların spora teşvik edilmesi konusunda yapılan araştırmada Kotan ve diğ. (2009) anne babasından en az biri spor yapan öğrencilerin spor yapmayan anne babaya sahip çocuklara göre spor yapmaları konusunda daha fazla teşvik gördüğü bilgisini aktarmaktadır. Ancak belli bir sosyo-ekonomik ve kültürel seviyeye sahip aileler, kız çocuklarının spor yapması için çaba sarfetmekte ya da kendisi geçmişte spor yapmış anneler kız çocuklarını spor yapmaya teşvik etmektedir. Buna rağmen spora başlayan kız çocuklarının spor yapma süreleri ve düzeyleri yine toplumun yapısına bağlı olarak erkek çocuklara kıyasla daha düşük olmaktadır (Güven ve Öncü, 2006). Bununla birlikte çocukların ailelerinin eğitim düzeyinin spor yapmayan çocukların ailelerine oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur (Çağlayan, Çalık, Sivrikaya, Kahveci, 2004).

Araştırmamızda ailede lisanslı spor yapan bir bireyi bulunan katılımcıların ahlaki olgunluk düzeylerinde anlamlı bir fark bulunamamıştır (Çizelge 4.12). Sosyal bütünleşme düzeylerinde ise, yalnızca bütünleşme alt boyutu düzeylerinin, ailede lisanslı spor yapan bireyi bulunmayan katılımcılara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.5). Elde ettiğimiz bu veriler sonucunda, sporcu olan ya da sporla yakından ilgilenen aile bireylerinin çocuklarına baskıcı olmamaları gerektiği sonucuna varılabilir. Aileleri tarafından istemediği bir spor branşına yönlendirilen ya da oynadıkları takımda istemedikleri pozisyonda oynamaları için baskı yapılan çocukların bu durumdan olumsuz etkilendikleri ifade edilmektedir (Stuart, 2003). Gerek yaptığımız araştırma gerekse literatürde yapılan çalışmalar çocukların spora başlamasında ailede sporcu bireylerin varlığı önemli bir unsur olarak ifade edilebilir. Ancak spor ile ilgilenen ebeveynler sporun bütünleştirici özelliğini çocuklarına aktarmada sorumluluk sahibi olmalıdırlar. Kendi spor yaşamlarında karşılaştıkları/ karşılaşabilecekleri olumsuz durumları çocuklarına aktarmamalı, doğru örnek teşkil edecek davranışlar sergilemeleri önem taşımaktadır. Sporla erken yaşta taņıřan çocuklar, kendi fiziksel gelişimlerinin yanı sıra toplumda sosyal bütünleşmeye katkı sağlayacak davranış şekillerine de sahip olabilirler. Bu konuda başta ailelerin bilinçlendirilmesi ile, sporun toplumda her yaşta yaygınlaştırılması için uygulamada

geçerliliği olan etkin bir devlet politikası şeklinde, tüm kamu kurumlarının ve sivil toplum örgütlerinin birlikteliği ile sağlanabilir.

Bu verilere göre ahlaki olgunluğun, ailede lisanslı spor yapan birey bulunma değişkeni ile ilgili hipotez doğrulanmamış, aynı değişkenin sosyal bütünleşme ile ilgili hipotezi doğrulanmıştır.

H11: Ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeylerinde gelir durumu değişkeni açısından anlamlı fark vardır.

Yaptığımız araştırmada, ahlaki olgunluğun gelir durumu değişkeni ile ilgili olarak, gelir durumu 2251-3000 TL olan katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri gelir durumları 0-750 TL, 751-1500 TL ve 1501-2250 TL olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.15). Gruplar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı LSD testi ile test edilmiş, 4. Grup ile 1. 2. ve 3. gruplar arasında gözlemlenen fark anlamlı bulunmuştur. Bakioğlu (2013), üniversite öğrencilerine yönelik yaptığı araştırmada ahlaki olgunluk düzeyi ile gelir durumu değişkeni arasında anlamlı bir fark olmadığı ifade etmiştir. Başka bir çalışmada ise benzer olarak Seydooğulları (2008), lise öğrencilerinin ahlaki yargı düzeyleri ile ekonomik durumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu verilerden farklı olarak Gümüş (2015), yaptığı araştırmada gelir düzeyi azalan öğrencilerde ahlaki olgunluğun arttığı sonucuna ulaşmıştır. Ahlaki olgunluk düzeyi ile gelir durumu değişkeni arasında farklı çalışmalarda farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Bu durum, düşük ya da orta düzeyde gelir durumu olan katılımcıların gerek kendilerinin gerekse ailelerinin geleneksel ve ahlaki değerlere daha bağlı oldukları şeklinde değerlendirilebilir. Elde edilen verilere göre ahlaki olgunluk düzeyi ile gelir durumu değişkenine ilişkin hipotez doğrulanmıştır.

Katılımcıların, sosyal bütünleşme düzeylerinde gelir durumu değişkenine göre anlamlı farklılığın olmadığı belirlenmiştir (Çizelge 4.8). Spor takımlarında sporcu olarak faaliyet göstermek, takım içerisinde yer alan diğer arkadaşlarının farklı özelliklerine saygı duymayı da gerektirebilir. Bu farklılıklardan bir tanesi de gelir durumu olarak ifade edilebilir. Sosyal bütünleşme düzeylerinde anlamlı farklılığın olmaması, takım sporları ve bireysel sporlarda faaliyet gösteren sporcuların, gelir durumları ne olursa olsun bu durumu bir sorun olarak görmedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Elde edilen verilere göre sosyal bütünleşme düzeyi ile gelir durumu değişkenine ilişkin hipotez doğrulanamamıştır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan araştırmada Ahlaki Olgunluk Ölçeği ve Sporda Sosyal Bütünleşme ölçeğinin kişisel gelişim, sosyalleşme, fiziksel fayda, bütünleşme, psikolojik gelişim, ahlaki gelişim ve duygusal gelişim alt boyutlarında katılımcıların ölçeklere ait sorulara verdikleri cevaplara ilişkin bulgular tartışılmıştır.

Araştırmada sosyal bütünleşme düzeyleri cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde erkek katılımcıların bütünleşme alt boyutundaki düzeylerinin kadın katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal bütünleşme düzeylerinin ailede lisanslı spor yapan birey olup olmadığı değişkenine göre incelendiğinde ailesinde lisanslı spor yapan bireylerin yapmayanlara göre bütünleşme alt boyutunda anlamlı fark elde edilmiştir. Bu sonuçla ilgili olarak, ailesinde spor yapan özellikle küçük yaştaki bireylerin spora yönelmesi ve sporun hayatlarına katacağı olumlu etkilerden faydalanması önemli bir nokta olarak ifade edilebilir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda, araştırmaya katılan, bireysel takım değişkenine dahil olan sporcu öğrencilerin sosyal bütünleşme düzeyleri, kişisel gelişim, fiziksel fayda, bütünleşme, psikolojik gelişim, ahlaki gelişim ve duygusal gelişim alt boyutlarında takım sporu yapan öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur.

Ahlaki olgunluk düzeyleri cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre daha yüksek ahlaki olgunluk düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Araştırmada takım ve bireysel sporlar değişkenine göre ahlaki olgunluk düzeyleri incelendiğinde bireysel sporlarda yer alan katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Elde edilen bu sonuç bireysel sporlar içerisinde var olan güçlü hiyerarşik yapı, branş içerisindeki felsefik yaklaşım ve öğretilerle açıklanabilir.

Spora başlama yaşına ilişkin elde edilen bulgularda 4 yaş ve altında spora başlayan katılımcıların ahlaki olgunluk düzeyleri diğer yaş gruplarına göre daha yüksek bulunmuştur. Sporun fiziksel gelişiminin yanında psikolojik, duygusal ve sosyolojik etkileri de göz önünde bulundurulduğunda, ailelerin çocuklara erken yaşta sporu teşvik etmeleri büyük önem taşımaktadır. Her yönden sağlıklı bireylerin

oluşturduğu huzurlu bir toplumun tesisinde sporun önemli bir yer tuttuğu söylenebilir. Çocukların spora teşvikinde yalnızca ailelerin değil aynı zamanda devlet politikalarının, sivil toplum örgütlerinin ve kamu kuruluşlarının da etkin bir role sahip olmaları önemli bir gereklilik olarak ifade edilebilir.

Araştırmada ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeyleri takım sporları değişkenine göre incelendiğinde elde edilen bulgularda ahlaki olgunluk düzeyinde değişkenler arasında anlamlı bir fark görülmemiş ancak halk oyunları branşının sosyal bütünleşme düzeyinin futbol ve hentbol branşlarına göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuç halk oyunlarının kadın ve erkek birlikte oynanması, sahip olduğu milli ve kültürel değerler, gelenek ve göreneklerin aktarımında üstlendiği rol gibi değişkenlerle açıklanabilir. Halk oyunları oynayan bireylerin milli bir şura sahip olduğu, duygularındaki ortak anlam, farklı bölge, kültür, ırk ve görüşlerin bir araya gelmesinde önemli bir yer tuttuğu ve sosyal bütünleşmenin sağlanmasında önemli bir araç olduğu söylenebilir.

Bireysel sporlar değişkenine göre ahlaki olgunluk ve sosyal bütünleşme düzeyleri incelendiğinde; taekwondo branşının hem ahlaki olgunluk hem de sosyal bütünleşme düzeylerinin araştırmaya dahil edilen diğer tüm bireysel spor branşlarına göre daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Taekwondo branşı, içerisinde barındırdığı felsefe gereği ahlak ve fazilet gibi önemli değerleri her kademede uygulayan bir branş olarak ifade edilebilir. Nefse hakim olmak, tevazu göstermek gibi insana yakışan özellikler taekwondo içerisinde sahip olunması gereken vazgeçilmez unsurlardır. Bu değerler bağlamında taekwondo branşı ile ilgili elde edilen bulgular ilişkilendirilip yorumlanabilir.

Araştırma sonucunda sporun, yapısı gereği içerisinde bulundurduğu fair play ruhu, cinsiyet, ırk, yaş, engel durumu gibi bir çok farklılığa saygı çerçevesinde toplumda daha duyarlı bireylerin yetişmesine katkı sağladığı söylenebilir. Sporun takım veya bireysel anlamda yapıldığında bireyin ahlaki olgunluk ve buna bağlı olarak sosyal bütünleşme düzeylerine olumlu katkı sağladığı sonucuna ulaşılabilir. Her yaş grubundan toplumun her kesiminde gerek müsabık gerekse rekreatif amaçlı sporun yaygınlaştırılması adına tedbirlerin alınması ve uygulamaların hayata geçmesi spor adına olumlu etkiler ortaya koyacaktır. Küçük yaşta spora başlayan bireylerin sportif eğitiminde de uygun tesislerin imarı, Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor

Bakanlığı gibi önemli kurumların birlikte ve uyum içerisinde çalışmaları büyük önem taşıtmaktadır.

Araştırmamızda elde ettiğimiz bulgulara da dayanarak toplumda, fiziksel açıdan sağlıklı, ahlaki ve sosyal yönleri gelişmiş, her türlü farklılığa saygılı, bireylerin gelişiminde sporun önemli bir unsur olduğu ifade edilebilir.

ÖNERİLER

Her yaş grubundan toplumun her kesiminde gerek müsabık gerekse rekreatif amaçlı sporun yaygınlaştırılması adına tedbirlerin alınması ve uygulamaların hayata geçmesi spor adına olumlu etkiler ortaya koyabilir.

Küçük yaşta spora başlayan bireylerin sportif eğitiminde uygun tesislerin inarı önem teşkil etmektedir.

Ailelerin çocuklarını spora yönlendirmeleri konusunda eğitim ve bilgilendirmelerin yapılması önem taşıtmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Sivil Toplum Kuruluşları gibi kurum ve kuruluşların birlikte ve uyum içerisinde çalışmaları önem taşıtmaktadır.

Bu araştırmanın farklı yaş gruplarında spor yapanlar ile yapmayanlar arasında yapılması önemli sonuçlar ortaya koyabilir.

KAYNAKLAR

- Acet, M.** (2005). Sporda saldırganlık ve şiddet. İstanbul. Morpa Yayınları.
- Akandere, M., Baştuğ, G., Güler, E. D.** (2009). Orta öğretim kurumlarında spora katılımın çocuğun ahlaki gelişimine etkisi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 59-68.
- Akbaba, S.** (2005). Sosyal bütünleşmenin psiko- sosyal temelleri. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11.
- Arıpınar, E., Donuk, B.** (2011). Spor yönetim ve organizasyonlarında etik yaklaşımlar- fair play. İstanbul. Ötüken Neşriyat.
- Avcıoğlu, G.Ş.** (2013). Kriz dönemlerinde sosyal bütünleşme: milli mücadele örneği. *Uluslararası Tarih Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10, 155-170.
- Avrupa Komisyonu. EU Working Group Social Inclusion and Equal Opportunities in Sport 1st. Meet, Brussels Summary Report. Brussels. European Commission. (2010).**
www.europarl.europa.eu/2Fregistre%2Fdocs_autres_instituti ons%2Fcommission_europeenne%2Fsec%2F2010%2F1080%2FCOM _SEC%25282010%25291080_EN.pdf&usg=AFQjCNHgwQyT9KEtAWJLPSoh0AsBO9JF9Q
- Aydın, M.Z.** (2003). Ailede ahlak eğitimi. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(2), 125-158.
- Aydın, M.Z.** (2011). Okluda ahlak eğitimi ve ahlak öğretiminde örnek olay incelemesi yöntemi. Ankara. Nobel Yayıncılık.
- Baciu, C., Baciu, A.** (2015). Quality of life and students' socialization through sport. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 209, 78 – 83.

- Bakioğlu, F.** (2013). Kültürlerarası tolerans ile ahlaki olgunluk arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Tokat.
- Bandura, A.** (1977). Social learning theory. *Englewood Cliffs, N.J: Prentce-Hall.* 2 (3), 384-385.
- Bandura, A.** (1978). Social learning theory. *Journal of Communication,* 28 (3), 12-29.
- Bandura, A.** (2001). Social cognitive theory: an agentic perspective. *Annual Review of Psychology,* 52, 1-26.
- Başalan İz, F.** (2009). Kohlberg' in bilişsel ahlak gelişimi kuramına göre hemşire öğrencilerin ahlaki yargı yeteneklerinin belirlenmesi. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Başer, E.** (1998). Uygulamalı spor psikolojisi. Ankara. Bağırgan Yayınevi.
- Başgil, A. F.** (2012). Gençlerle başbaşa. İstanbul. Yağmur Yayınevi.
- Baumann, S.** (1994). Uygulamalı spor psikolojisi. H. Can İkizler, A.Osman zcan (Çeviri). İstanbul. Alfa Basım.
- Bayrakçı, M..** (2007). Sosyal ğrenme kuramı ve eğitimde uygulanması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 14, 198-210
- Beller, J. M.** (1995). The Relationship of competition and a christian liberal arts education on moral reasoning of college student athletes. *Research on Christian Higher Education,* 3, 99-114.
- Blaxter, L., Hughes, C., Tight, M.** (2003). How to research. Second Edition. Philedelphia. Open University Press.

Boixadós, M., Cruz, J., Tooregrosa, M., Valiente, L. (2004). Relationships among motivational climate, satisfaction, perceived ability, and fair play attitudes in young soccer players. *Journal of Applied Sport Psychology, 16(4)*, 301-317.

Bulgu, N. (2013). Spora katılımda toplumsal fayda: kazakistan ahmet yesevi üniversitesi öğrencileri örneği. *Türkiyat Araştırmaları, 10(18)*, 25-45.

Coştu, Y. (2011). Toplumsallaşma ve dindarlık. Ankara. Türkiye Diyanet Vakfı.

Çağlayan, A., Çalık, F., Sivrikaya, K., Kahveci, M. (2004). 12-15 Yaş Grubu Spor Yapan Öğrencilerle Spor Yapmayan Öğrencilerin Okul Başarıları Yönünden Karşılaştırılması, *10. ICHBER-SD Avrupa Kongresi ve SBD 8. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Antalya, 17-20 Kasım.*

Çam, Z., Çavdar, D., Seydoğulları, S., Çok, F. (2012). Ahlak gelişimine klasik ve yeni kuramsal yaklaşımlar. *Educational Sciences: Theory & Practice, 12(2)*, 1211-1225.

Çekin, A. (2013). Öğretmen adaylarının ahlaki olgunluk düzeyleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 21(3)*, 1035-148.

Çelikkol, S. (2010). Farabi’ de ahlak ve ahlak eğitimi. Doktora Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kayseri.

Çetinkaya, T. (2018). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin sosyalleşme düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. Eraslan, M. (Editör). Spor Bilimlerinde Akademik Araştırmalar. Ankara. Gece Kitaplığı.

- Çeviker, A.** (2017). Bedensel engelli spor kulüplerinde görev yapan antrenörlerin, antrenörlük mesleki etik ilkelere uyma düzeylerinin belirlenmesi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Çiftçi, N.** (2003). Kohlberg' in bilişsel ahlak gelişimi teorisi: ahlak ve demokrasi eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 43-77.
- Dalkıran, O., Aslan, C. S., Gezer, E. D., Vardar, T.** (2015). Sporcu ve sedanter öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 224-230.
- Dewey, J.** (1996). *Theory of the moral life*. Irvington Publishers, Inc. New York.
- Doğan, P. K.** (2011). Halk oyunlarının sosyal bütünleşmeye etkisi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Doğan, P. K., Yetim, A. A.** (2011). Halk oyunlarının sosyal bütünleşmeye etkisi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(3), 27-48.
- Özdilek, Ç., Entürk, A., Döşyılmaz, E.** (2003). Modern olimpiyat oyunlarının tarihsel gelişimi ve olimpiyatların gezici olma ilkesinin günümüze kadar düzenlenen oyunlar açısından değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (9). Erişim
- Duman, B., Alacahan, O.** (2010). Sosyal kaynaşma, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 103-128.
- Durkheim, E.** (2006). Toplumsal işbölümü. Özer Ozankaya (Çeviri). İstanbul. Cem Yayınevi.
- Ekici, S., Kırca, T.** (2016). Gençlik ve spor bakanlığı gençlik kamplarına katılan bireylerin sosyal uyumlarının bazı değişkenlere göre araştırılması. *Journal of Human Sciences*. 13(3), 4906-4916.

- Erdemli, A.** (2002). Temel sorunlarıyla: spor felsefesi. İstanbul. E Yayınları.
- Ergun, D.** (1973). 100 soruda sosyoloji el kitabı. İstanbul. Gerçek Yayınevi.
- Erkal, M.** (1982). Sosyolojik açıdan spor. İstanbul. Filiz Kitabevi.
- Erkal, M.E.** (2009). Sosyoloji. İstanbul. Der Yayınları.
- Erkal, M. E.** (2009). Sosyoloji (toplumbilimi). İstanbul. Der Yayınları.
- Eser, M.M.** (2011). Futbolun sosyal bütünleşmedeki rolü. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Elazığ.
- FairplayCommitte.** (2018). Erişim tarihi 10.12.2018.
<http://www.fairplayinternational.org/what-is-fair-play->
- Freud S.** (2013). Introduction to psychoanalysis. İstanbul. e- Kitap Projesi.
- Freud, S.** (2016). Psikanaliz. Ankara. Gece Kitaplığı.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı, Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi.** (2013).
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130127-8-1.pdf>
- Gümüş, E.** (2015). Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramına göre ortaokul öğrencilerinin ahlaki gelişim düzeyi ile cinsiyet rollerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.
- Güler, E. D.** (2006). Ortaöğretim kurumlarında beden eğitimi dersinin çocuğun ahlaki gelişimine etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Güven, Ö., Öncü, E.** (2006). Beden eğitimi ve spora katılımında aile faktörü. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 3(10), 81-90.

- Hayran, M., Hayran, M.** (2011). Sağlık araştırmaları için temel istatistik. Ankara. Art Ofset.
- Hergüner, G.** (1991). Çocuğun spora yönelmesinde ailenin rolü ve önemi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 91-95.
- İbn Haldun.** (1954). Mukaddime 1. Zakir Kadiri Ugan (Çeviri). İstanbul. Maarif Basımevi.
- İbni Haldun.** (2016). Mukaddime 2. Dr. Arslan Tekin (Yayına Hazırlayan). İstanbul İlgı Kültür Sanat Yayıncılık.
- Jones, C. McNamee, M.** (2000). Moral reasoning, moral action, and the moral atmosphere of sport. *Sport, Education And Sport*, S.5, 131-146.
- Kabaday, A., Aladağ, K. S.** (2010). Farklı ilköğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin ahlaki gelişimlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, S.7, 880-898.
- Kağıtçıbaşı, Ç., Cemalcılar, Z.** (2014). Dünden bugüne insan ve insanlar, sosyal psikolojiye giriş. İstanbul. Evrim Yayınevi.
- Karaca, M.** (2012). Farklılaşma, bütünleşme ve birlikte yaşama üzerine. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 226-238.
- Karagül, M.** (2016). İbn-i haldun' da asabiyet ile devlet ve mülk ilişkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(6), 47-59.
- Kaya, K.** (2008). Amiran kurtkan' ın düşünce sisteminde din ve sosyal bütünleşme. *Türk Dünyası Araştırmaları*, S.176, 57-68.

- Kaya, M.** (1993). Bazı kişisel değişkenlere göre üniversite öğrencilerinin ahlaki yargıları. Doktora Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Samsun.
- Kelinske, B., Mayer, b. W., Chen, K.L.** (2001). Perceived benefits from participation in sports: a gender study. *Women in Management* 16(2), 75-84.
- Kılıç, R.** (2012). Ahlakın temellendirilmesi problemi. Saruhan, M. S. (Editör). İslam ahlak felsefesi. Ankara. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Koçak, Ç.V., Güven, Ö.** (2018). Voleybol antrenörü mesleki öz yeterlik ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Spormetre*, 16(2),162-177.
- Koç, M., Çolak T.S., Kocaman, O., Bayraktar, B.** (2009). Kohlberg' in ahlaki gelişim kuramına göre üniversite öğretim elemanları ile öğrenciler arasındaki etkileşimin ahlaki düzeyi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, S.2, 757-772.
- Kohlberg, L.** (1971). Stages of moral development. *Moral Education*, 1(51), 23-92.
- Kohlberg, L., Hersh R.H.** (1977). Moral development: a review of the theory. *Theory Into Practice, Moral Development* 16(2), 53-59.
- Kohlberg, L.** (1964). Development of moral character and moral ideology. *Review Of Child Development Research, Vol 1, Ed. Lois Wladis Hoffman, Martin L. Hoffman, New York: Russel Sage Foundation*, 383-432.
- Konter, E.** (2006). Sporda Karşılaşma Psikolojisi. Ankara. Nobel Yayın.
- Kotan, Ç., Hergüner, G., Yaman, Ç.** (2009). İlköğretim okullarında okuyan sporcu öğrencilerin spor yapmalarında okul ve aile faktörünün etkisi (sakarya il örneği). *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 49-58.

- Krejcie, R. B., Morgan, D. W.** (1970). Determining sample size for research activities. *Educational And Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Kurtkan, A.** (1974). Genel sosyoloji. İstanbul. Fakülteler Matbaası.
- Küçük, V., Koç, H.** (2004). Psiko-sosyal gelişim süreci içerisinde insan ve spor ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 131-141.
- Malone, Y.** (2002). Social cognitive theory and choice theory: a compatibility analysis. *International Journal of Reality Therapy*, 22 (1), 10-13.
- Matteucci, I.** (2017). Sport and integration in italian elementary school: the sports class project. *Ovidius University Annals, Series Physical Education And Sport / Science, Movement And Health*, 17(2), 336-343.
- Mumcu, H.E.** (2017). Bazı ab ülkelerinde uygulanan engelli spor politikalarının ekonomik, sosyal ve proje bazlı olarak türkiye ile karşılaştırması. Doktora Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Kütahya.
- Mutahhari, M.** (2008). Ahlak felsefesi. Hasan Almaz (Çeviri). İstanbul, Akademi Yayınları.
- Müller, F., Van Zoonen, L., De Roode, L.** (2008). The integrative power of sport: imagined and real effects of sport events on multicultural integration. *Sociology of Sport Journal*, 25(3), 387-401.
- Özdiñç, Ö.** (2005). Çukurova üniversitesi öğrencilerinin sporun ve spora katılımın sosyalleşmeyle ilişkisi üzerine görüşleri. *Spormetre, Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 77-84.

- Özen, Y.** (2011). Etik mi? Ahlak mi? Modernite mi? Medeniyet mi? (değerler eğitimine sosyal psikolojik bir yaklaşım). *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.5, 63-87
- Özlem, D.** (2015). Etik: ahlak felsefesi İstanbul. Notos Kitap.
- Pehlivan, Z.** (2004). Fair-play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, S.2, 49-53.
- Pomohacı, M., Sopa, I.S.** (2017). Extracurricular sport activities and their importance in children socialization and integration process. *Scientific Bulletin*, 1(43), 46-59.
- Priest, R. F., Krause, J. V., Beach, J.** (1999). Four-year changes in college athletes' ethical value choices in sports situations. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 70(2), 170-178.
- Rotter, J. B.** (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological monographs: General and applied*, 80(1), 1-28.
- Rusu, O., Rusu, D.** (2017). Social integration through sport to hearing impaired students. *Sp Soc Int J Ph Ed Sp*, 17(2), 41-52.
- Seippel, Ø.** (2005). Sport, civil society and social integration: the case of norwegian voluntary sport organizations. *Journal of Civil Society*, 1(3), 247-265.
- Seydooğulları, Ü. S.** (2008). Demokratik ve otoriter ana baba tutumlarının lisede öğrenim gören öğrencilerin ahlaki yargı yeteneğine etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.

- Simion G., Mihaila I., Cretu M., Roşu D.** (2010). Sport as means of social integration for less favored ethnic groups. *Journal Of Physical Education And Sport*, S.26, 101-104.
- Stuart, M. E.** (2003). Moral issues in sport: The child's perspective. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 74(4), 445-454.
- Şahin, A.** (2016). Sporda fair play kavramı: fair play'in önemi. *Uluslararası Multidisipliner Akademik Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 25-30.
- Şebin, K., Serarslan, Z., Katkat, D., Tozoğlu, E., Kızılet, A.** (2007). Spor yapan üniversite öğrencilerinin spora başlama ve spor yapma nedenlerine ilişkin görüşleri. *Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 9(1), 43-63.
- Şengün, M., Kaya, M.** (2007). Ahlaki olgunluk ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24-25, 51-64.
- Şengün, M.** (2007) Ahlaki gelişimin psiko-sosyal dinamikleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.23, 201-221.
- Şengün, M.** (2008). Lise öğrencilerinin ahlaki olgunluk düzeylerinin bazı kişisel değişkenler açısından incelenmesi. Doktora Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Samsun.
- Şiraz, M.** (2008). *Türk halk oyunları ile ilgilenen bireylerin halk oyunlarına yönelik sebepleri (konya ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Tanrıoğan, A. (Ed.)**. (2014). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara. Anı Yayıncılık.
- Tanrıverdi, H.** (2012). Spor ahlakı ve şiddet. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8), 1071-1093.

Tel, M. (2008). Bir spor dalı olarak taekwondo. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 3(4), 194-202.

Tomova, D. (2012). The functions of sport in higher education. *APES*, 2, 117-120.

Türer, C. (2015). Eğitim ve ahlak şurası, mehmet akif inan hatırasına. Ankara: Eğitim- Bir- Sen Yayınları.

Ulseth, A.L.B. (2004). Social integration in modern sport: commercial fitness centres and voluntary sports clubs. *European Sport Management Quarterly*, 4(2), 95-115.

Uzun, M., Hazar, M., Döşyılmaz, E., Kaplan, M. (2013). Kahramanmaraş ilinde yapılan folklorik güreşler ve sosyal hayata etkileri. *Kahramanmaraş Sempozyumu*, 1053-1063.

Üniversite Sporları. (2016). Türkiye Üniversite Sporları Federasyonu, 2016 Yılı Faaliyet Kitabı. Erişim adresi, http://tusf.org/Data/Sites/1/dergi2017/Dergi%202016_2017.pdf

Verdaguer, F.J.P., Ramon, J.C., Rotger, P.A.B., Mas, A.G. (2017) Does cheating and gamesmanship to be reconsidered regarding fairplay in grassroots sports? *Journal of Sport Psychology*, 26(3), 28-32.

Vincent, W.J., Weir, J.P. (2014). Kinesiyolojide istatistik. Yetkin Utku Kamuk (Çeviri). Ankara. Nobel Akademik Yayıncılık.

Voigt, D. (1998). Spor sosyolojisi. Ayşe Atalay (Çeviri). İstanbul. Alkım Yayınları.

Wright, D., Croxen, M. Ahlak yargısının gelişimi. Demet Öngen(Çeviri). Erişim tarihi 15.12.2018. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/511/6306.pdf>

- Yamaner, F.** (2018). Spor ilimlerine giriş ve beden eğitimi ve sporun temelleri. (Editör, Yavuz Taşkiran). İzmir. Ergun Yayınevi.
- Yazıcıoğlu, Y., Erdoğan, S.** (2014). Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri. Genişletilmiş 2. baskı. Ankara. Detay Yayıncılık.
- Yerlikaya, B., Öcal, A.T.** (2015). Sport as a social politic tool in turkey. *British Journal of Arts and Social Sciences*, 20(1), 36-45.
- Yetim, A.A.** (2000). Sosyoloji ve spor. Trabzon. Topkar Matbaacılık.
- Yıldırım, İ.** (2014) Antikiteden moderniteye olimpiyat oyunları: idealler ve gerçekler. *Hece (Batı medeniyeti Özel Sayısı)*, 18 (210-212), 555-570.
- Yıldız, E., Çetin, Z.** (2018). Sporun psiko-motor gelişim ve sosyal gelişime etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 5(2), 54-66.
- Yılmaz, B., Karlı, Ü., Yetim, A. A.** (2006). Sporda sosyal bütünleşme ölçeği: geçerlik güvenirlik çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 11(4), 3-10.
- Yılmaz, B.** (2006). Doğa sporlarına katılımın sosyal bütünleşmeye etkisi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

EKLER

EK 1: Kullanılan Ölçeklere Ait Güvenirlilik Analizleri

Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Ait Güvenirlilik Analizleri

ÖLÇEK	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Kişisel Gelişim	0,827	7
Sosyalleşme	0,832	7
Fiziksel Fayda	0,799	5
Bütünleşme	0,816	4
Psikolojik Gelişim	0,732	4
Ahlaki Gelişim	0,716	3
Duygusal Gelişim	0,776	2
Sosyal Bütünleşme Genel	0,941	32
Ahlaki Olgunluk	0,952	66

;

- 7 maddeden oluşan kişisel gelişim düzeyine ait genel algıların güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait Cronbach's Alpha değerinin 0,827 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu gösterir.
- 7 maddeden oluşan sosyalleşme düzeyine ait genel algıların güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait Cronbach's Alpha değerinin 0,832 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu gösterir.
- 5 maddeden oluşan fiziksel fayda düzeyine ait genel algıların güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait Cronbach's Alpha değerinin 0,799 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu gösterir.
- 4 maddeden oluşan bütünleşme düzeyine ait genel algıların güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait Cronbach's Alpha

değerinin 0,816 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu gösterir.

- 4 maddeden oluşan psikolojik gelişim düzeyine ait genel algılarının güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait Cronbach's Alpha değerinin 0,732 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu gösterir.
- 3 maddeden oluşan ahlaki gelişim düzeyine ait genel algılarının güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait Cronbach's Alpha değerinin 0,716 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu gösterir.
- 2 maddeden oluşan duygusal gelişim düzeyine ait genel algılarının güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait Cronbach's Alpha değerinin 0,776 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu gösterir.
- 32 maddeden oluşan sosyal bütünleşme genel düzeyine ait genel algılarının güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait Cronbach's Alpha değerinin 0,941 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu gösterir.
- 66 maddeden oluşan ahlaki olgunluk genel düzeyine ait genel algılarının güvenilirlik katsayıları incelendiğinde, ölçeğe ait Cronbach's Alpha değerinin 0,952 olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu değer ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu gösterir.

EK 2 Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcılar;

Bu bilgi formu, Hitit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsünde devam eden doktora tez çalışmasına bilimsel veri toplamak amacı ile hazırlanmıştır. Vereceğiniz bilgiler kesinlikle başka bir amaç için kullanılmayacaktır. Destek ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Fatih EVLİ

1. Yaşınız :.....

2. Cinsiyetiniz: () Erkek () Bayan

3. Ailenizin gelir düzeyi

() 0-750 TL () 751- 1500 TL () 1501-2250 TL () 2251-3000 TL () 3000 TL ve Üzeri

4. Annenizin mesleği

() Ev hanımı () Serbest meslek () İşçi () Memur () Emekli

5. Babanızın mesleği

() Çalışmıyor () Serbest meslek () İşçi () Memur () Emekli.

6. Annenizin eğitim düzeyi

() İlköğretim () Lise () Üniversite () Lisansüstü

7. Babanızın eğitim düzeyi

() İlköğretim () Lise () Üniversite () Lisansüstü

8. İkamet ettiğiniz yer

() Ev () Yurt () Aile () Akraba evi

9. Uğraştığınız spor branşına kaç yaşında başladınız ?

.....

10. Ailenizde lisanslı olarak spor yapmış bireyler var mı ?

() Evet () Hayır

11. Uğraştığınız spor branşında maddi gelir sağlıyor musunuz?

() Evet () Hayır

12. Takım arkadaşlarınızla antrenman ve maç günleri haricinde bir araya geliyor musunuz ?

() Evet () Hayır () Bazen

EK 3 Ahlaki Olgunluk Ölçeği

Cevaplayacağınız ölçek, bilimsel bir araştırmaya veri toplamak amacı ile düzenlenmiştir. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi samimi ve güvenilir cevaplarınıza bağlıdır. Durumunuzu tam olarak ifade eden seçeneğe (X) işareti koyunuz. Durumunuzu tam olarak ifade eden seçenek yoksa durumunuza en yakın seçeneği işaretleyiniz. Lütfen tüm sorulara cevap veriniz. Yardım ve destekleriniz için teşekkür ederim.

		Evet, Her zaman	Çoğu zaman	Ara sıra	Çok nadir	Hayır, Hiçbir zaman
1	İnsanları severim					
2	Kötü davrandığımda vicdanım rahatsız olur.					
3	Çevremdeki insanlar bana güvenir.					
4	Bana yapılan kötülüğün intikamını alırım.					
5	Yardıma muhtaç insanlara yardım ederim.					
6	Başkalarının mutlu olması için çaba gösteririm.					
7	Başkalarıyla sık sık kavga ederim.					
8	Başkalarının bana yaptığı iyilikleri önemserim.					
9	Hatalı davrandığım zaman özür dilerim.					
10	Başkalarının haklarına saygı gösteririm.					
11	Eşyalarımı başkalarıyla paylaşıyorum.					
12	Küçüklere sevgimi göstermekten çekinmem.					
13	Sabırlı bir kişiyim.					
14	Beni eleştirenlere karşı hoşgörülü davranırım.					
15	Çevremdekilerle alay ederim.					
16	Başkalarının saflığını kendi çıkarlarım için kullanırım.					
17	Başkalarının mutluluğunu kıskanırım.					
18	Çıkarlarımı korumak için doğru olmayan yolları da denerim.					
19	Kötü davranışlarımı kontrol altında tutarım.					
20	Bana karşı saygısızlık yapanlara aynı şekilde davranmam.					
21	Duygularımı kontrol altında tutabilirim.					

		Evet, Her zaman	Çoğu zaman	Ara sıra	Çok nadir	Hayır, Hiçbir zaman
22	Başkalarının hislerine karşı duyarlıyım.					
23	Tanıdığım birinin acı çektiğini duyduğumda ben de üzülürüm.					
24	Çevreyi temiz tutarım.					
25	Başkalarına iftira atmam.					
26	Kötü işlere ortak olmam.					
27	Başkalarının inançlarına saygı gösteririm.					
28	Doğaya zarar vermem.					
29	İnsanların gizli konuşmalarını merak eder, kulak kabartırım.					
30	Söz verdiğimde sözümde dururum.					
31	Borçlarımı zamanında öderim.					
32	İnsanları incitmekten çekinirim.					
33	Kendi çıkarlarımı ön planda tutarım.					
34	Büyüklerle saygılı davranırım.					
35	Doğruluk ve adaletten asla taviz vermem, adil biriyim.					
36	Kibir ve gururdan sakınırım.					
37	Müstehcen (açık-saçık) yayınları okurum veya seyredirim.					
38	Cahil insanları aşağılarım.					
39	Alçakgönüllü birisiyim.					
40	Başkalarıyla olan problemlerime uzlaşma ve barış çerçevesinde çözüm ararım.					
41	Çevremdeki iyi insanları kendime örnek alırım.					
42	İsraftan kaçınırım.					
43	Sorumluluklarımı yerine getirmeye dikkat ederim.					
44	İnandığım değerleri yaşamaya çalışırım.					
45	Anne- babama karşı gelirim.					
46	Kendimi başkalarının yerine koyarak onları anlamaya çalışırım.					
47	Büyüklerimin öğütlerini uygulamaya çalışırım.					
48	Kalp kırmamaya dikkat ederim.					
49	Kötülük yapanlara engel olmaya çalışırım.					
50	Küskünleri barıştırmaya çalışırım.					
51	Zayıf ve güçsüzlere merhamet ederim.					
52	Aşırı arzu ve isteklerime engel olmaya çalışırım.					

		Evet, Her zaman	Çoğu zaman	Ara sıra	Çok nadir	Hayır, Hiçbir zaman
53	Davranışlarımda tutarlı ve dengeli olmaya çalışırım.					
54	Çevremdekilere anlayışlı ve hoşgörülü davranırım.					
55	Kimseye hakaret etmem.					
56	Başkalarının sırlarını öğrenmeye çalışmam.					
57	Davranışlarım hakkında düşünürüm ve yanlış davranışlarımı düzeltmeye çalışırım.					
58	İyice araştırmadan ve anlamadan karar vermem.					
59	Kesin ve doğru bilgilerle hareket ederim.					
60	Çevremdekilere ikramlarda bulunurum.					
61	Komşularıyla iyi geçinirim.					
62	İnsanların zayıflıklarından faydalanırım.					
63	Kendim için istediğim birşeyi başkası için de isterim.					
64	Kabalık yapmam.					
65	Çevremdekilere kötü adlar takarım.					
66	Şımarık birisiyim.					

EK 4 Sporda Sosyal Bütünleşme Ölçeği

Uğraştığınız spor branşına katılmanın sizdeki etkileri açısından aşağıdaki ifadelerden size uygun olan seçeneği (X) koyarak belirtiniz.

		Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Özgüvenimin gelişmesine katkı sağlar.					
2	Fiziksel olarak kendimi çok sağlıklı hissetmemi sağlar.					
3	Başarma duygusuyla aldığım haz doruğa ulaşır.					
4	Grup işbirliği becerimi geliştirir.					
5	Macera duygumu artırır.					
6	Diğer insanlara saygımı artırır.					
7	Bir gruba aitlik duygumu geliştirir.					
8	Liderlik becerilerimi geliştirmeye yardımcı olur.					
9	Problemleri tespit etme yeteneğimi geliştirir.					
10	Problem çözme becerimi geliştirir.					
11	Çalışma alışkanlığı kazandırır.					
12	Kilo kontrolümü sağlar.					
13	Spor becerimi geliştirir.					
14	Vücut şeklimi korur ve zindelik sağlar.					
15	Fiziksel gücümü artırır.					
16	Stresten uzaklaşmama yardımcı olur.					
17	Denge ve koordinasyonumu geliştirir.					
18	Zamanı iyi kullanma becerimi artırır.					
19	Güçlü arkadaşlık bağları kurmamı sağlar.					
20	Birçok görevin üstesinden gelebilme becerimi artırır.					
21	Grupla iş bölümü yapmamda fayda sağlar.					
22	Arkadaşlarımla dayanışma içinde olmamı sağlar.					
23	Bilgili, ahlaklı ve yardımsever olmama katkı sağlar.					
24	Örf, adet ve hukuk kurallarına uymam yönünde katkı					
25	Arkadaşlarımla birlikte olmamı ve iyi zaman geçirmemi					
26	Yeni insanlarla tanışmamı sağlar.					
27	Birey olarak gelişmeme yardımcı olur.					
28	Diğer insanlarla ortak birşeyleri paylaşmamı sağlar.					
29	Farklı siyasi görüşteki insanların bir araya gelmesini					
30	Farklı kültürlerden gelen insanların bir araya gelmesini					
31	Farklı ekonomik yapıya sahip insanların bir araya					
32	Farklı inançtaki insanların bir araya gelmesini sağlar.					

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: FATİH EVLİ

Doğum Tarihi: 12.10.1979

Düzenlenme Tarihi: 09.01.2019

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Beden Eğitimi Öğretmenliği	Selçuk Üniversitesi	1999-2003
Yüksek Lisans	Halkla İlişkiler ve Tanıtım	Selçuk Üniversitesi	2005-2007
Doktora	Beden Eğitimi ve Spor	Hitit Üniversitesi	2010-2018

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Öğr.Gör.	Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Hitit Üniversitesi	2010-